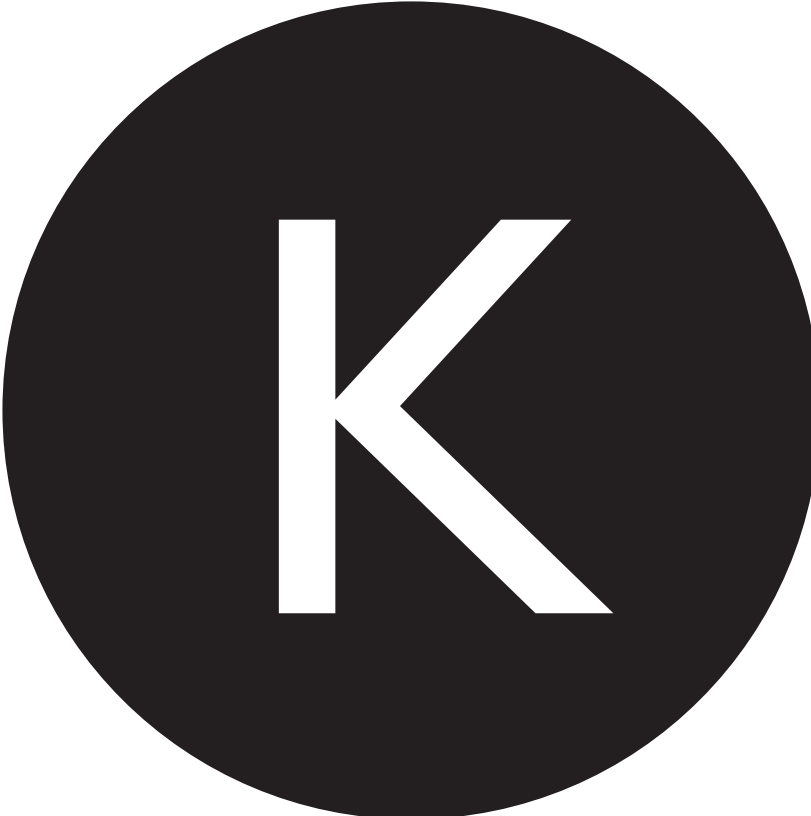

Konstnärsnämnden

ISBN 978-91-977435-9-4

Konstnärsnämnden, Maria skolgata 83, 118 53 Stockholm

Tel: 08 - 50 65 50 00 | Fax: 08 - 50 65 50 90

E-post: info@konstnarsnamnden.se

Hemsida: www.konstnarsnamnden.se

Ansvarig utgivare: Ingrid Elam

Utredare: Marita Flisbäck

Statistiker på SCB: Marlene Larsson och Frida Westling

Styrgrupp: Anders Forsman, Jesper Söderström, Ann Larsson,

Ann Traber, Bitte Jarl

För frågor kontakta Ann Traber, 08 - 50 65 50 66

Grafisk formgivning: Mu ab

© Konstnärsnämnden 2011

2:a utökade upplagan

Tryck: Davidsons Tryckeri AB

Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster

med bilaga Konstnärernas sjukskrivningar,
arbetsskador och pensioner

av Marita Flisbäck

	Innehållsförteckning	
	Sammanfattning	7
	Summary	11
	Förord	15
1.	Inledning	17
	1.1 Rapportens bakgrund	17
	1.2 Syfte och disposition	17
	1.3 Empiriska underlaget	18
2.	Yrkesverksamhet och verksamhetsuppehåll inom konstnärsgruppen	19
	2.1 Andelen yrkesverksamma och andelen med verksamhetsuppehåll	19
	2.2 Skäl till att inte vara konstnärligt yrkesverksam	21
	2.3 Skäl till verksamhetsuppehåll	23
	2.4 Sammanfattande kommentarer	24
3.	Företagande och anställningsform	27
	3.1 Företagande	27
	3.2 Anställningsform	29
	3.3 Sammanfattande kommentarer	31
4.	Arbetslöshet och antal uppdrags/arbetsgivare	33
	4. 1 Arbetslöshet	33
	4. 2 Antalet uppdrags/arbetsgivare	35
	4. 3 Sammanfattande kommentarer	36
5.	Inkomster, arbetstid och försörjningsmönster	39
	5.1 Konstnärers arbetstid	39
	5.2 Arbetstid, kön och konstområde	40
	5.3 Investerad arbetstid och utdelning i inkomst	44
	5.4 Kön, investerad arbetstid och ersättningsnivå	46
	5.6 Konstområde, investerad arbetstid och ersättningsnivå	47
	5.6 Inkomstgrupp, investerad arbetstid och utdelning i inkomst	54
	5.7 Etableringsår, investerad arbetstid och utdelning i inkomst	58
	5.8 Administration, investerad arbetstid och ersättningsnivå	60
	5.9 Sammanfattande kommentarer	65
6.	Kompletteringsarbete	67
	6.1 Branscher för icke-konstnärligt arbete	67
	6.2 Boenderegion	70
	6.3 Sammanfattande kommentarer	71

7.	Lön/arvode och stipendier	73
	7.1 Lön/arvode och stipendier ur ett könsperspektiv	73
	7.2 Lön/arvode och stipendier ur ett konstområdesperspektiv	74
	7.3 Sammanfattande kommentarer	76
8.	Civilstånd och ekonomiskt stöd från anhöriga	77
	8.1 Civilstånd	77
	8.2 Anhörigas ekonomiska stöd	79
	8.3 Sammanfattande kommentarer	82
9.	Avslutning	85
10.	Referenser	93
	Bilaga 1	99
	Utdrag ur SBC:s tekniska rapport	99
	Bilaga 2	101
	Enkäten	101
	Bilaga 3	112
	Överblick över konstnärsgupper	112
	Bilaga 4	113
	Konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner	113

Sammanfattning

Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster är den tredje rapporten i Konstnärsnämndens utredningsserie om konstnärliga yrkesutövares inkomstsituation och arbetsvillkor. Rapportens huvudsakliga syfte är att kartlägga hur stor del av sin arbetstid som konstnärer förlägger vid konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete och icke-konstnärligt arbete, samt att utreda hur dessa arbetsinsatser motsvaras i form av inkomster. Därtill behandlar rapporten konstnärers arbetsmarknadssituation genom att belysa frågor om konstnärers verksamhetsuppehåll och utbredningen av arbetslöshet. Likaså kartläggs olika former av egenförtagande, anställningsformer samt det antal uppdrags- och/eller arbetsgivare som konstnärer generellt innehar. Undersökningsområdena analyseras i relation till sju konstområden: *Musikal, Ord, Musik, Dans, Bild och form, Teater och Film*, och i relation till kön. Det empiriska underlaget utgörs av en enkätstudie som genomförts av Statistiska Centralbyrån (SCB) år 2009. Enkäten sändes via post till 3500 konstnärer, ett urval av de 21 500 som ingick i de tidigare två delstudierna. Av dessa inkom 42 procent med svar. Frågorna som ställdes gällde verksamhetsåret 2008.

Rapporten visar att konstnärernas arbetsmarknadssituation skiljer sig markant från vad som gäller Sveriges befolkning generellt. Av de konstnärer som uppgav att de har haft anställning inom sitt konstnärliga yrke år 2008 var 35 procent tillsvidareanställda på heltid, och 15 procent tillsvidareanställda på deltid. Det var 20 procent som var visstidsanställda på heltid eller deltid, och ca 35 procent av de anställda hade så kallad projektanställning. Det kan jämföras med den svenska arbetsmarknaden generellt där 85 procent av alla anställda har fast anställning. Enkätmaterialet indikerar också att konstnärers arbetsmarknad är rörlig. En tredjedel av konstnärerna uppgav att de haft minst 6 arbets- eller uppdragsgivare för sitt konstnärliga arbete under år 2008 och var sjätte konstnär hade haft fler än 10 uppdragsgivare. Inom konstområdena Musikal och Musik var detta vanligast. Här hade var tredje konstnär fler än 10 uppdragsgivare.

Förekomsten av arbetslöshet är också ett reellt problem bland konstnärer. Av dem som besvarat enkäten uppger 25 procent att de varit arbetslösa någon gång under år 2008. Den stora andelen av de arbetslösa har dock varit det mindre än 25 procent av tiden. Endast 2 procent av dem som besvarade frågan hade varit arbetslösa mer än 75 procent av tiden.

Rapportens huvudfråga rör hur konstnärers investerade arbetstid för olika typer av arbete motsvaras i form av inkomst. En klassifikationsmodell används där *konstnärligt arbete* (konstnärlig produktion, inklusive exempelvis research eller repetitioner) skiljs från indirekt *konstnärlig verksamhet* (sådant arbete som anknyter till den konstnärliga kompetensen, men inte till den konstnärliga produktionen), *icke-konstnärlig verksamhet* (annat yrkesutövande som inte anknyter till den konstnärliga kompetensen) samt från *administrativt arbete* (arbete som krävs för att utföra konstnärligt arbete, exempelvis försäljning, söka finansiering och ekonomisk redovisning). Indelningen är relevant för att analysera den paradoxala arbetsmarknadssituation som konstnärer många gånger befinner sig i där konkurrensen om arbete är omfattande och där man – trots hög kvalifikationsnivå – ofta måste kompletteringsarbete för att klara sin försörjning.

Rapporten visar att konstnärer arbetar mer än befolkningen genom att deras genomsnittliga veckoarbetstid överskrider 40 timmar. Det gäller för samtliga konstområden, även om skillnaderna också är stora mellan dem. Filmkonstnärer arbetar i genomsnitt flest timmar per vecka (49 timmar/vecka), följt av Bild och form (47 timmar/vecka) och Ord (46 timmar/vecka). Arbetsveckan är i genomsnitt kortast för dem som är verksamma inom Dans och Musikal (41 respektive 43 timmar/vecka).

Konstnärer inom Teater förlägger mest tid vid direkt konstnärligt arbete (31 timmar/vecka). Därefter kommer filmkonstnärer och musiker (29 timmar/vecka). Bild- och formkonstnärer förlägger 26 timmar per vecka vid direkt konstnärligt arbete. Inom både Musikal och Ord förläggs i genomsnitt 24 timmar per vecka vid direkt konstnärligt arbete. Inom konstområdet Dans ägnas minst tid åt direkt konstnärligt arbete, vilket motsvarar 23 timmar per vecka. Inom Dans samt Bild och form ägnas mest tid åt indirekt konstnärligt arbete vilket i rapporten diskuteras i relation till att konstpedagogiskt arbete är utbrett

inom dessa konstområden (7 timmar /vecka).

När det gäller tid som ägnas åt icke-konstnärligt arbete är Ord det konstområde som i medeltal lägger högst antal, 13 timmar per vecka, på ett yrkesutövande som inte anknyter till den konstnärliga verksamheten. Bild och form förlägger i likhet med Musikal i genomsnitt 9 timmar per vecka vid annat icke-konstnärligt arbete. Teater är det konstområde som i minst utsträckning arbetar med annat arbete. I snitt arbetar teaterkonstnärerna 4 timmar per vecka med annat arbete. Motsvarande siffror inom Dans och Musik är 5 timmar per vecka. Inom Film är det 6 timmar per vecka som förläggs vid annat icke-konstnärligt arbete.

När det gäller inkomster, arbetsvillkor och anställningsförhållanden så är konstnärer en heterogen grupp. I denna rapport framträder en markant skillnad mellan å ena sidan de konstområden inom vilka man i huvudsak är egenföretagare respektive anställda. Det samma gäller om konstnärerna främst är upphovspersoner eller utövare. Medan arbetsbrist utgör huvudproblemet för anställda och utövare, är kärnproblemet för upphovspersoner och egenföretagare att inte få skälig ersättning för sin konstnärliga arbetsinsats. Enkätmaterialet visar att det är konstnärer inom de områden där egenföretagandet är utbrett – Ord samt Bild och form – som förlägger störst del av sin tid vid icke-konstnärligt arbete. Samtidigt är det konstnärer inom de områden där egenföretagandet är utbrett: Bild och form, Ord och Film, som har de längsta arbetsveckorna. Ett resultat i rapporten är med andra ord att konstnärer inom dessa områden inte ersätter sitt konstnärliga arbete med kompletteringsarbete. Det handlar snarare om att de utökar sin arbetsvecka för att klara sin försörjning.

Generellt förlägger konstnärer drygt 73 procent av sin arbetstid vid direkt konstnärligt arbete och administration av detta, och 61 procent av inkomsten hämtas från detta. I vilken utsträckning som tid kan förläggas vid konstnärligt arbete och i vilken utsträckning som inkomster hämtas från detta varierar dock väsentligt beroende på inom vilket konstområde som man är verksam. Differensen mellan den tid som investeras i konstnärligt arbete och de inkomster som erhålls av detsamma är minst inom konstområdet Musik där skillnaden omfattar 6 procentenheter. Musikkonstnärer förlägger i medeltal 79 procent av sin arbetstid vid direkt konstnärligt arbete och administration av detta, och att 73 procent av deras inkomst hämtas från detsamma. Bland teaterkonstnärerna är differensen mellan den investerade arbetstiden i direkt konstnärligt arbete och inkomsten av densamma 8 procentenheter.

Differensen mellan den investerade arbetstiden i direkt konstnärligt arbete och inkomsten av densamma är störst för konstnärer inom Bild och form (20 procentenheter), följt av ordkonstnärer (16 procentenheter).

Men villkoren inom de sju olika konstområdena skiljer sig inte bara åt beroende på om konstnärerna är företagare eller anställda med tidsbegränsade anställningar. Även vilken typ av anställningsform som dominerar konstområdet har betydelse. På den nordiska kulturarbetsmarknaden har förekomsten av fast anställning varit betydligt vanligare än i övriga Europa, vilket varit i linje med den så kallade skandinaviska välfärdsstatsmodellen. Tidigare studier har visat att de fasta anställningarna dock minskat det senaste decenniet och att allt fler konstnärer blivit egenföretagare. I rapporten diskuteras hur en trygg anställningsform visserligen ger upphov till lägre grad av rörlighet på arbetsmarknaden, men också kan bidra till en kontinuitet i den konstnärliga verksamheten. Musikområdet är det område där flest konstnärer har en fast anställning i form av antingen en heltids- eller deltidstjänst (68 procent av konstnärerna). Det är också inom musikområdet där lägst andel konstnärer har avbrott i sin konstnärliga verksamhet.

Enkätmaterial visar att 25 procent av konstnärerna uppger att de år 2008 mottagit stöd från anhöriga för att kunna bedriva sin konstnärliga verksamhet. I befolkningen är det ungefär var tionde som tagit emot ekonomisk hjälp från familj eller anhöriga. Att fler konstnärer stöttas av anhöriga bör relateras till deras arbetsmarknadssituation. Det ekonomiska stödet kan bli en väsentlig resurs för att kompensera de små och oregelbundna inkomster som ofta erhålls för konstnärligt arbete. Rapporten visar också att denna transferering är mer frekvent inom konstområdena Film samt Bild och form, alltså konstområden

där inkomsterna är låga. Det är även fler kvinnor (29 procent) än män (18 procent) som fått stöd för att klara sin konstnärliga verksamhet, vilket kan relateras till tidigare rapporter där de konstnärligt verksamma kvinnornas medianinkomster visat sig utgöra 90 procent av männens. Att inkomstsituationen är avgörande styrks också av att stödet är vanligare bland konstnärer med lägre inkomst och bland dem som är nyetablerade.

Ett intressant resultat i rapporten, som är relaterad till frågan om konstnärers jämställdhet, är att skillnaden är liten mellan könen då det gäller investerad arbetstid, främst gäller detta den tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete. Kvinnorna som besvarade enkäten arbetar i genomsnitt 45 timmar per vecka. För männen utgörs en arbetsvecka i medeltal av 47 timmar. I det sammanhanget är det anmärkningsvärt att kvinnornas medianinkomst utgör 90 procent av männens. Skillnaden är visserligen mindre än i befolkningen där kvinnor har 78 procent av männens medianinkomst, men i befolkningen arbetar kvinnor också färre timmar än de konstnärligt yrkesverksamma kvinnorna. Resultaten ger upphov till vidare jämställdhetsfrågor om lika lön för lika arbete inom konstnärliga yrkesfält.

I rapporten framkommer också att konstnärer i högre inkomstklasser, undantaget dem i den allra högsta inkomstgruppen, förlägger fler timmar vid direkt konstnärligt arbete än konstnärer med lägre inkomster. Tabellen visar också att konstnärer med allra lägst årsinkomst förlägger en liten andel av sin tid vid annat icke-konstnärligt arbete, vilket troligtvis kan vara en bidragande orsak till deras låga inkomster.

I den andra tryckningen ingår en bilaga som innehåller uppgifter om konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner.

Summary

This document, *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster* (Employment, Labour Market, and Income: Time Allocation and Earning Patterns of Swedish Artists), is the third and final interim report on the Swedish Arts Grants Committee's research project on artists' incomes and working conditions in Sweden. The main part of the report presents the results of an investigation into the working patterns and time allocation of professionally practicing Swedish artists: how much of their working time they devote to their principal artistic occupation compared to time spent at work that is non-creative but arts-related and work that is entirely non-arts-related, and how this affects their incomes in each case. In addition, the report looks at artists' labour market situation, focusing especially on the experience of career interruptions and unemployment among the artists studied. Different forms of self-employment and salaried/wage employment among artists are examined, as is the number of employers and/or clients that artists in Sweden typically have. The analysis covers seven different fields of artistic practice – Musicals, Word & Literature, Music, Dance, Visual Arts & Design, Theatre, and Film – with the results broken down by gender. The data source for the study was a questionnaire survey conducted by Statistics Sweden (Statistiska Centralbyrån, SCB) in 2009. Of the total of 3,500 artists surveyed, 42 per cent returned the questionnaire. All the information collected was for fiscal year 2008.

As the report shows, artists' labour market situation in Sweden differs significantly from that of the country's general population. Of all the artists earning salaries and wages in their own professional field in 2008, 35 per cent were employed full time on a permanent basis and 15 per cent were employed part time on a permanent basis, while 20 per cent were employed either full time or part time on a temporary basis; of these, approximately 35 per cent had been engaged for a specific project. The figures contrast with those for the country's working population as a whole, in which 85 per cent of all those receiving salaries and wages were employed in a permanent position. The survey results further indicate that the artists' labour market in Sweden is characterized by great mobility. One in every three professionally practicing artists surveyed reported having had at least six different employers or clients during 2008 alone, and one in every seven artists had had more than 10 different employees or clients during the year. The art fields most affected by such notable mobility were Musicals and Music: one in every three professionally practicing artists in these fields had had more than 10 different employers or clients during 2008.

Also unemployment was high among the artists surveyed. Of all those returning the questionnaire, 25 per cent reported having experienced unemployment at some point during 2008. Most of these artists, however, had been unemployed for less than 25 per cent of the time; only two per cent of the artists responding to this survey question had been unemployed for at least 75 per cent of the time.

The main issue examined in this report concerns how artists' time allocation between different types of work affects their incomes. To examine this, a classification model is used which differentiates between *arts work* (artistic production including activities related to the creative practice such as research, rehearsal, and preparation), *arts-related work* (work that involves one's artistic competence but not artistic production per se), *non-arts-related work* (other paid work not involving one's artistic competence), and *administrative work* (work in support functions necessary for the professional practice of arts such as marketing, sales, fundraising, and accounting). A classification along these lines is necessary to better understand artists' paradoxical labour market situation in which they, despite their high qualifications and specialist skills, face fierce competition for scarce work and low-paying temporary jobs as well as the necessity of having to often find supplementary sources of income just to make ends meet.

As the report shows, artists work more than the general population, in that their workweeks average more than 40 hours. This was the case in all of the art fields studied, even if the situation varied even quite considerably from one field to another. On average, the artists working the longest hours were those working in Film (49 hours per week), followed by visual artists and designers (47 hours per week) and those working in Word &

Literature (46 hours per week). The shortest average workweeks were found among those working in Dance and Musicals (41 and 43 hours per week respectively).

The artists devoting most time to their principal artistic occupation were those working in Theatre (31 hours per week), followed by Film artists and Music artists (29 hours per week). In Visual Arts & Design the corresponding figure was 26 hours per week, and in both Musicals and Word & Literature it was 24 hours per week. The artists devoting least time to their principal artistic occupation were those working in Dance, in which the figure was 23 hours per week. The art fields in which one devoted most time to arts-related work were Dance and Visual Arts & Design, a fact that, the report goes on to suggest, likely reflects the high level of involvement in teaching activities on finds in these areas (7 hours per week).

Those devoting most time to non-arts-related work were the artists working in Word & Literature, whose average weekly hours spent on professional activities not at all connected to the professional practice of the arts amounted to 13. In both Visual Arts & Design and Musicals the corresponding figure was nine hours per week. The artists devoting least time to non-arts-related work were those working in Theatre: their average weekly hours spent on this type of work were no more than four. The corresponding figure for both Dance and Music artists was five hours per week and for Film artists six hours per week.

In terms of their incomes, working conditions, and terms of employment, the artists surveyed constituted a very heterogeneous group. As the figures analysed in this report show, the differences between the various art fields could be quite notable depending on whether the predominant type of employment in the field was self-employment or paid employment, and whether the artists surveyed in them were primarily authors or performers. While it was chiefly shortage of work that constituted the main problem for those employed in paid positions and those who were performers, the greatest challenge among authors and those who were self-employed was to receive adequate compensation for their artistic work. As already noted, it was those working in the art fields in which self-employment was found to be highest – Word & Literature and Visual Arts & Design – who devoted most time to non-arts-related work. At the same time, it was in these very same fields with the highest rates of self-employment – Visual Arts & Design, Word & Literature, and Film – that artists were found to be working the longest hours. One of the conclusions of this report is therefore that artists working in these fields do not seem to be cutting back on the hours they devote to their principal artistic occupation in order to supplement their creative income with other income sources: to meet the needs of their families, they merely add more hours to their workweek.

Overall, the artists surveyed devoted 73 per cent of their working time to arts work (their principal artistic occupation and the administrative tasks going with it), while no more than 61 per cent of their total income was derived from that activity. There was, however, significant variation between the different art fields examined as to the proportion of one's working time devoted to arts work and the share of one's income derived from this work. The difference between the amount of time spent on arts work and the amount of income earned from that work was smallest in the art field Music, in which it was no more than six per cent. On average, Music artists devoted 79 per cent of their working time to their principal artistic occupation and the administrative tasks going with it, while their income earned from these activities corresponded to 73 per cent of their total earnings for the year. In the field of Theatre, this difference was eight percentage points.

The gap between the proportion of time spent on arts work and the share of total income earned from that work was at its largest among the artists representing Visual Arts & Design (20 percentage points), followed by Word & Literature (16 percentage points).

How the situation looked like from one art field to the next depended, however, not only on whether the artists working in the field were primarily self-employed or worked for someone else; also the particular form of employment dominant within the field played a role in this respect. In keeping with the so-called Scandinavian welfare model, the cultural labour market in the Nordic countries, to a significantly larger extent than in the rest of Europe, is characterized by permanent employment. Previous studies, however, have shown

this form of employment to nonetheless have become less and less common over the last ten years or so, with artists increasingly more often working in self-employment. This report makes the observation that while the more secure forms of employment may indeed hinder labour market mobility, they also seem to diminish the likelihood of intermittent artistic work activity. The art field with the highest proportion of artists working in permanent positions either full time or part time was Music (68 per cent of all music artists), and it was in this field, too, that the share of artists who had experienced interruptions in their professional practice of the arts was the lowest.

They survey data indicates that 25 per cent of the artists studied had received financial support from their relatives in 2008 to enable them to continue their work as professional artists. This contrasts with the figures for the total population, in which no more than approximately one in every ten adults had received financial assistance from family or relatives. The fact that so many artists are supported by their family members should be looked at as a function of their labour market situation. Economic support from one's family and friends can form a vital resource in managing the small and irregular income flows often associated with professional arts. The report further shows such personal transfers to have been most typical of the art fields Film and Visual Arts & Design, in which earnings levels in general remained very low. Moreover, they involved female artists more often than male artists: of all the female artists surveyed, 29 per cent had received financial support from their family members in order to be able to continue their professional practice, compared to 18 per cent of the male artists. This seems to be in line with the finding discussed in earlier reports in this series that professionally practicing female artists' median income tends to be lower than their male colleagues' (in 2007 it amounted to 90 per cent of the median income of male artists).

As concerns the question of gender equality among professionally practicing artists, one interesting finding of this study is that there were few differences in time allocation patterns between female and male artists, especially when it came to the proportion of working time spent at one's principal artistic occupation. The female artists who returned the questionnaire worked an average of 45 hours per week, while for the male artists the corresponding figure was 47 hours. In this connection it is worth noting again that female artists' median income (in 2007) was no more than 90 per cent of that of male artists. The gender income gap, to be sure, is nonetheless smaller among artists than in the total population, where women's income averages 78 per cent of men's, although women in the total population also seem to work fewer hours than professionally practicing female artists. The findings of this report thus give rise to further questions about gender equality and the extent to which the same-pay-for-same-work principle may or may not have been translated into reality in the field of professional arts in Sweden today.

Förord

Med den tredje delen av Konstnärsnämndens inkomstundersökning avslutas den största undersökning som hittills gjorts om konstnärers situation i Sverige. Undersökningen har givit tre mycket faktatäta skrifter som ger en bild av konstnärers situation.

Den första delen i undersökningen *Konstnärernas inkomster* har citerats och använts flitigt i den kulturpolitiska debatten av såväl politiker som konstnärorganisationer. Den andra delen som synar skillnader i inkomst och livssituation mellan könen har än så länge använts mindre i debatten men vi vet att den läses med stort intresse av många. Vi ger nu även ut jämställdhetsdelen i sin helhet på engelska och de andra delarna får substantiella engelska sammanfattningar. Med den tredje delen kompletteras bilden och kompliceras med fakta om varifrån inkomsterna kommer och hur arbetstiden fördelas och hur mycket konstnärerna arbetar.

Den kulturpolitiska forskningen i Sverige har inte visat något större intresse för konstnärspolitik och dess effekter. Vi hoppas att våra skrifter skall ge förutsättningar och skapa intresse för sådan forskning. Men vår uppgift är bredare, vi skall ge kunskap och informera om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor. Vi skall därmed även ge underlag för en konstnärspolitik som skall formas i riksdagen och av regeringen.

Om det när vi på Konstnärsnämnden började med den första delen någon gång år 2005 fanns ett mål så var det att visa konstnärernas ekonomiska situation i förhållande till kulturarbetsmarknaden och samhällssystemen och i jämförelse med befolkningen i stort. Undersökningarna visar att situationen visserligen är annorlunda för konstnärer, till och med mycket annorlunda än för den genomsnittliga befolkningen, men konstnärernas arbetsmarknad/marknad finns och är en fungerande del av samhället. Det har vi visat. Vi tror att det är först när vi visat detta och givit viss faktagrund om hur den fungerar, det är då vi kanske kan komma fram till hur vi kan förbättra den och hur de offentliga medlen skall riktas för att få mer effekt. För det konstnärspolitiska målet kvarstår att konstnärer skall kunna basera sin försörjning på ersättning från konstnärligt arbete. Föreliggande undersökning har öppnat viktiga insikter för en mer realistisk bild av detta.

Enligt de kulturpolitiska målen skall kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet prägla samhällets utveckling och kulturpolitiken skall bl.a. främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. För att uppfylla de målen behöver vi arbeta för goda förutsättningar för konstnärligt skapande.

Ann Larsson
Kanslichef

1. Inledning

1.1 Rapportens bakgrund

Inom ramen för den statliga konstnärspolitiken har Konstnärsnämnden till uppgift att stödja professionella konstnärers arbete, utveckling och internationella verksamhet. I Konstnärsnämndens uppgifter ingår även att hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor samt att bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till den konstnärliga yrkesverksamheten. Som ett led i detta arbete tillsatte Konstnärsnämnden en utredning om konstnärliga yrkesutövares inkomstsituation och arbetsvillkor. Utredningen kom att omfatta tre delstudier, publicerade i tre olika rapporter.

De två första delstudierna syftade till att redovisa och analysera konstnärernas utbildningsnivå, gruppens inkomster av tjänst och näringsverksamhet, deras tillgångar och transfereringar. Rapporten *Konstnärernas inkomster* publicerades i januari år 2009 och *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv* i maj år 2010. I den sistnämnda rapporten redovisades också det genomsnittliga antal barn som konstnärer har, vilket tillsammans med övriga inkomstuppgifter bildade underlag för att analysera konstnärers egenförsörjning, arbete och familjeliv ur ett jämställdhetsperspektiv. Dessa första delstudier tog sin utgångspunkt i Statistiska Centralbyråns inkomstregister från år 2004, 2005 och 2007 och urvalet av de 21 509 konstnärer som användes i samband med dessa två rapporter. Men dessa data kunde inte belysa konstnärers anställningsförhållanden eller hur stor del av arbetstiden konstnärer förlägger vid konstnärligt arbete respektive annat arbete. För att besvara sådana frågor krävdes ett annat empiriskt underlag. Denna tredje delstudie bygger därför på ett material som samlats in via en postenkät och skickades till ett urval på 3 500 av de 21 500 personer som utgjorde basen i de första två undersökningarna. Rapporten *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster* är den tredje delstudien i undersökningen om konstnärernas inkomster.

Denna rapportserie har initierats av Konstnärsnämnden, som har gett SCB uppdraget att ta fram det statistiska underlaget till rapporterna. Den första delrapporten har skrivits av Hans Heggemann, SCB, och den andra och tredje delrapporten av kultursociologen Marita Flisbäck. Arbetet har följts av en styrgrupp med Anders Forsman (fil. dr. i ekonomisk historia), Jesper Söderström (direktör för Sveriges Författarfond), Ann Larsson (kanslichef för Konstnärsnämnden) samt Ann Traber och i slutfasen Bitte Jarl (utredare Konstnärsnämnden).

1.2 Syfte och disposition

I föreliggande delstudie kartläggs hur konstnärernas inkomster fördelas på olika typer av arbete och anställningar. På så vis kompletteras de två tidigare inkomstrapporterna med en bild av konstnärernas arbetssituation, inkomststruktur och försörjningsmönster.

Rapporten syftar till att undersöka fördelningen mellan konstnärers arbete och inkomster genom att fråga hur stor del av arbetstiden som konstnärer förlägger vid direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete och icke-konstnärligt arbete, samt hur detta arbete motsvaras av inkomster. För att få en bild av konstnärers försörjningsmönster undersöks i rapporten även förekomsten av arbetslöshet och hur många uppdrags- och/eller arbetsgivare som konstnärer i allmänhet har. Samtliga undersökningsområden belyses i relation till konstområde och kön. I vissa fall behandlas även frågor om etableringstid och ålder.

Enkätens specifika frågeteman har i stort handlat om den konstnärliga verksamhetens omfång i tid, relationen mellan arbetstid och inkomst, omfattningen av administration och professionell hjälp, samt utbredningen av anhörigas ekonomiska stöd.

De temaområden som utreds i rapporten kommer att behandlas avsnitt för avsnitt. Efter denna inledning redovisas i avsnitt två förekomsten av uppehåll eller avbrott i den konstnärliga yrkesverksamheten. Därefter följer avsnitt tre som presenterar uppgifter om vilka former av företagande och anställningar som är utbredda inom konstgruppen. Frågan om

arbetslöshet och antalet uppdragsgivare är ämnet för avsnitt fyra. Avsnitt fem är rapportens huvudkapitel eftersom uppgifter om investerad arbetstid i relation till inkomst är det som redovisas här. För att beskriva detta används en klassifikationsmodell (jfr avsnitt 5 och 5.1) där fyra former av arbete är aktuella:

- **Direkt konstnärligt arbete:** Konstnärlig produktion, inklusive exempelvis research eller repetitioner.
- **Indirekt konstnärligt arbete:** Anknyter till den konstnärliga kompetensen, men inte till den konstnärliga produktionen.
- **Administration av det konstnärliga arbetet:** Arbete som krävs för att utföra konstnärligt arbete, exempelvis försäljning, söka finansiering och ekonomisk redovisning.
- **Annat icke-konstnärligt arbete:** Annat yrkesutövande som inte anknyter till den konstnärliga kompetensen.

I avsnitt sex behandlas inom vilka områden konstnärer har sina kompletteringsarbeten, eller så kallade brödjobb, samt inom vilka regioner de främst är bosatta. Frågan om i vilken utsträckning som konstnärers inkomster för konstnärligt arbete utgörs av stipendier behandlas i avsnitt sju. I avsnitt åtta beskrivs relationen mellan yrkessfären och privatliv genom att analysera konstnärers civilstånd och ekonomiska stöd från anhöriga. Avsnitt nio är rapportens avslutning. Här fördjupas några av de resultat och slutsatser som tagits upp i de diskuterande sammanfattningar som varje avsnitt avslutas med.

1.3 Empiriska underlaget

Enkätundersökningen genomfördes av Konstnärsnämnden i samarbete med SCB hösten 2009. SCB ansvarade för utskicket av enkäten, insamlingen och inscanningen av svaren, framställning av tabellerna och skrivandet av den tekniska rapporten. Enkätfrågorna och tabellplanen har tagits fram av Konstnärsnämnden och reviderats av SCB. Urvalsramen utgjordes av ett register som Konstnärsnämnden och SCB utarbetat i samband med den första delstudien. Konstnärer som innefattades i registret hade haft eller uppburit inkomstgaranti, garanterad författarpenning, något stipendium eller bidrag från antingen Konstnärsnämnden eller Författarfonden under åren 2004 och 2005. Registret inbegrep även konstnärer som ansökt om stipendium eller bidrag från Konstnärsnämnden eller Författarfonden år 2002 till 2006, liksom konstnärer som var medlemmar i Musikerförbundet, Yrkesmusikers förbund eller Teaterförbundet.

Enkäten sändes till 3500 konstnärer. Av dessa inkom 1444 personer med svar, vilket gav en svarsfrekvens på 42 procent.¹ Urvalet stratifierades på sju konstnärliga områden som varit aktuella även i de två tidigare delstudierna: *Musikal, Ord, Musik, Dans, Bild och form, Teater och Film*. Då det är stor skillnad på hur många personer som ryms inom de olika konstområdena kom svaren att viktas så att antalet konstnärer inom respektive område motsvarade den andel som gäller i populationen.² Enligt SCB har en större andel högutbildade besvarat enkäten. Det är också en något större andel kvinnor än män som inkommit med svar (44 procent kvinnor, 39 procent män). Detsamma gäller konstnärer i äldre ålderskategorier, samt de som har kategoriserats som födda i Sverige eller övriga Norden (se bilaga 1).³

1 SCB skriver i sin *Tekniska rapport* att av "de 3 500 personer som drogs ur urvalsramen har 25 personer definierats som övertäckning, av dessa har 17 personer hört av sig och meddelat att de inte är konstnärer och 8 har meddelat att de är utomlands eller har emigrerat /.../ Nettourvalet är därmed 3 475 personer. Av dessa besvarade 1 444 personer enkäten, vilket är en svarsfrekvens på 41,6 procent" (SCB:s tekniska rapport).

2 Registerdata från år 2007 visade att Bild och form samt Musik är de två största konstområdena. Varje konstområde utgjorde ca 30 procent av alla konstnärer. De två minsta konstområdena var Musikal och Dans. Tillsammans omfattade de 8 procent av alla dem som klassificerats som konstnärer (Konstnärsnämnden 2010).

3 SCB skriver också att Bild och form var det konstområdet som hade högst svarsfrekvens. Det betyder inte att bild- och formkonstnärer är överrepresenterade i materialet, eftersom svaren alltså kommit att viktas så att de ska överensstämma med andelen i populationen.

2. Yrkesverksamhet och verksamhetsuppehåll inom konstnärsgruppen

De två första delrapporterna om konstnärernas inkomster och arbetsvillkor visade att konstnärer i allmänhet är högutbildade, men att de trots det har små inkomster. År 2007 hade 20 procent i Sverige en eftergymnasial utbildning som var minst tre år eller längre. I konstnärsgruppen var motsvarande siffra 49 procent. Medianvärdet för den sammanräknade förvärvsinkomsten var bland konstnärer år 2007 205 600 kronor, vilket kan jämföras med 240 600 kronor som var motsvarande värde för befolkningen (Konstnärsnämnden 2010).

Konstnärers knappa inkomstsituation har belagts både i nationella och internationella studier där man också pekat på yrkesgruppens svaga ställning på arbetsmarknaden. Till följd av att efterfrågan på konstnärlig verksamhet är mindre än antalet utövare är konkurrensen om uppdrag och anställningar i allmänhet hård. Uppdragen är ofta kortvariga, uppdragsgivarna många och i perioder varvas sysselsättning med arbetslöshet. Detta gör att konstnärers inkomster inte bara är knappa, utan också oregelbundna och oförutsägbara. Även väl etablerade konstnärer måste ibland ta kompletteringsarbeten utanför sitt huvudsakliga verksamhetsområde för att klara sin försörjning (SOU 1997:183; SOU 1997:190; Sanne 2001; SOU 2003:21; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008; Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Men på vilket sätt påverkar dessa osäkerhetsfaktorer kontinuiteten i yrkesverksamheten? Hur vanligt är det att konstnärer gör uppehåll i sin yrkesverksamhet och i vilken utsträckning är just ekonomiska skäl eller osäkra anställningsförhållanden då avgörande? För att förstå konstnärernas inkomst- och arbetsmarknadssituation är det väsentligt att få en bild av utbredningen av verksamhetsuppehåll och dess orsaker. Därför frågades i enkäten om konstnärerna varit verksamma år 2008 och vilka skäl som varit för handen om så inte varit fallet. Nedan redovisas resultaten av dessa frågor.

2.1 Andelen yrkesverksamma och andelen med verksamhetsuppehåll

Av dem som besvarat enkäten var det 17 procent som inte varit – helt eller delvis – konstnärligt verksamma under år 2008. Ungefär lika många kvinnor som män hade varit konstnärligt aktiva (82 respektive 84 procent). Högst andel icke-verksamma fanns bland ordkonstnärerna (28 procent). Därefter kom yrkeskategorierna Dans och Film (26 respektive 25 procent). Musik var det konstområde med lägst andel som inte varit verksam (11 procent).

Tabell 1 Andel i procent konstnärligt verksamma, år 2008, efter kön

Fråga 1a redovisad utifrån kön. 1a Var du helt eller delvis konstnärligt verksam under år 2008?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	83,8	82,1	83,0
Nej	16,2	17,9	17,0
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	691	733	1424
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	8	12	20
Totalt antal svarande (oviktat)	699	745	1444

Tabell 2. Andel i procent konstnärligt verksamma, år 2008, efter konstområde

Fråga 1a redovisad utifrån konstkategori.								
1a Var du helt eller delvis konstnärligt verksam under år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja	85,9	72,1	89,3	74,2	84,1	82,6	75,1	83,0
Nej	14,1	27,9	10,7	25,8	15,9	17,4	24,9	17,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	156	222	224	178	245	218	181	1 424
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	1	3	1	4	4	5	2	20
Totalt antal svarande (oviktat)	157	225	225	182	249	223	183	1 444

Även för den konstnär som varit yrkesverksam 2008 kan det finnas anledningar till att ha haft ett *uppehåll* i arbetet, orsakat av exempelvis arbetsbrist, föräldraledighet eller ohälsa. Tabell 4 visar att drygt 40 procent av de svarande gjorde ett uppehåll omfattande minst 4 månader under perioden år 2002 till 2007. Lägst andel fanns inom Musik, där var fjärde konstnär gjort uppehåll. Störst andel fanns inom yrkesgrupperna Film, Dans och Teater där över hälften gjort uppehåll.

En förklaring till den höga andelen med verksamhetsuppehåll i konstområdena Film, Dans och Teater kan handla om att andelen anställda här är större än inom exempelvis Ord och Bild och form där egenföretagarna är fler (SOU 2003:21; Konstnärsnämnden 2009; 2010). Att vara anställd istället för egenföretagare kan leda till arbetsbrist och att i perioder hamna mitt emellan olika produktioner.

I tabell 3 framkommer att uppehåll i verksamheten var vanligare bland kvinnor än män. Hälften av kvinnorna uppgav detta, men knappt en tredjedel av männen. Detta förhållande kan sättas i relation till vad som framkommit i de tidigare studierna, nämligen att kvinnliga konstnärer har lägre förvärvsinkomster än manliga konstnärer. År 2007 utgjorde kvinnornas medianinkomst 90 procent av männens (Konstnärsnämnden 2010).

Tabell 3. Andel i procent som gjort uppehåll i den konstnärliga verksamheten, år 2008, efter kön

Fråga 1c redovisad utifrån kön			
1c Har du under åren 2002-2007 gjort ett eller flera uppehåll på minst 4 månader i ditt konstnärliga arbete?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	31,6	50,3	40,8
Nej	68,4	49,7	59,2
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	665	709	1374
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	34	36	70
Totalt antal svarande (oviktat)	699	745	1444

Tabell 4. Andel i procent som gjort uppehåll i den konstnärliga verksamheten, år 2008, efter konstområde

Fråga 1c redovisad utifrån konstkategori								
1c Har du under åren 2002-2007 gjort ett eller flera uppehåll på minst 4 månader i ditt konstnärliga arbete?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja	38,2	44,3	28,4	55,1	41,4	50,2	58,4	40,8
Nej	61,8	55,7	71,6	44,9	58,7	49,8	41,6	59,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	152	210	215	176	237	211	173	1 374
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	5	15	10	6	12	12	10	70
Totalt antal svarande (oviktat)	157	225	225	182	249	223	183	1 444

2.2 Skäl till att inte vara konstnärligt yrkesverksam

Tabellerna 5 och 6 visar att av dem som inte varit konstnärligt verksamma år 2008 angav var fjärde att de "slutat arbeta som konstnär" (20 procent av kvinnorna, 27 procent av männen). Dans var det konstområde inom vilket denna orsak var vanligast (54 procent).

Den huvudsakliga anledningen till ett avbrott eller avslut i den konstnärliga verksamheten handlade om ekonomi. Tabellerna nedan visar att drygt en tredjedel av de svarande angett ekonomi som orsak till att de inte varit verksamma. Skälet var vanligare bland kvinnor än män (43 respektive 26 procent). Ekonomi som skäl angavs främst av konstnärer verksamma inom bild- och formområdet (47 procent).

Det var 16 procent av dem som inte varit verksamma som angav att grunden till det varit ohälsa. Andelen var högst inom Musik (25 procent) och lägst inom Film (5 procent). Med tanke på att ohälsa i befolkningen är vanligare bland kvinnor än män (SCB 2008, s. 27), är det intressant att uppmärksamma att hälsoskäl bland konstnärerna var ungefär lika vanligt bland kvinnor och män till att inte varit verksam. Det var 17 procent av männen som angav detta skäl och 15 procent av kvinnorna.

En större andel av kvinnorna än männen uppgav föräldraledighet som orsak till att de inte varit verksamma (18 respektive 6 procent). Likaså var "andra familjescäl" en mer frekvent anledning bland kvinnorna än männen (10 respektive 3 procent). Sett till de sju yrkeskategorierna var föräldraledighet som skäl till att man inte varit verksam vanligast inom Musik och Bild och form (20 respektive 19 procent).

Det var vanligast inom yrkesgrupperna Ord samt Bild och form att ange "andra familjescäl" som orsak till att inte varit verksam år 2008 (15 respektive 11 procent). Resultatet ska delvis tolkas mot bakgrund av att andelen kvinnor är stor inom yrkesgruppen Bild och form, men också i relation till att Bild och form och Ord är två konstområden som i de två tidigare undersökningarna visat sig ha en stor andel yrkesutövare i äldre åldrar (Konstnärdsnämnden 2010).⁴ Av enkätstudien framgår nämligen att ålder ger specifika skäl till att inte vara konstnärligt verksam år 2008. Tabell 7 visar att det är vanligast inom de äldre åldersgrupperna att framhålla "andra familjescäl" och hälsoskäl som anledning till att inte ha varit konstnärligt verksam. De i den yngre ålderskategorin anger oftare ekonomi som skäl, i den yngre medelåldern framhålls oftare föräldraskäl som orsak.

⁴ År 2007 var 25 procent av alla ordkonstnärer över 65 år och inom Bild- och form var andelen 11 procent, vilket kan jämföras med 10 procent för hela konstnärgruppen (Konstnärdsnämnden 2010).

Tabell 5 Skäl till att inte vara konstnärligt verksam år 2008, efter kön

1b Vad berodde det på (att du inte var konstnärligt verksam under år 2008)?*	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ekonomi	25,5	43,2	35,0
Föräldraledighet	6,4	18,0	12,6
Andra familjescäl	2,5	9,9	6,5
Tappat motivationen eller intresset	12,1	8,8	10,3
Hälsoskäl	17,4	15,0	16,1
Har slutat arbeta som konstnär	26,7	20,3	23,2
Pensionering	4,1	0,6	2,2
Andra skäl	32,7	26,4	29,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	104	149	253
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	23	20	43
Totalt antal svarande (oviktat)	127	169	296
* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "nej" eller lämnat blankt på fråga 1a. Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%.			

Tabell 6 Skäl till att inte vara konstnärligt verksam år 2008, efter konstområde

1b Vad berodde det på att du inte var konstnärligt verksam under år 2008? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ekonomi	26,3	34,0	30,0	17,4	47,2	30,6	37,2	35,0
Föräldraledighet	5,3	9,4	20,0	8,7	19,4	5,6	4,7	12,6
Andra familjescäl	0,0	15,1	0,0	2,2	11,1	0,0	4,7	6,5
Tappat motivationen eller intresset	0,0	7,6	15,0	10,9	8,3	13,9	9,3	10,3
Hälsoskäl	10,5	17,0	25,0	8,7	19,4	11,1	4,7	16,1
Har slutat arbeta som konstnär	31,6	15,1	25,0	54,4	8,3	36,1	27,9	23,2
Pensionering	10,5	5,7	0,0	4,4	0,0	2,8	0,0	2,2
Andra skäl	31,6	32,1	20,0	23,9	33,3	30,6	30,2	29,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	19	53	20	46	36	36	43	253
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	4	12	5	4	7	7	4	43
Totalt antal svarande (oviktat)	23	65	25	50	43	43	47	296
* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "nej" eller lämnat blankt på fråga 1a. Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%.								

Tabell 7 Skäl till att inte vara konstnärligt verksam år 2008, efter ålder

1b Vad berodde det på (att du inte var konstnärligt verksam under år 2008)? *	Ålder					
	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-65 år	Totalt
Ekonomi	65,8	38,8	29,1	43,8	21,4	35,0
Föräldraledighet	5,7	30,5	12,5	1,5	0,0	12,6
Andra familjeskäl	0,0	6,1	3,8	10,9	6,5	6,5
Tappat motivationen eller intresset	17,1	12,6	6,6	11,9	9,5	10,3
Hälsoskäl	5,7	8,2	17,3	14,1	31,7	16,1
Har slutat arbeta som konstnär	17,1	26,7	21,3	20,7	25,5	23,2
Pensionering	0,0	0,0	2,4	0,7	8,2	2,2
Andra skäl	36,0	24,8	24,3	40,7	28,1	29,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	13	73	76	53	38	253
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	.	.	.	.	.	43
Totalt antal svarande (oviktat)	.	.	.	.	.	296
* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "nej" eller lämnat blankt på fråga 1a. Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%.						

2.3 Skäl till verksamhetsuppehåll

Ekonomi var även det skäl som flest personer angivit till att de gjort ett uppehåll i sin konstnärliga verksamhet, omfattande minst 4 månader under åren 2002 till 2007. Det var 43 procent av kvinnorna och 48 procent av männen som uppgav detta som skäl. Av de sju konstområdena är ekonomi som orsak till uppehållet vanligast inom Film och Ord där ungefär två tredjedelar angett det. Inom Dans är detta skäl minst vanligt, men trots det uppgav var fjärde konstnär här ekonomi som skäl till ett verksamhetsuppehåll.

Av kvinnorna angav 30 procent föräldraledighet som anledning till uppehåll i verksamheten. Motsvarande andel för männen var 11 procent. Det var också fler kvinnor än män som angav "andra familjeskäl" (7 respektive 4 procent). Föräldraledighet var en mindre vanlig orsak bland ordkonstnärerna, vilket sannolikt beror på att andelen äldre yrkesutövare är mer frekvent i denna yrkesgrupp. Bild och form är den yrkesgrupp med högst andel som gjort uppehåll på grund av föräldraledighet (32 procent), men här ska påminnas om att flest antal kvinnor också befinner sig inom detta konstområde (jfr Konstnärsnämnden 2010).⁵

Även om hälsoskäl var vanligare bland män än kvinnor som orsak till varför de inte varit verksamma år 2008, så var det ett mer frekvent skäl bland kvinnorna till att de gjort uppehåll i sin verksamhet. Av kvinnorna var det 16 procent som angav detta skäl, av männen 10 procent. Uppehåll i verksamheten med anledning av hälsoskäl var vanligast inom yrkesgrupperna Musikal (19 procent), Dans (18 procent), och Musik (16 procent).

⁵ I den andra delstudien som byggde på registerdata så bestod konstnärgruppen av 21 185 konstnärer. Av dessa var 9 647 kvinnor och 11 538 män (46 procent kvinnor, 54 procent män). Inom konstområdet Bild och form fanns 3 406 kvinnor, vilket motsvarade det konstområde där flest kvinnor befann sig. Flest antal män, 4 096 personer, fanns inom konstområdet Musik.

Tabell 8 Skäl till uppehåll, omfattande minst 4 månader år 2002-2007, efter kön

1d Vad berodde det på (att du gjorde uppehåll)?*	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ekonomi	48,3	42,7	44,8
Föräldraledighet	11,3	30,8	23,5
Andra familjescäl	4,7	8,2	6,9
Tappat motivation eller intresset	10,8	10,5	10,6
Hälsoskäl	10,0	16,0	13,7
Andra skäl	38,0	28,7	32,2
Antal svarande på frågan (oviktat)	219	365	584
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	53	47	100
Totalt antal svarande (oviktat)	272	412	684
*Denna fråga besvaras endast av de som svarat "ja" eller lämnat blankt på fråga 1c. Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%.			

Tabell 9 Skäl till uppehåll, omfattande minst 4 månader år 2002-2007, efter konstområde

1d Vad berodde det på att du gjorde uppehåll? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ekonomi	42,6	66,7	29,5	24,5	55,3	31,3	62,2	44,8
Föräldraledighet	22,2	10,3	21,3	20,2	31,9	24,0	22,5	23,5
Andra familjescäl	3,7	14,9	1,6	4,3	9,6	5,2	6,1	6,9
Tappat motivation eller intresset	14,8	6,9	8,2	18,1	12,8	8,3	13,3	10,6
Hälsoskäl	18,5	12,6	16,4	18,1	14,9	10,4	7,1	13,7
Andra skäl	38,9	25,3	36,1	47,9	17,0	53,1	21,4	32,2
Antal svarande på frågan (oviktat)	54	87	61	94	94	96	98	584
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	9	21	10	9	16	22	13	100
Totalt antal svarande (oviktat)	63	108	71	103	110	118	111	684
*Denna fråga besvaras endast av de som svarat "ja" eller lämnat blankt på fråga 1c. Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%.								

2.4 Sammanfattande kommentarer

Inledningsvis hävdades att konstnärer har en utsatt inkomstsituation och att deras position på arbetsmarknaden många gånger är svag. Men det bör understrykas att konstnärer är en heterogen grupp både beträffande inkomster och beträffande arbetsvillkor. Generaliseringar bör därför göras med försiktighet (jfr SOU 1997:190; SOU 2003:21; Konstnärsnämnden 2009; 2010). Ett sätt för att förstå de olika arbets- och inkomstvillkor som gäller

inom det konstnärliga området är att belysa kontinuiteten i yrkesutövandet. I avsnittet har vi sett att avbrott och uppehåll i verksamheten varierar beroende på konstområde. Konstnärer inom Dans har i störst utsträckning haft uppehåll och avbrott i sin verksamhet. Musik är det konstområde där kontinuiteten i yrkesverksamheten varit störst.

När det gäller risker förbundna med konstnärligt arbete framträder i denna rapport en polarisering mellan de områden där konstnärerna i huvudsak är företagare respektive anställda. Detsamma gäller om konstnärerna främst är upphovspersoner eller utövare (jfr SOU 2003:21; Heian, Løyland & Mangset 2008). Antagandet om en polarisering i konstnärsgruppen kommer att provas och diskuteras i rapportens senare avsnitt, men redan här kan nämnas att medan arbetsbrist utgör huvudproblemet för anställda och utövare, är kärnproblemet för upphovspersoner och egenföretagare att inte få skälig ersättning för sin konstnärliga arbetsinsats. I avsnittet har exempelvis framkommit att även om ekonomi är den vanligaste orsaken bland alla konstnärer till ett verksamhetsuppehåll, är det främst en fråga för verksamma inom Bild och form, Film och Ord. Dessa tre konstområden har i de tidigare studierna visat sig ha högst andel enskilda näringsidkare (Konstnärsnämnden 2009; 2010). Likaså är Ord samt Bild och form två konstområden där samtliga konstnärer är verksamma som upphovspersoner (SOU 2003:21).

Det finns alltså skäl att anta att de risker som är förbundna med låg inkomst eller brist på arbete skiljer sig åt inom olika konstområden. Ett annat rimligt antagande är att även omfånget på den konstnärliga karriärens tidsspann varierar beroende på konstområde. För flera yrkesgrupper inom exempelvis Dans, Musikal och Musik, där kroppen utgör det konstnärliga arbetets mest väsentliga verktyg, kan förslitningsskador uppstå (Thornblad 2002). Den konstnärliga resursen kan på så vis komma att förbrukas med åren och föranleda en kortare karriär än för konstnärer inom exempelvis Ord. Här handlar den konstnärliga kompetensen främst om språklig gestaltning och en sådan resurs kan snarare komma att öka med högre ålder. Avsnittet har visat att ohälsa som skäl till avbrott i verksamheten var vanligast bland dem inom Dans, Musik och Musikal. Dessutom framkom att av dem inom Dans som inte varit verksamma år 2008 hade drygt hälften slutat arbeta som konstnär.

Osäkerhet i det konstnärliga yrkesutövandet har i detta avsnitt mätts i form av kontinuitet i verksamheten. Den utsatthet som förefaller drabba danskonstnärer kan handla om arbetsbrist, men alltså även om att kroppen som konstnärlig resurs snabbare förbrukas än annan konstnärlig kompetens. Avsnittet om uppehåll i konstnärsgruppen ger upphov till vidare frågor om vilka hinder och osäkerhetsproblematiker som förorsakar avbrott i den konstnärliga yrkesverksamheten, samt vilka grupper som är mest utsatta då det gäller uppehåll i den konstnärliga karriären. I det sammanhanget är kön en intressant aspekt. Det var exempelvis fler kvinnor än män som angett ekonomi som skäl till att de inte varit verksamma år 2008. Likaså var föräldraledighet och "andra familjeskäl" ett vanligare skäl bland kvinnorna än männen till att de gjort uppehåll eller inte varit verksamma.

Vi ska återkomma till frågan om uppehåll och avslut i yrkesverksamheten i rapportens avslutande diskussion. Då kommer även konstematiken och frågor om begagnandet av konstnärliga resurser att analyseras ytterligare. Det ska emellertid påpekas att spelet är komplexa mellan olika orsaker till uppehåll i verksamheten med anledning av exempelvis familj, hälsa, ekonomi eller arbetsbrist. Tecken på detta står att finna i enkätens öppna svarsalternativ. Här beskrev exempelvis en konstnär hur hon eller han med anledning av en nära anhörigs sjukdom varken haft kraft, tid eller ekonomiska möjligheter att fortsätta den konstnärliga yrkesverksamheten. En annan anledning till verksamhetsuppehåll som även framkom i de öppna svarsalternativen handlade om den ensamhet som kan finnas i vissa konstnärliga yrken. En av de svarande beskrev hur hon eller han hoppat av den konstnärliga banan med anledning av en "önskan om att vara en del av ett sammanhang".

3. Företagande och anställningsform

Det är vanligt att konstnärliga yrkesutövare bedriver eget företag. De två tidigare delstudierna visade att nästan varannan konstnär har enskild firma, vilket är en betydligt högre andel än i befolkningen, där det handlar om var tionde. Enskild firma är vanligast inom Bild och form där drygt två tredjedelar av konstnärerna har det, följt av Film och Ord där det gäller varannan (Konstnärsnämnden 2009; 2010). I föregående avsnitt gjordes ett antagande om att de sju konstområdenas arbetsvillkor ser olika ut beroende på om gruppen domineras av utövare eller upphovspersoner, liksom om de verksamma främst är egenföretagare eller anställda. Det är också troligt att den typ av anställning som dominerar inom ett konstnärligt område har betydelse för de arbetsvillkor som gäller för yrkesutövarna. I avsnittet som nu följer behandlas vilka anställningsformer som är de mest framträdande inom olika konstområden. Avsnittet ger också svar på vilken form av egenföretagande, exempelvis näringsverksamhet, aktiebolag eller ekonomisk förening, som är allra vanligast bland konstnärerna.

3.1 Företagande

I enkäten ställdes frågan om vilken eller vilka former av näringsverksamhet konstnärerna hade år 2008. I tabell 10 framkommer att av dem som svarade på frågan om huruvida de hade näringsverksamhet hade tre fjärdedelar enskild firma. I likhet med vad som framkommit i tidigare studier var det den allra vanligaste företagsformen inom yrkesgruppen Bild och form. Så gott som alla egenföretagare inom detta konstområde hade enskild firma.⁶

Tabell 10 Form av näringsverksamhet inom konstnärligt yrke, år 2008, efter konstområde

10 Vilken närings- verksamhet hade du år 2008? *	Eget företag för konstnärligt yrke							Totalt
	Konstkategori							
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Enskild firma	71,2	72,1	72,1	32,8	90,6	50,7	69,7	75,3
Handels-/komman- ditbolag	15,3	7,8	21,2	9,8	3,9	11,7	11,0	10,4
Aktiebolag	17,0	20,2	12,5	8,2	6,1	26,0	23,9	13,5
Ideell förening	6,8	3,9	6,7	47,5	2,8	20,8	3,7	7,4
Ekonomisk förening	1,7	0,8	6,7	18,0	1,1	9,1	0,0	3,7
Antal svarande på frågan (oviktat)	59	129	104	61	180	77	109	719
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	76	34	97	73	29	105	29	443
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162
* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%								

6 Av tabell 10 går att utläsa att antalet svarande på frågan är få inom vissa konstområden, exempelvis Dans, Musikal och Teater. Det leder till att enskilda personers svar får stor procentuell tyngd inom dessa konstområden. Då endast konstnärer som bedriver eget företag kunnat besvara frågan kan bortfallet ge en antydning om inom vilka konstområden som näringsverksamhet är mest förekommande. Svarsfrekvensen är högst inom Bild och form (86 procent), följt av Film och Ord (79 procent inom respektive område). Det är inom Teater och Musikal som andelen som inte besvarat frågan om vilken näringsverksamhet de hade år 2008 är lägst (42 respektive 44 procent). Av danskonstnärerna har 46 procent besvarat frågan, av musikererna var det 52 procent. Att andelen svarande på frågan är lägst inom Teater, Musikal och Dans är troligtvis ett resultat av att en hög andel konstnärer inom dessa områden inte bedriver eget företag.

Eget företag i form av enskild firma drivs av en person som själv är ekonomiskt ansvarig för verksamhetens avtal och skulder. En fördel med enskild firma är att företagaren snabbt kan komma igång med sin verksamhet då det formellt inte behövs något insatskapital. Nackdelen är att risken för den enskilde är stor om verksamheten inte bär eftersom privata tillgångar då kan behöva tas till för avbetalning av skulder (Bolagsverket 2010). I aktiebolag är ägarantalet inte begränsat och bolaget representeras av en styrelse. Här finns inga personliga förbindelser mellan företagets och ägarnas ekonomi. En ekonomisk insats krävs emellertid i form av ett satsat aktiekapital (Bolagsverket 2010). Tabell 10 visar att aktiebolag är den näst vanligaste företagsformen i konstnärsggruppen, men andelen egenföretagare som har aktiebolag är betydligt färre än andelen med enskild firma. Av de konstnärer som besvarade frågan om de hade någon form av näringsverksamhet sa sig 14 procent bedriva aktiebolag. Störst andel fanns inom Teater (26 procent) följt av Film (24 procent).

Handelsbolag och kommanditbolag är en företagarverksamhet där ägarna är flera. På samma sätt som när det gäller enskild firma är delägarna i ett handelsbolag personligt ekonomiskt ansvariga. Inom ett kommanditbolag fördelas ansvaret på minst en huvudansvarig och en vars ansvar är begränsat (Bolagsverket 2010). Av dem som besvarat frågan angav var tionde att de hade handels- eller kommanditbolag. Störst var andelen inom Musik (21 procent).

Förening är, som namnet antyder, en sammanslutning bestående av flera personer. Föreningar kan vara ekonomiska eller ideella. Är verksamheten ideell ska den inte främja medlemmarnas ekonomiska intressen och verksamhetsmålet får inte vara kommersiellt. Till skillnad från en ideell förening är en ekonomisk förening vinstinriktad och verksamheten syftar till att gynna medlemmarnas intressen (Bolagsverket 2010). För de konstarter där produktioner är stora kan ideella föreningar eller ekonomiska kooperativ vara ett alternativ till att organisera företagsverksamheten. Då exempelvis Kulturrådets bidragsverksamhet endast riktas mot "institutioner, organisationer och grupper" och "inte enskilda personer" (Kulturrådet 2010), är föreningar ett möjligt sätt för att få stöd till den konstnärliga verksamheten.

En ekonomisk förening kan också vara ett sätt för medlemmarna att lösa kortvariga uppdrag som uppdragsgivaren kräver ska ske mot faktura. Lösningen är att föreningen fakturerar konstnärens uppdragsgivare och konstnären erhåller istället lön från föreningen. Enligt utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* ska fakturerings-tjänsten varken liknas vid ett uthyrningsföretag eller en tjänst, "öppen för företagare som vill omvandla sig till arbetstagare". Den ekonomiska föreningens fakturerings-tjänst är endast till för de "arbetstagare som inte vill tvingas in i rollen av företagare" (SOU 2003:21, s. 48).

Av de konstnärer som svarat på frågan vilken form av företagande de hade, uppgav 7 procent att de hade ideell förening. Inom Dans var andelen betydligt högre och här uppgav nästan varannan konstnär det. Likaså var ekonomisk förening vanligast bland danskonstnärer. Det var 18 procent av dem inom Dans med eget företag som bedrev sin verksamhet på detta sätt, vilket kan jämföras mot 4 procent i hela gruppen. I sammanhanget är det intressant att notera att få inom Dans hade enskild firma eller aktiebolag. Koreografer och producenter inom dansens område förefaller alltså att organisera de produktioner som kräver flera aktörer i föreningsverksamhet snarare än i exempelvis aktiebolag.

Tabell 11 visar hur olika typer av näringsverksamhet fördelas på kön. I den andra delstudien framkom att konstnärsggruppens enskilda näringsidkare utgjordes av 45 procent kvinnor och 55 procent män (Konstnärsnämnden 2010). Nedan framkommer att en större andel av de egenföretagande kvinnorna än egenföretagande männen säger sig bedriva enskild firma eller ideell förening. Bland männen är det däremot något vanligare att bedriva handels- eller kommanditbolag, aktiebolag och ekonomisk förening.⁷

7 Här är dock skillnaden i procentenheter små och då studiens svarsfrekvens ligger på drygt 40 procent bör slutsatserna vara försiktiga.

Tabell 11 Form av näringsverksamhet inom konstnärligt yrke, år 2008, efter kön

10 Vilken näringsverksamhet hade du år 2008? *	Eget företag för konstnärligt yrke		
	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Enskild firma	73,6	77,1	75,3
Handels-/kommanditbolag	14,0	6,2	10,4
Aktiebolag	15,3	11,5	13,5
Ideell förening	5,8	9,3	7,4
Ekonomisk förening	4,3	3,0	3,7
Antal svarande på frågan (oviktat)	384	335	719
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	195	248	443
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162
* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%			

3.2 Anställningsform

I Sverige finns två anställningsformer: tillsvidareanställning eller så kallad fast anställning, och tidsbegränsad anställning. En tillsvidareanställning är inte tidsreglerad, utan avslutas genom att arbetstagaren eller arbetsgivaren säger upp anställningen. Tidsbegränsad anställning är ett samlingsbegrepp för olika former av anställningar som slutar vid ett bestämt tillfälle. Det kan handla om vikariat, behovsanställning, så kallade objekts- och projektanställningar, säsongsanställning eller provanställning (Larsson 2008).

De konstnärer som varit anställda år 2008 fick i enkäten besvara vilka anställningsformer som de haft under året. I tabell 12 visas att 35 procent av dem som svarade på frågan – förmodligen i första hand de anställda – hade varit tillsvidareanställda på heltid. Andelen var störst inom Musik där hälften av dem som svarade hade varit fast anställda på heltid, följt av Teater och Dans där det gällde en tredjedel av konstnärerna. Lägst andel fanns bland musikalkonstnärerna där 15 procent uppgav att de haft en tillsvidareanställning, heltid.⁸

En fast anställning i form av antingen en heltids- eller en deltidstjänst hade varannan anställd konstnär. Inom Musik var den andelen 68 procent, inom Musikal 23 procent. Ungfär var femte hade en visstidsanställning, heltid eller deltid. Inom Teater gällde det var tredje, inom Bild och form endast var tionde.

8 På liknande sätt som i tabell 10 framgår av tabell 12 att antalet svarande på frågan är få inom vissa konstområden. Det leder till att enskilda personers svar får stor procentuell tyngd inom exempelvis konstområdena Ord och Film. Eftersom det endast är anställda konstnärer som kunnat besvara frågan om vilken anställningsform de hade för sitt konstnärliga yrke år 2008 så indikerar bortfallet också inom vilka konstområden som anställning är mer eller mindre vanligt. I tabell 12 kan vi på så vis se att svarsfrekvensen är högst inom Dans (82 procent), följt av Teater (79 procent) och Musik (72 procent) och Musikal (66 procent). Andelen som besvarat frågan om anställningsform är lägst inom Ord (17 procent), Bild och form (34 procent) och Film (41 procent), vilket med stor sannolikhet är ett resultat av att dessa konstnärer i större utsträckning organiserar sin konstnärliga verksamhet i eget företag. Det var ju också dessa tre konstområden som hade högst svarsfrekvens på frågan om vilken näringsverksamhet de bedrev för sitt konstnärliga yrke år 2008.

Nästan var femte konstnär säger sig ha varit timanställd år 2008, två tredjedelar uppger att de varit projektanställda. Högst andel projektanställningar finns inom Film (61 procent) och Musikal (60 procent). Även inom Dans och Teater är andelen projektanställningar hög och nästan hälften av konstnärerna inom dessa konstområden säger sig haft denna anställningsform. Lägst andel projektanställningar finns inom Ord, Musik samt Bild och form.

Tabell 12 Anställningsform inom konstnärligt yrke, år 2008 efter konstområde

10 Vilken anställningsform hade du år 2008? *	Anställd inom konstnärligt yrke							Totalt
	Konstkategori							
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Tillsvidare-Heltid	14,6	17,9	50,3	31,8	19,4	32,2	19,6	35,0
Tillsvidare-Deltid	7,9	10,7	17,9	10,9	29,2	7,7	8,9	15,9
Visstid-Heltid	18,0	7,1	8,3	18,2	2,8	27,3	10,7	13,1
Visstid-Deltid	7,9	17,9	9,7	7,3	6,9	3,5	5,4	7,6
Timanställd-Heltid	3,4	0,0	1,4	1,8	2,8	6,3	3,6	3,0
Timanställd-Deltid	12,4	21,4	17,2	14,6	25,0	9,1	10,7	16,1
Projektanställd	59,6	35,7	26,9	50,0	26,4	44,8	60,7	35,9
Antal svarande på frågan (oviktat)	89	28	145	110	72	143	56	643
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	46	135	56	24	137	39	82	519
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Tabell 13 visar att fast anställning, heltid eller deltid, var vanligare bland män än kvinnor (56 respektive 46 procent). När det gäller övriga anställningsformer är andelarna relativt lika fördelade på män och kvinnor. Det är emellertid något vanligare att som kvinna vara projektanställd (40 procent) än som man (32 procent).

Tabell 13 Anställningsform inom konstnärligt yrke, år 2008, efter kön

10 Vilken anställningsform hade du år 2008? *	Anställd för konstnärligt yrke		
	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Tillsvdare-Heltid	37,5	32,6	35,0
Tillsvdare-Deltid	18,6	13,2	15,9
Visstid-Heltid	13,3	12,8	13,1
Visstid-Deltid	6,5	8,7	7,6
Timanställd-Heltid	3,3	2,7	3,0
Timanställd-Deltid	15,5	16,8	16,1
Projektanställd	32,2	39,6	35,9
Antal svarande på frågan (oviktat)	295	348	643
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	284	235	519
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162
* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%			

3.3 Sammanfattande kommentarer

Tidigare hävdades att arbetsvillkoren skiljer sig åt mellan olika konstområden beroende på om de domineras av företagare eller av anställda. I en norsk studie av konstnärers arbete och inkomster kom utredarna fram till en liknande slutsats, men de pekade också på att skillnaden mellan grupperna minskat genom att antalet fasta anställningar blivit färre det senaste decenniet och då allt fler konstnärer blivit egenföretagare (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 26). Förekomsten av fasta anställningar inom kultursektorn har varit betydligt vanligare i Skandinavien än i övriga Europa, vilket legat i linje med en så kallad skandinavisk välfärdstatsmodell (Esping-Andersen 1990; Mangset 1998; Mangset m.fl. 2008; Heian, Løyland & Mangset 2008.). I likhet med vad man sett i Norge har de fasta anställningarna inom området även minskat i Sverige och enligt Arbetsförmedlingen tillkommer varje år ca 3000 egenföretag inom kultursektorn (Arbetsförmedlingen 2010a).

Ett skäl till ökningen av antalet konstnärliga egenföretagare kan handla om att allt fler uppdragsgivare yrkar på att arbetstagaren ska utföra uppdraget mot faktura (Arbetsförmedlingen 2010a). Sådana krav kan ge upphov till att konstnärliga yrkesutövare många gånger blir *kombinatörer*, det vill säga ”grupper som rör sig i det gränsland som omfattar arbetstagare, uppdragstagare och egenföretagare” (SOU 2003:21, s. 33). Att konstnärer ofta är kombinatörer har tagits som intäkt för att de befinner sig i ”dubbla risksituationer” där de både ska hantera den konkurrenssituation som råder om arbetstillfällen och befinna sig i den generella osäkerhet som det innebär att vara egenföretagare (Menger 2006, s. 769).

I slutet av 1990-talet uppskattades i utredningen *Arbete åt konstnärer* att ca 50 procent av konstnärsgruppen var frilansande arbetstagare, att 40 procent var egenföretagare och var tionde tillsvidareanställd (SOU 1997:183. Jfr Forsman 2008). Denna enkät kan inte besvara hur andelen företagande förhåller sig till andelen anställda. Fokus har istället varit förlagt vid vilka former av egenföretagande och anställningar som dominerar bland konstnärerna. Men i de tidigare delstudierna framkom att 60 procent i konstnärsgruppen hade inkomst av endast löneinkomst, att var tionde hade inkomst endast av näringsverksamhet och att en femtedel hade inkomst av både näringsverksamhet och löneinkomst. I dessa studier framkom också att var tionde konstnär inte hade några registrerade inkomster, en andel som dock var högre i befolkningen (Konstnärsnämnden 2009; 2010).⁹

Avsnittet har visat att enskild firma är den vanligaste formen av egenföretagande bland konstnärerna. Av alla konstnärer som har eget företag så bedriver tre fjärdedelar denna verksamhetsform. I avsnittet har vi sett att aktiebolag är den näst vanligaste företagarformen genom att var sjunde egenföretagande konstnär bedriver detta. Var tionde egenföretagande konstnär har handels- eller kommanditibolag, var tionde hade också ideell eller ekonomisk förening.

En tillsvidareanställning på heltid var tillsammans med projektanställning de vanligaste anställningsformerna bland konstnärerna. Av de anställda sa sig en tredjedel vara tillsvidareanställda på heltid och en tredjedel projektanställda. Enligt Arbetsförmedlingen är fast anställning inom kultursektorn vanligare bland kvinnor än män (Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Det motsatta förhållande gäller för konstnärer som besvarat denna enkät. Anställningsformen är dessutom allra vanligast inom Musik, ett konstområde som till 70 procent domineras av män (Konstnärsnämnden 2010).

Det är rimligt att anta att villkoren inom olika konstområden inte bara skiljer sig åt beroende på om konstnärerna främst är egenföretagare eller anställda, utan också beroende på vilken typ av anställningsform som dominerar konstområdet. En tryggare anställningsform ger visserligen upphov till lägre grad av rörlighet på arbetsmarknaden, men kan bidra till en kontinuitet i yrkesutövandet och i den konstnärliga karriären. I förra avsnittet kunde utläsas att lägst andel avbrott i den konstnärliga verksamheten stod att finna inom yrkesgruppen Musik. Att avbrotten är få inom Musik måste ses mot bakgrund av de data som framkommit här om att andelen fast anställda är flest inom detta konstområde. I detta avsnitt har också framkommit att projektanställningarna var vanligast inom Film,

9 För denna grupp kan försörjning utgöras av arbetslöshetskassa, studiemedel, skattefria stipendier, sjuk- eller aktivitetsersättning eller sjukpenning.

Musikal, Dans och Teater, vilket stödjer antagandet i föregående avsnitt om att dessa yrkesgruppers stora andel uppehåll under åren 2002 till 2007 förorsakats av glapp då det gäller anställning i konstnärliga produktioner.

En paradox som ibland sägs utmärka konstnärers arbete är att villkoren både överensstämmer med dem som gäller på en *sekundär* och en *primär arbetsmarknad* (Menger 2006). Den primära arbetsmarknaden kännetecknas av trygga anställningar, välbetalda arbeten med tydliga karriärmöjligheter, samt att arbetskraften är välutbildad och svår att ersätta. På den sekundära arbetsmarknaden dominerar däremot låglöneyrken, tidsbegränsade anställningar och deltidsjobb. Arbetskraften är till stor del lågutbildad och lätt att ersätta, varför möjlighet till befördran också är liten (Furåker 2002, s. 71-72; Menger 2006, s. 801).

Konstnärers knappa inkomstsituation och tidsbegränsade uppdrag gör att gruppens arbetsmarknad liknar den som benämns sekundär. Parallellt med detta är konstnärer högutbildade och har unika kvalifikationer, vilket gör att gruppen liknar den mer resursstarka grupp som befinner sig i arbetsmarknadens kärna (Menger 2006). Denna motsägelsefulla arbetsmarknadsposition har gjort att konstnärers arbete diskuterats som ett pionjärområde för det individualiserade och gränslösa arbetsliv som antas råda i en så kallad senmodern eller postindustriell samhällsepok (SOU 2003:21; Menger 2006; Flisbäck 2006; Burström & Flisbäck 2008; Heian, Løyland & Mangset 2008; McRobbie 2009). Här har individerna visserligen stor kontroll över sitt enskilda yrkesutövande, men liten kontroll över sina möjligheter på arbetsmarknaden. Ett gränslöst arbetsliv utmärks av omfattande risksatser, osäkra anställningsförhållande med hårda konkurrensvillkor även för högutbildade grupper. I hög grad förläggs ansvaret på den enskilde att forma sin karriärbana. Många gånger är yrkesverksamheten också svår att skilja från den privata livssfären (Beck 1998; Castells 2000; Bauman 2002; Allvin m.fl. 2006; Sennett 2007).

De uppgifter om anställningsformer som presenterats i detta avsnitt föranleder ett ifrågasättande av konstnärers arbetsvillkor som ett pionjärområde för en senmodern arbetsmarknad. I alla fall ska ett sådant påstående göras med viss försiktighet när det gäller svenska förhållanden. Visserligen har de tillfälliga anställningarna ökat sedan i slutet av 1990-talet, men fortfarande så utgörs alla anställningar i Sverige till 85 procent av tillsvidareanställningar (Nelander & Goldning 2005; Larsson 2008).¹⁰ Av de konstnärer som haft anställning inom sitt konstnärliga yrke hade endast hälften fast anställning. Beträktat ur detta perspektiv förefaller klyftan enorm mellan konstnärers arbetsmarknad och arbetsmarknaden generellt. Det finns således grund för att diskutera konstnärers arbetsliv som en alldeles specifik arena med särskilda arbetsvillkor som ligger långt ifrån vad som gäller svensk arbetsmarknad i allmänhet.

10 År 1995 hade 13-14 procent av samtliga anställda en tidsbegränsad anställning. År 2008 var denna andel 15 procent. I sammanhanget ska också sägas att andelen tidsbegränsade anställningar är högre bland unga, kvinnor och dem inom servicesektorn som exempelvis hotell- och restaurangbranschen (Larsson 2008).

4. Arbetslöshet och antal uppdrags/ arbetsgivare

Att konstnärligt yrkesverksamma i liten utsträckning är fast anställda gav i förra avsnittet upphov till att tala om deras arbetsmarknad som en avskild arena med specifika villkor. Ytterligare en aspekt av konstnärers särskilda arbetsvillkor är att de i tidigare studier visat sig ha många uppdragsgivare, vilket tyder på att arbetsmarknaden är rörlig men att inkomster och karriär kan bli svåröverblickbara för den enskilde (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 129, 133; Arbetsförmedlingen 2009). Här finns dock betydande skillnader mellan olika konstområden. Bland Musiker har uppdragsgivarna visat sig vara många, inom konstområdet Bild och form har de visat sig vara få (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 129, 133; Arbetsförmedlingen 2009).

Detta avsnitt behandlar konstnärers arbetslöshet och det antal uppdragsgivare som de hade år 2008. Höga arbetslöshetstal vittnar om att utbudet av arbete är mindre än antalet arbetstagare eller att arbetskraften inte är tillräckligt kvalificerad för de uppdrag som erbjuds. Enligt Arbetsförmedlingen ökade tillgången på uppdrag inom kultursektorn år 2006 och 2007 men minskade år 2009, en trend som förutspås fortsätta även år 2010. I konkurrensen om konstnärliga uppdrag är kvinnor och unga i etableringsfasen särskilt utsatta. Samtidigt är tillgången på arbete också beroende av inom vilket område som konstnären är verksam (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 84; Konstnärsnämnden 2009; 2010; Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Det finns därför anledning att – som nedan – belysa arbetslöshet och antalet uppdragsgivare i relation till såväl kön, konstområde som ålder.

4. 1 Arbetslöshet

I nedanstående tabeller framkommer att av dem som besvarade frågan var det var fjärde konstnär som varit arbetslös någon gång under år 2008. Tabell 14 visar att andelen som varit arbetslösa någon gång under året var högst inom yrkeskategorin Musikal (44 procent), följt av Dans (36 procent). Lägst andel arbetslösa fanns bland ordkonstnärerna (13 procent), följt av Bild och form (21 procent) och Musik (22 procent).

Tabell 14 Andelen arbetslösa år 2008, efter konstnärligt område

11 Var du arbetslös under år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Nej	55,7	87,2	77,4	63,9	80,3	65,9	64,2	75,3
Ja, mindre än 25 % av tiden	23,7	3,9	9,2	24,6	7,9	21,2	14,2	11,7
Ja, mellan 25 och 49 % av tiden	19,1	5,1	10,3	9,2	7,9	8,4	15,7	9,2
Ja, mellan 50 och 74 % av tiden	0,8	1,9	1,5	1,5	1,5	3,4	3,7	2,0
Ja, mellan 75 och 100 % av tiden	0,8	1,9	1,5	0,8	2,5	1,1	2,2	1,8
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	131	156	195	130	203	179	134	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	4	7	6	4	6	3	4	34
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

I likhet med vad tidigare studier vittnat om förefaller etableringstid ha viss betydelse för arbetslöshet. Av tabell 15 framgår att av de som påbörjat sin konstnärliga yrkesutövning 2005 eller senare var det varannan som varit arbetslös under år 2008. Enligt Arbetsförmedlingen drabbas fler kvinnor än män inom kultursektorn av arbetslöshet. Förklaringen ser de i att andelen kvinnor är fler bland de oetablerade och nyetablerade samt att det främst är kvinnor som innehaft de anställningar som minskat inom området på senare år (Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Att fler kvinnliga än manliga konstnärer är arbetslösa kan inte beläggas i denna enkätstudie. Visserligen var det något fler av kvinnorna (26 procent) än männen (23 procent) som varit arbetslösa år 2008, men skillnaden i procenten heter är relativt liten.

Tabell 15 Andelen arbetslösa år 2008, efter etableringsår

11 Var du arbetslös under år 2008?	2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?									
	>1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005<	Totalt
Nej	70,9	65,9	85,2	81,0	76,5	76,0	76,4	72,0	50,0	75,4
Ja, mindre än 25 % av tiden	10,1	8,2	5,6	5,9	11,6	13,5	10,4	18,0	32,5	11,8
Ja, mellan 25 och 49 % av tiden	11,6	19,6	5,1	10,3	9,7	7,4	9,6	6,4	12,8	9,2
Ja, mellan 50 och 74 % av tiden	6,4	4,8	1,5	0,6	1,3	1,5	1,8	3,2	2,4	2,0
Ja, mellan 75 och 100 % av tiden	1,0	1,6	2,7	2,2	1,0	1,7	1,8	0,5	2,4	1,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	39	68	94	132	163	184	187	185	46	1098
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	64
Totalt antal svarande (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1 162

Tabell 16 Andelen arbetslösa år 2008, efter kön

11 Var du arbetslös under år 2008?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Nej	77,5	73,1	75,3
Ja, mindre än 25 % av tiden	9,4	14,1	11,7
Ja, mellan 25 och 49 % av tiden	9,8	8,7	9,2
Ja, mellan 50 och 74 % av tiden	1,6	2,4	2,0
Ja, mellan 75 och 100 % av tiden	1,8	1,7	1,8
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	562	566	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	17	17	34
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

4. 2 Antalet uppdrags/arbetsgivare

För sitt konstnärliga arbete hade var femte konstnär endast en uppdrags/arbetsgivare år 2008, var tredje konstnär hade högst två uppdrags/arbetsgivare och hälften av konstnärerna hade 3 eller färre. Det var främst filmkonstnärer som hade få uppdrags/arbetsgivare. Var tredje konstnär inom Film hade haft en uppdrags/arbetsgivare år 2008, 70 procent hade högst tre. Även inom konstområdena Dans och Bild och form var uppdrags/arbetsgivarna få. En tredjedel inom respektive konstområde hade endast en uppdrags/arbetsgivare.

Var sjätte konstnär hade fler än 10 uppdragsgivare. Inom Musikal och Musik var detta vanligast och här hade var tredje konstnär fler än 10 uppdragsgivare. Inom de övriga grupperna var det mindre än var tionde.

Tabell 17 Antal uppdrags/arbetsgivare inom direkt konstnärligt arbete år 2008, efter konstområde.

12a Ungefär hur många uppdragsgivare och/eller arbetsgivare (ej kunder) inom direkt konstnärsarbete hade du inkomster från år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
1	13,7	22,6	14,4	27,4	29,3	23,5	29,8	21,8
2	15,3	15,0	6,4	20,2	13,5	15,3	20,2	12,5
3	13,7	21,8	9,0	18,6	17,3	17,1	20,2	15,2
4	5,3	8,3	5,9	10,5	9,0	12,9	4,4	8,3
5	7,6	9,0	6,4	6,5	10,5	10,0	7,0	8,4
6-10	10,7	17,3	24,5	10,5	14,3	14,1	14,0	17,6
11-20	16,0	6,0	19,2	5,7	5,3	3,5	2,6	9,9
21-50	14,5	0,0	11,7	0,8	0,8	3,5	1,8	5,4
51-100	3,1	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
100-	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	131	133	188	124	133	170	114	993
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	4	30	13	10	76	12	24	169
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Män har fler antal uppdrags/arbetsgivare inom sitt direkta konstnärliga arbete än kvinnor. Drygt var femte man har fler än 10 uppdragsgivare, vilket kan jämföras med kvinnorna där motsvarande andel är 10 procent. Det är fler kvinnor än män som har mindre än 3 uppdragsgivare (54 respektive 45 procent). Detta ska tolkas mot bakgrund av att konstområdena Musik och Musikal domineras av män (71 procent och 64 procent män inom respektive konstområde) (Konstnärsnämnden 2010).

Tabell 18 Antal uppdrags/arbetsgivare inom direkt konstnärligt arbete år 2008, efter kön

12 Ungefär hur många uppdragsgivare och/eller arbetsgivare (ej kunder) hade du inkomster från år 2008?	Inom direkt konstnärligt arbete		
	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
1	20,1	23,7	21,8
2	11,3	13,8	12,5
3	14,1	16,4	15,2
4	7,9	8,7	8,3
5	5,8	11,2	8,4
6-10	18,9	16,1	17,6
11-20	12,0	7,6	9,9
21-50	8,3	2,2	5,4
51-100	1,3	0,4	0,8
100-	0,3	0,0	0,2
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	505	488	993
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	74	95	169
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

4. 3 Sammanfattande kommentarer

Enligt Arbetsförmedlingen söker verksamma inom kultursektorn arbete inom flera olika områden på arbetsmarknaden och – som tidigare nämnts – är jobben per person ofta många (Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). I snitt hade de inskrivna vid Arbetsförmedlingen Kultur år 2006 fyra arbeten/uppdragsgivare/anställningar per person. Allra flest jobb hade de som befann sig inom scen- och tonområdet. Musiker var den grupp som i genomsnitt haft flest uppdrag, vilket motsvarade sju arbeten per person (Arbetsförmedlingen 2009). Detta avsnitt har endast skildrat antalet uppdragsgivare inom *konstnärligt* arbete, men ändå framträder en liknande bild: Det är inom scenkonstområdena Musik och Musikal som man har många uppdragsgivare. Här hade var tredje konstnär år 2008 haft mer än tio uppdragsgivare. Bland samtliga konstnärer som besvarade frågan gällde det var sjätte.

År 2006 hade 60 procent av de inskrivna vid Arbetsförmedlingen Kultur vid något tillfälle varit arbetslösa. Det vanligaste tidsspännet var 3 månader. Förklaringen menar Arbetsförmedlingen står att finna i den stora andel tidsbegränsade anställningar som dominerar kultursektorn, vilket ofta leder till arbetslöshet mellan olika arbetstillfällen (Arbetsförmedlingen 2009; 2010a; 2010b). Troligtvis utgörs svarandegruppen i denna enkät av konstnärer som är något mer professionellt framgångsrika än vad som gäller konstgruppen generellt, men att endast 25 procent av de svarande varit arbetslösa någon gång under år 2008 är ändå ett intressant resultat. Den stora andelen av de arbetslösa hade dessutom varit det mindre än 25 procent av tiden. Endast 2 procent av dem som besvarade frågan hade varit arbetslösa mer än 75 procent av tiden.¹¹

Den arbetslöshetsnivå som presenterats i avsnittet är av allt att döma något lägre än

11 Det är också möjligt att flera konstnärer inte varit verksamma år 2008 på grund av brist på konstnärligt arbete och därför endast fyllt i enkätens första fråga (se vidare bilaga 1). Det skulle kunna ses som en delförklaring till att en så stor andel som 75 procent av de svarande inte varit arbetslösa alls under år 2008.

vad som gäller i konstnärspopulationen. I de två första delstudierna kunde inte svar ges på hur många av konstnärerna som varit registrerat arbetslösa. Däremot framgick hur stor andel som någon gång haft arbetsmarknadsstöd. År 2004 hade 13 procent i befolkningen och 30 procent i konstnärgruppen haft arbetsmarknadsstöd. Transfereringen var vanligare bland kvinnor än män och andelen var högst inom Musikal, Dans och Teater. Lägst andel som haft arbetsmarknadsstöd fanns bland ordkonstnärerna, följt av Bild- och form, alltså de konstområden där egenföretagandet är störst (Konstnärsnämnden 2009; 2010. Jfr SOU 2003:21). I det enkätmaterial som presenterats här har frågan om arbetsmarknadsstöd kompletterats genom att undersöka utbredningen av arbetslöshet bland konstnärerna och en liknande bild framträder: Störst andel som varit arbetslösa år 2008 fanns inom gruppen Musikal, därefter kom Dans, Film och Teater. Lägst andel fanns inom Ord, följt av Bild och form och Musik.

I jämförelse med de andra konstkategorierna har alltså Ord samt Bild och form en låg andel arbetslösa. Det är också de konstområden där andelen arbetsmarknadsstöd är lägst. En förklaring till detta kan handla om att grupperna domineras av egenföretagare. I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* konstaterades att trygghetssystemen sällan är uppbyggda så att de passar konstnärers arbetssituationer. Främst är det en arbetstagare med längre anställningsperiod och regelbunden inkomst som stått modell för trygghetssystemens uppbyggnad och ersättningsnivåer (SOU 2003:21, s. 18). På senare år har arbete pågått för att skapa motsvarigheter för egenföretagare i socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2005:66; SOU 2008:89). Dessa förändringar har troligtvis betydelse även för konstnärer som bedriver eget företag. Trots dessa förändringar är det ändå möjligt att förklara skillnaden mellan gruppernas andelar arbetsmarknadsstöd och arbetslöshet med om de domineras av egenföretagare eller anställda. I *Konstnärerna och trygghetssystemen* hävdades att endast ett litet antal författare skriver in sig vid arbetsförmedlingen. Om medlemskap finns i arbetslöshetskassan är det ofta relaterat till annat arbete än det konstnärliga (SOU 2003:21, s. 26).

Att konstnärer inom Ord och Bild och form visat sig ha lägre andel arbetslösa och en lägre andel konstnärer med arbetsmarknadsstöd kan också tolkas mot bakgrund av att konstnärerna inom dessa områden är upphovspersoner. Det betyder inte att upphovspersoner saknas inom andra konstnärliga områden. Komponister ingår exempelvis inom musikområdet, regissörer tillhör teaterns verksamhetsfält. Men konstområdena Ord och Bild och form utgörs enbart av upphovspersoner. Medan arbetsbrist och arbetslöshet förefaller vara problemet för utövarna så är dilemmat för upphovspersonerna att inte få en ersättning som motsvarar den investering i tid som de förlagt vid sin konstnärliga produktion. Då den konstnärliga verksamheten oftast sker före den betalning som erhålls för arbetet är det alltså bara en del av denna som får avsättning.

Tidigare studier har pekat på att konstnärer många gånger kompenserar sina osäkra och oregelbundna inkomster genom offentliga medel, stipendiekällor och/eller annat arbete som kan anknyta till det konstnärliga verksamhetsområdet eller ligga helt utanför detta (SOU 1997:183; SOU 1997:184; SOU 1997:190; SOU 2003:21; Witt 2004; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008). Låg ersättning eller utebliven utkomst för upphovspersonerna kompenseras troligtvis genom annat arbete (jfr Heian, Løyland & Mangset 2008; Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Den arbetsbrist som vi sett dominera konstområdena Musikal, Dans och Teater förefaller istället att i någon mån kompenseras inkomstmässigt genom arbetsmarknadsstöd. Hur relationen ser ut mellan inkomst, konstnärligt arbete och kompensationsjobb är ämnet för nästkommande avsnitt.

5. Inkomster, arbetstid och försörjningsmönster

I de två tidigare studierna framkom att konstnärernas medianinkomst var 15 procent lägre än i befolkningen. Inkomstskillnaderna visade sig även vara stora mellan olika konstområden. Teater var det konstområde med högst medianinkomst, vilket år 2007 motsvarade 248 500 kronor. Medianinkomsten för konstnärer inom Musik var 238 400 kronor, inom Ord 219 600 kronor och Dans 212 200 kronor. Inom Musikal och Film hade konstnärerna år 2007 en medianinkomst som motsvarade 195 900 kronor respektive 194 100 kronor. Medianinkomsten för Bild och form var 148 000 kronor, vilket motsvarade det lägsta värdet bland de sju konstområdena (Konstnärsnämnden 2010).

De två första delstudierna visade också att inkomstspridningen bland konstnärerna var större än i övriga befolkningen. De 10 procent inom konstnärsggruppen med lägst inkomst hade år 2007 mindre än 3 500 kronor i månadsinkomst. De 10 procent med högst inkomst hade mer än 31 500 kronor per månad. Hälften av konstnärerna hade mindre än 17 000 kronor i månadsinkomst (Konstnärsnämnden 2009; 2010). Stor inkomstspridning inom ett yrkesområde tyder på hård konkurrens om de eftertraktade uppdrag som är tillgängliga. Den konstnärliga arbetsmarknaden skildras ibland som ett nollsummespel eller en så kallad *Star Economy*. Det betyder att en liten elit av de yrkesverksamma når stor ekonomisk framgång och inbringar en (relativt) stor andel av de intäkter som finns att tillgå, medan majoriteten av utövarna delar på resterande förtjänster och har svårt att leva på sin konstnärliga verksamhet (Menger 2006, s. 776-777; Jansson & Power 2008, s. 17, Heian, Løyland & Mangset 2008; Österling 2009, s. 25, 75; Konstnärsnämnden 2009). Enligt den franske sociologen Pierre-Michel Menger blir ofta inkomstspridningen mellan konstnärer än mer omfattande då inkomstens källa belyses i relation till investerad arbetstid. Därför, menar Menger, att undersökningar av konstnärers arbete och inkomster bör baseras på en klassifikationsmodell som skiljer mellan konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete och icke-konstnärligt arbete (Menger 2006, s. 794-795. Jfr Heian, Løyland & Mangset 2008). En liknande indelning av konstnärers arbete kommer att göras i avsnitten nedan vars huvudfråga är hur konstnärers investerade arbetstid motsvaras i form av inkomst.

5.1 Konstnärers arbetstid

I de avsnitt som nu följer behandlas konstnärers arbetstid och inkomst. För att beskriva detta används en klassifikationsmodell där fyra former av arbete är aktuella:

- **Direkt konstnärligt arbete:** Konstnärlig produktion, inklusive exempelvis research eller repetitioner.
- **Indirekt konstnärligt arbete:** Anknyter till den konstnärliga kompetensen, men inte till den konstnärliga produktionen.
- **Administration av det konstnärliga arbetet:** Arbete som krävs för att utföra konstnärligt arbete, exempelvis försäljning, söka finansiering och ekonomisk redovisning.
- **Annat icke-konstnärligt arbete:** Annat yrkesutövande som inte anknyter till den konstnärliga kompetensen.

Enligt lag så omfattar en arbetsvecka i Sverige 40 timmar. Men det är sällan som heltidsarbete utgörs av detta eftersom merparten av alla kollektivavtal baseras på 40 timmar helgfri arbetsvecka. Utslaget på ett år, helgdagar inkluderat, uppgår den faktiska veckoarbetstiden således till 37 timmar. Heltidsarbete brukar därför definieras som 35 timmar per vecka eller mer, deltidsarbete som under 35 timmar per vecka. Lång deltid kategoriseras som 20 till 34 arbetstimmar och kort deltid 1-19 timmar per vecka (SOU 2005:66, s. 180-181; SCB 2008).

Den arbetsinsats som konstnärer förlägger per vecka ter sig relativt omfattande. I tabell 19 framgår att deras genomsnittliga arbetstid uppgår till 46 timmar per vecka. Tabellen

visar också hur många timmar som förläggs vid olika former av arbete. I medeltal ägnar konstnärer 27,3 timmar åt direkt konstnärligt arbete, 6,2 timmar åt indirekt konstnärligt arbete och 7,1 timmar förläggs vid annat icke-konstnärligt arbete, 5 timmar viks åt administration av det konstnärliga arbetet.

Eftersom spridningen kan vara stor bland konstnärer i hur mycket tid som förläggs vid olika typer av arbete visar tabell 19 även arbetstiden i medianvärde. För direkt konstnärligt arbete är medelvärde och medianvärde ungefär lika, 27 respektive 30 timmar. För övriga typer av arbete är medianvärdet lägre. Det betyder att hälften av konstnärerna arbetar mindre än 1 timma per vecka med indirekt konstnärligt arbete, mindre än 2 timmar med att administrera det konstnärliga arbetet, samt att hälften av konstnärerna inte förlägger någon timma vid annat icke-konstnärligt arbete.

Tabell 19 Uppskattad arbetstid i antal timmar per vecka för olika typer av arbete år 2008. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har kortast arbetstid och för de 10 respektive 25 procent som har längst arbetstid.

Arbetstid, antal timmar per vecka	P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Direkt konstnärligt arbete	5	15	30	40	45	27,3	988
Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	20	6,2	988
Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	2	7	12	5,0	988
Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	25	7,1	988

5.2 Arbetstid, kön och konstområde

När det gäller konstnärers arbetstid är en intressant fråga hur den genomsnittliga arbetstiden varierar beroende på kön. I befolkningen är skillnaden i arbetstid mellan kvinnor och män relativt omfattande. År 2007 arbetade två tredjedelar av alla sysselsatta kvinnor heltid. En tredjedel arbetade deltid. Av alla män som var sysselsatta samma år arbetade 90 procent heltid och 10 procent deltid (SOU 2005:66, s. 180-181; SCB 2008).

Bland konstnärerna förefaller skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetstid inte lika omfattande som i befolkningen. Av tabell 20 framgår att den genomsnittliga arbetstiden visserligen är högre för konstnärligt verksamma män än kvinnor (47 respektive 45 timmar), men för båda könen överskrider den vad som brukar betecknas som heltid. Dessutom måste könsskillnaderna betecknas som små. Den genomsnittliga arbetstiden för män är något mer omfattande då det gäller direkt konstnärligt arbete och något högre för annat icke-konstnärligt arbete. Kvinnors genomsnittliga arbetstid är däremot något högre beträffande indirekt konstnärligt arbete.

Tabell 20 Uppskattad arbetstid i timmar per vecka för olika typer av arbete år 2008, efter kön. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har kortast arbetstid och för de 10 respektive 25 procent som har längst arbetstid.

Arbetstid, antal timmar per vecka		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Man	Direkt konstnärligt arbete	6	15	30	40	45	28,0	515
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	9	20	5,8	515
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	2	5	12	4,9	515
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	30	8,0	515
Kvinna	Direkt konstnärligt arbete	2	12	25	40	45	26,6	473
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	20	6,7	473
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	2	8	12	5,1	473
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	5	22	6,2	473

För att ge ytterligare en bild av den arbetstid som kvinnor och män förlägger vid direkt konstnärligt arbete visas i tabell 21 hur vanligt det är att kvinnor och män arbetar ett visst antal timmar per vecka. I tabellen har antalet timmar delats in i olika tidsintervall. Som tidigare nämnts är det intressant att notera att skillnaden är liten när det gäller den tid kvinnor och män ägnar åt konstnärligt arbete. Tabellen visar att det till och med är vanligare bland kvinnor än män att ägna 40 timmar i veckan eller mer åt sitt direkta konstnärliga arbete (33 respektive 31 procent). Men här framgår också att det är vanligare bland kvinnorna än männen att inte ägna någon timma i veckan åt konstnärligt arbete (9 respektive 5 procent).

Tabell 21 Uppskattad arbetstid i timmar per vecka för direkt konstnärligt arbete år 2008, efter kön.

6 Uppskattat antal timmar arbete per vecka under år 2008	För direkt konstnärligt arbete		
	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
0 timmar	4,5	8,5	6,4
1-9 timmar	9,0	6,9	8,0
10-19 timmar	13,6	17,0	15,2
20-29 timmar	19,2	20,0	19,6
30-39 timmar	22,4	14,9	18,9
40-49 timmar	22,9	24,1	23,4
50< timmar	8,4	8,6	8,5
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	515	473	988
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	64	110	174
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

Den genomsnittliga veckoarbetstiden för konstnärer överskrider alltså 40 timmar. Detta gäller för samtliga konstområden, även om skillnaderna också är stora mellan dem. Tabell 22 visar att filmkonstnärer i genomsnitt arbetar flest timmar per vecka (49 timmar/vecka), följt av Bild och form (47 timmar/vecka) och Ord (46 timmar/vecka). Arbetsveckan är i genomsnitt kortast för dem som är verksamma inom Dans och Musikal (41 respektive 43 timmar/vecka).

Att konstnärer inom Dans och Musikal har kortast arbetsvecka bör tolkas mot bakgrund av att kroppen som konstnärligt instrument bara klarar av ett begränsat antal verksamhetstimmar innan den överansträngs eller riskerar att skadas (Thornblad 2002). Förhållandet avspeglas när den tid som förläggs vid enbart direkt konstnärligt arbete analyseras. Inom konstområdet Dans ägnas minst tid åt direkt konstnärligt arbete, vilket motsvarar 23 timmar per vecka. Konstnärer inom Teater förlägger mest tid vid direkt konstnärligt arbete och arbetar i genomsnitt 31 timmar per vecka med detta. Därefter kommer filmkonstnärer och musiker där motsvarande värde är 29 timmar. Inom både Musikal och Ord förläggs i genomsnitt 24 timmar per vecka på direkt konstnärligt arbete. För bild- och formkonstnärer är värdet 26 timmar per vecka.

De konstområden där mest tid ägnas åt indirekt konstnärligt arbete är Dans samt Bild och form. Inom dessa områden förläggs i genomsnitt 7 timmar per vecka vid indirekt konstnärligt arbete. Mätt i medelvärde är Musikal det konstområde där man i minst uträkning ägnar sig åt indirekt konstnärligt arbete (4 timmar/vecka). Att indirekt konstnärligt arbete är vanligast inom Dans samt Bild och form beror med stor sannolikhet på att det finns en omfattande efterfrågan på pedagogiska uppdrag inom dessa konstområden (jfr Heian, Løyland & Mangset 2008).

När det gäller tid för att administrera den konstnärliga verksamheten är genomsnittsvärdet högst bland filmkonstnärer (7 timmar/vecka) och lägst för ordkonstnärer (4 timmar/vecka). Att verksamma inom Ord förlägger minst tid vid administration kan relateras till att de ägnar lite tid åt direkt konstnärligt arbete, vilket ger upphov till ett mindre behov av administrativ verksamhet. Ord är det konstområde där mest tid ägnas åt annat icke-konstnärligt arbete. I medeltal lägger ordkonstnärerna 13 timmar per vecka på ett yrkesutövande som inte anknyter till deras konstnärliga verksamhet. Bild och form förlägger i likhet med Musikal i genomsnitt 9 timmar per vecka vid annat icke-konstnärligt arbete. Teater är det konstområde som i minst uträkning arbetar med annat arbete. I snitt arbetar teaterkonstnärerna 4 timmar per vecka med annat arbete. Motsvarande siffror inom Dans och Musik är 5 timmar per vecka. Inom Film är det 6 timmar per vecka som förläggs vid annat icke-konstnärligt arbete.

Tabell 22 Uppskattad arbetstid i timmar per vecka för olika typer av arbete år 2008, efter konstområde. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har kortast arbetstid och för de 10 respektive 25 procent som har längst arbetstid.

Arbetstid, antal timmar per vecka		P10	P25	Median	P75	P90	Medel- värde	Antal
Musikal	Direkt konstnärligt arbete	1	10	25	40	40	23,6	115
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	3	10	3,6	115
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	0	2	10	17	6,1	115
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	35	9,3	115
Ord	Direkt konstnärligt arbete	4	10	20	32	45	24,2	134
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	2	10	15	5,6	134
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	0	2	5	10	3,7	134
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	2	24	37	12,5	134
Musik	Direkt konstnärligt arbete	8	20	30	40	45	29,1	172
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	20	6,2	172
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	0	2	5	10	4,5	172
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	20	4,6	172
Dans	Direkt konstnärligt arbete	0	6	22	40	40	23,2	110
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	2	10	20	7,2	110
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	0	2	8	15,5	5,7	110
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	5	20	4,7	110
Bild	Direkt konstnärligt arbete	4	10	25	36	50	25,6	186
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	25	7,0	186
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	1	3	7	14	5,7	186
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	18	30	9,2	186
Teater	Direkt konstnärligt arbete	5	20	33	40	45	30,8	152
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	8	20	5,6	152
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	0	1	7,5	10	4,4	152
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	20	4,4	152
Film	Direkt konstnärligt arbete	10	18	30	40	50	29,2	119
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	20	6,2	119
	Administration av ditt konst- närliga arbete	0	1	5	10	20	7,2	119
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	5	30	6,6	119

För att fördjupa bilden av den tid som ägnas åt direkt konstnärligt arbete skildras i tabell 22 hur vanligt det är att konstnärer inom de olika områdena arbetar ett visst antal timmar med detta. Tabellen visar att var tredje konstnär ägnar 40 timmar eller mer i veckan åt direkt konstnärligt arbete. Andelen är störst inom Teater (44 procent), följt av Musik (39 procent) och Film (34 procent). Lägst andel som ägnar 40 timmar eller mer åt konstnärligt arbete finns bland ordkonstnärerna (18 procent).

Det är 6 procent av konstnärerna som uppger att de inte ägnade någon timma åt direkt konstnärligt arbete år 2008. Inom konstområdet Dans gällde detta var femte svarande. Orsaken till att det är en så hög andel av konstnärerna som inte ägnat någon tid åt direkt konstnärligt arbete kan handla om att de istället varit verksamma med indirekt konstnärligt arbete. Eftersom det indirekta konstnärliga arbetet är omfattande inom dansområdet skulle det kunna förklara varför andelen är så hög just här. En annan orsak till varför vissa konstnärer inte ägnat någon tid åt direkt konstnärligt arbete kan vara att de varit arbetslösa, men trots det underhållit sin konstnärliga verksamhet genom exempelvis administration.

Tabell 23 Uppskattad arbetstid i timmar per vecka för direkt konstnärligt arbete år 2008, efter konstområde.

6 Uppskattat antal timmar arbete per vecka för direkt konstnärligt arbete under år 2008	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
0 timmar	8,7	6,0	4,1	19,1	6,5	8,6	1,7	6,4
1-9 timmar	9,6	11,9	7,0	9,1	10,8	2,0	6,7	8,0
10-19 timmar	17,4	19,4	13,4	13,6	17,2	11,2	16,8	15,2
20-29 timmar	19,1	25,4	18,6	13,6	19,9	16,5	24,4	19,6
30-39 timmar	20,0	17,9	18,0	11,8	22,0	17,8	16,8	18,9
40-49 timmar	23,5	11,2	31,4	29,1	13,4	34,9	22,7	23,4
50< timmar	1,7	8,2	7,6	3,6	10,2	9,2	10,9	8,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	115	134	172	110	186	152	119	988
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	20	29	29	24	23	30	19	174
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

5.3 Investerad arbetstid och utdelning i inkomst

I enkäten ombads konstnärerna att ange hur många *timmar* de förlade vid olika former av arbete och resultatet av detta redovisas i tabell 23. De fick också till uppgift att uppskatta *andelen arbetstid* i procent som de ägnade åt direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete, administration av det konstnärliga arbetet samt annat icke-konstnärligt arbete. Därtill skulle de uppskatta hur stor *andel* av *inkomsterna* i form av exempelvis arvode, lön eller stipendier som kom från konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete eller annat arbete. Syftet med detta var att klargöra hur konstnärernas arbetstid för de olika formerna av arbete var relaterad till den inkomst som de fick ut av dessa verksamheter.

I tabell 24 framkommer att hälften av konstnärerna ägnar minst 63 procent av sin tid åt konstnärligt arbete. Även medelvärdet för direkt konstnärligt arbete ligger något över 60 procent. Medelvärdet för indirekt konstnärligt arbete är 13 procent, för administration 11 procent och annat icke-konstnärligt arbete 14 procent. För de senare tre typerna av arbete ligger medianvärdet lägre än medelvärdet. När det gäller annat icke-konstnärligt arbete är medianvärdet 0, vilket betyder att hälften av konstnärerna alltså inte ägnar sig åt det.

Tabell 24 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008. Medelvärde och medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel arbete och för de 10 respektive 25 procent med störst andel arbete.

Arbetstid under år 2008, uppskattning i procent	P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Direkt konstnärligt arbete	20	40	63	90	100	62,1	1006
Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	13,0	1006
Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	15	30	10,5	1006
Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	50	14,4	1006

Tabell 25 visar hur stor del av inkomsten som hämtas från respektive arbete. Här framkommer att konstnärerna uppskattar att i genomsnitt drygt 60 procent av konstnärernas inkomster kommer från konstnärligt arbete, 18 procent från indirekt konstnärligt arbete och 21 procent av inkomsten hämtas från annat icke-konstnärligt arbete. Medianvärdet i tabell 25 visar att hälften av konstnärerna uppskattar att de har 70 procent av sin inkomst från direkt konstnärligt arbete.

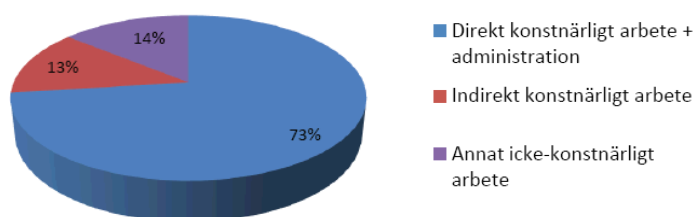
Tabell 25 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel inkomst och för de 10 respektive 25 procent med störst andel inkomst.

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent	P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Direkt konstnärligt arbete	5	25	70	99	100	60,7	951
Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	25	70	18,4	951
Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	90	20,9	951

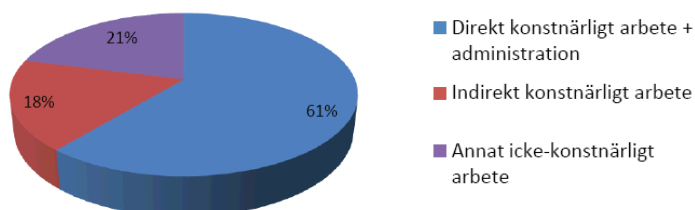
I cirkeldiagrammen nedan är medelvärdena för konstnärers uppskattade arbetstid och inkomst ställda bredvid varandra för att på så vis ge en bild över hur konstnärernas investering i arbetstid förhåller sig till den utdelning de får i form av inkomst. För att jämförelsen ska bli relevant har insatsen för direkt konstnärligt arbete slagits samman med insatserna för administration av det konstnärliga arbetet. Detta då även administration måste betraktas som en insats för det konstnärliga arbetet.

Diagrammen visar att konstnärer i allmänhet ägnar mer tid åt konstnärligt arbete än vad de får ut i inkomst. Det inkomstglapp som bildas kompenseras genom indirekt konstnärligt arbete men allra främst genom annat icke-konstnärligt arbete, så kallade kompletteringsarbeten.

Cirkeldiagram 1 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde

Cirkeldiagram 2 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde

5.4 Kön, investerad arbetstid och ersättningsnivå

Tidigare kunde konstateras att skillnaden var relativt liten mellan kvinnor och män när det gäller hur många timmar de arbetar per vecka. Resultatet framhölls som intressant i jämförelse med befolkningen där kvinnor i allmänhet förvärvsarbetar färre timmar än män. Nedan visas hur konstnärligt verksamma kvinnor och män uppskattar att deras arbetstid fördelas på olika former av arbete, samt hur de uppskattar att deras inkomst distribueras på olika typer av arbete.

Skillnaderna mellan könen är små när det gäller andelen investerad arbetstid för olika typer av arbete. Detsamma gäller inkomster för olika typer av arbete. En liten könsskillnad kan urskiljas genom att kvinnor förlägger en större del av sitt arbete vid indirekt konstnärligt arbete, samt hämtar sin inkomst härifrån. Män förlägger däremot en större andel av sin tid vid annat icke-konstnärligt arbete och hämtar även sin inkomst från detta. En orsak till att kvinnor förlägger mer tid vid indirekt konstnärligt arbete kan vara att de befinner sig inom konstområden där omfattningen av detta är stor. Tidigare framkom att det är inom konstområdena Bild och form och Dans som flest timmar ägnas åt indirekt konstnärligt arbete. Bild och form består till 56 procent av kvinnor, danskonstnärerna utgörs till 70 procent av kvinnor (Konstnärsnämnden 2010).

Tabell 26 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, efter kön. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel arbete och för de 10 respektive 25 procent med störst andel arbete.

Arbetstid under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Man	Direkt konstnärligt arbete	20	40	65	90	99	62,0	517
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	30	12,2	517
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	15	30	10,1	517
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	60	15,6	517
Kvinna	Direkt konstnärligt arbete	20	40	60	90	100	62,2	489
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	13,8	489
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	20	30	10,9	489
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	50	13,0	489

Tabell 27 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, efter kön. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel inkomst och för de 10 respektive 25 procent med störst andel inkomst.

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Man	Direkt konstnärligt arbete	5	25	75	98	100	61,2	487
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	60	16,8	487
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	90	22,0	487
Kvinna	Direkt konstnärligt arbete	5	25	70	99	100	60,1	464
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	70	20,1	464
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	88	19,7	464

5.6 Konstområde, investerad arbetstid och ersättningsnivå

Det finns påtagliga skillnader mellan de olika konstområdena beträffande hur mycket tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete, samt hur inkomsten ser ut i relation till den tid som investeras. I tabellerna nedan framkommer att bland de sju konstområdena skiljer Musik och Teater ut sig genom att ägna störst andel av sin arbetstid åt direkt konstnärligt arbete. Andelen konstnärligt arbete är lägst bland ordkonstnärer som i snitt endast ägnar 50 procent av sin arbetstid åt detta. Förhållandet mellan direkt konstnärligt arbete och

annat icke-konstnärligt arbete förefaller vara det omvända. Ordkonstnärerna lägger i genomsnitt en fjärdedel av sin arbetstid på annat icke-konstnärligt arbete och är det område där denna andel är störst. Andelen annat icke-konstnärligt arbete är lägst inom Musik, följt av Teater där konstnärerna i genomsnitt lägger 10 procent av sin arbetstid vid annat icke-konstnärligt arbete.

När det gäller inkomst för den konstnärliga verksamheten visar medianvärdet att hälften av alla musiker får minst 90 procent av sin inkomst från direkt konstnärligt arbete. För Ord och Bild och form är motsvarande värde cirka 40 procent.

Tabell 28 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, efter konstområde. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel arbete och för de 10 respektive 25 procent med störst andel arbete.

Arbetstid under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Musikal	Direkt konstnärligt arbete	16	30	67,5	85	95	58,8	118
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	20	8,1	118
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	20	30	13,3	118
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	80	19,8	118
Ord	Direkt konstnärligt arbete	20	30	50	80	90	52,5	141
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	20	30	14,0	141
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	1	5	10	20	8,7	141
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	10	50	75	24,8	141
Musik	Direkt konstnärligt arbete	30	50	80	95	100	70,3	170
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	12,2	170
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	15	25	8,7	170
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	45	8,8	170
Dans	Direkt konstnärligt arbete	10	40	60	85	100	58,8	114
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	25	55	18,0	114
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	10	20	30	12,9	114
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	5	40	10,3	114
Bild	Direkt konstnärligt arbete	20	35	56,5	76	95	55,2	186
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	50	14,9	186
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	2	10	20	30	11,8	186
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	60	18,1	186
Teater	Direkt konstnärligt arbete	25	50	77	95	100	70,4	154
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	10	30	9,9	154
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	15	30	9,7	154
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	40	10,0	154
Film	Direkt konstnärligt arbete	20	35	60	80	94	58,5	123
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	15	50	13,3	123
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	5	10	20	40	15,7	123
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	15	50	12,5	123

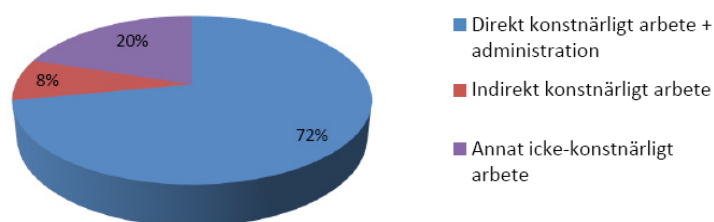
Tabell 29 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, efter konstområde.
Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel inkomst och för de 10 respektive 25 procent med störst andel inkomst.

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medel- värde	Antal
Musikal	Direkt konstnärligt arbete	10	25	80	100	100	64,0	108
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	40	11,1	108
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	50	82	24,9	108
Ord	Direkt konstnärligt arbete	2	10	38	80	97	46,1	134
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	25	62	18,6	134
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	10	75	94	35,2	134
Musik	Direkt konstnärligt arbete	20	50	90	100	100	73,5	167
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	2	20	50	15,6	167
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	50	10,9	167
Dans	Direkt konstnärligt arbete	5	30	75	98	100	62,3	105
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	50	80	25,0	105
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	50	12,7	105
Bild	Direkt konstnärligt arbete	0	10	40	90	100	46,6	176
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	40	80	22,8	176
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	70	98	30,5	176
Teater	Direkt konstnärligt arbete	15	50	82,5	100	100	72,3	148
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	50	14,6	148
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	14,5	50	13,1	148
Film	Direkt konstnärligt arbete	5	20	70	98	100	60,1	113
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	80	20,3	113
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	80	19,6	113

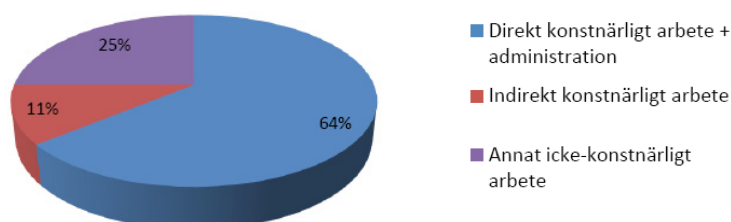
I denna rapport hävdas att konstnärers arbetsvillkor skiljer sig åt beroende på inom vilket konstområde de är verksamma. Ett sätt att belysa dessa skillnader i arbetsvillkor är att peka på den differens som uppstår inom respektive område mellan investerad arbetstid och inbringad inkomst för olika former av arbete. I vilken utsträckning konstnärer inom olika konstområden kompensationsarbetar för att klara sin försörjning säger exempelvis något väsentligt om yrkesgruppens generella läge på arbetsmarknaden. Det reser dessutom frågan i vilken utsträckning konstnären får användning för sin konstnärliga utbildningsinvestering.

Om vi som tidigare slår samman direkt konstnärligt arbete med administration av det konstnärliga arbetet kan andelarna för uppskattad arbetstid och uppskattade inkomster för olika former av arbete jämföras med varandra. Differensen mellan den tid som investeras i konstnärligt arbete och de inkomster som erhålls av detsamma visar sig vara minst inom konstområdet Musik där skillnaden omfattar 6 procentenheter. Differensen är störst för konstnärer inom Bild och form, följt av ordkonstnärer. I cirkeldiagrammen nedan ges en översiktlig bild över hur arbetstid förhåller sig till inkomst för konstnärer inom de sju konstområdena. Samtliga andelar gäller medelvärde. Av diagrammen går att utläsa hur konstnärerna på olika sätt kompenserar skillnaden mellan den tid de förlägger vid konstnärligt arbete och vad de får ut. Inom Musik sker det främst genom indirekt konstnärligt arbete och i liten utsträckning genom annat arbete. Ord samt Bild och form kompenserar skillnaden mellan den tid de förlägger vid konstnärligt arbete och vad de får ut både genom indirekt konstnärligt arbete och genom annat arbete.

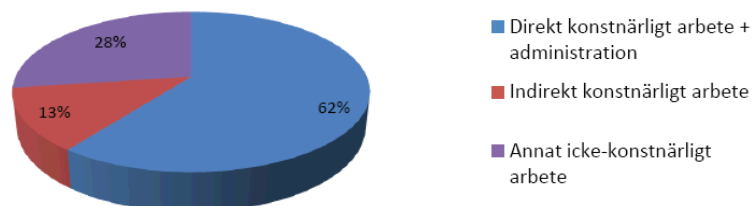
Cirkeldiagram 3 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Musikal.

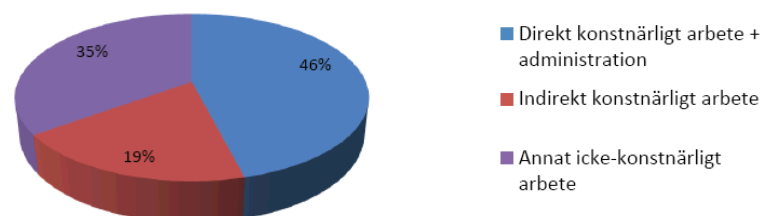
Cirkeldiagram 4 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Musikal.

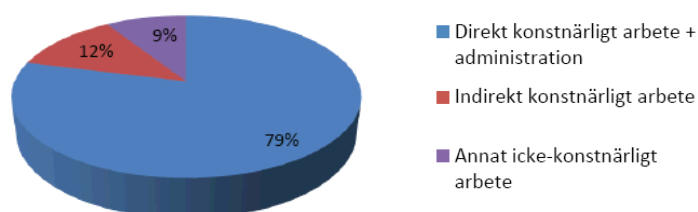
Cirkeldiagram 5 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Ord.

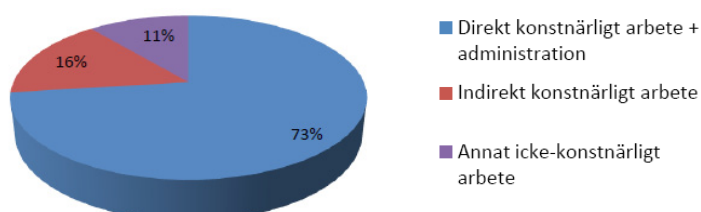
Cirkeldiagram 6 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Ord.

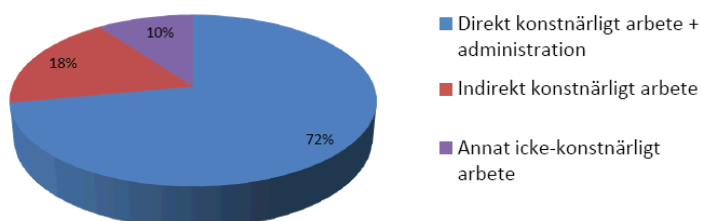
Cirkeldiagram 7 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Musik.

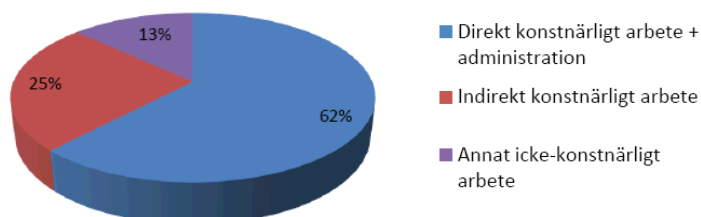
Cirkeldiagram 8 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Musik.

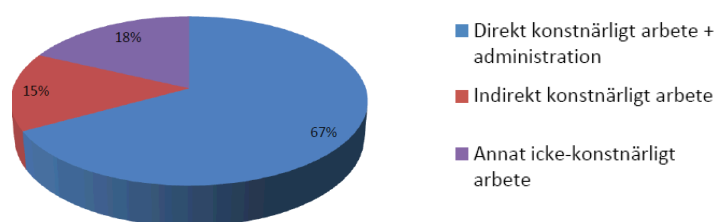
Cirkeldiagram 9 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Dans.

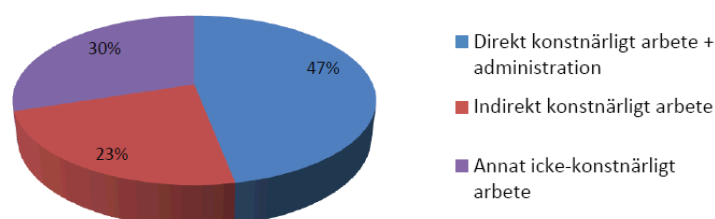
Cirkeldiagram 10 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Dans.

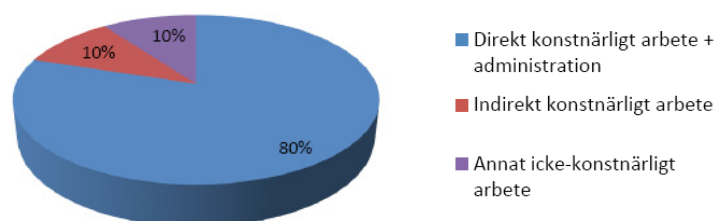
Cirkeldiagram 11 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Bild och form.

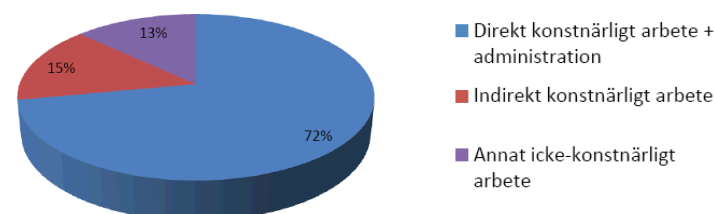
Cirkeldiagram 12 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Bild och form.

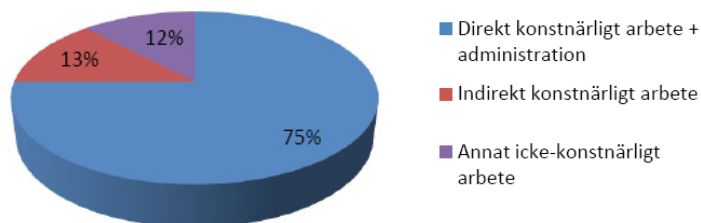
Cirkeldiagram 13 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Teater.

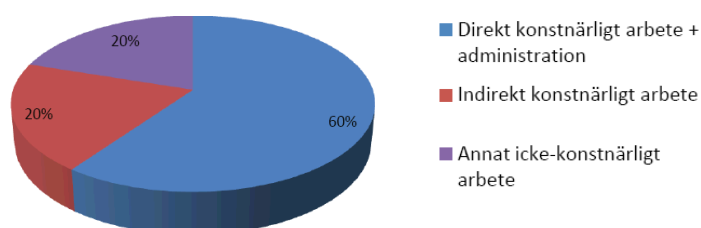
Cirkeldiagram 14 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Teater.

Cirkeldiagram 15 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Film.

Cirkeldiagram 16 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, medelvärde för Film.

5.6 Inkomstgrupp, investerad arbetstid och utdelning i inkomst

Ovan problematiserades hur konstnärers tidsinvestering i olika former av arbete förhåller sig till de inkomster som genereras och hur detta varierar med konstområde. Här framkom hur stor del av arbetstiden som ägnas åt kompletteringsarbete, antingen knutet till indirekt konstnärligt arbete eller ett helt annat yrkesutövande. Det var för konstnärer inom Musik som arbetsinsatsen för direkt konstnärligt arbete i störst utsträckning motsvarade de intäkter som också inbringades. Men här är det väsentligt att erinra om att musiker – i likhet med konstnärer inom andra områden – också arbetar mer med direkt konstnärligt arbete än vad som motsvaras i intäkter.

Här närmast ska nu frågan behandlas hur konstnärernas arbete och inkomster från olika typer av arbete varierar beroende på förvärvsinkomst. Registerdata har inhämtats från SCB som visar konstnärsgruppens sammanräknade förvärvsinkomst år 2007. Konstnärsgruppen har klassificerats i tio inkomstgrupper, varav 0-49 000 kr utgör den lägsta och 500 000-1 500 000 är den högsta. Av tabell 30 framgår att konstnärer i högre inkomstklasser, undantaget dem i den allra högsta inkomstgruppen, förlägger fler timmar vid direkt konstnärligt arbete än konstnärer med lägre inkomster.

Tabell 30 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, efter inkomstgrupp (inkomstår 2007). Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel arbete och för de 10 respektive 25 procent med störst andel arbete.

Arbets­tid under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medel­värde	Antal
0-49 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	30	50	59	80	90	60,2	72
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	13,1	72
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	5	16	30	40	17,9	72
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	5	30	8,7	72
50 000-99 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	25	40	60	75	90	57,4	69
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	12,4	69
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	4	10	20	30	12,8	69
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	5	30	50	17,4	69
100 000-149 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	25	35	50	80	95	57,1	124
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	3	10	30	10,7	124
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	5	10	20	35	14,0	124
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	60	18,1	124
150 000-199 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	20	40	59	80	96	57,5	145
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	21	43	15,0	145
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	1	5	20	30	11,7	145
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	55	15,8	145
200 000-249 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	15	35	60	80	99	57,2	154
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	25	50	16,0	154
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	5	15	30	10,1	154
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	25	65	16,8	154
250 000-299 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	15	40	60	90	100	61,5	138
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	13,7	138
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	8	20	25	9,8	138
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	17	70	15,0	138
300 000-349 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	25	50	80	99	100	70,0	141
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	20	40	11,8	141
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	2	10	20	6,7	141
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	50	11,6	141
350 000-399 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	30	50	85	95	100	73,6	67
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	20	6,4	67
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	1	10	25	7,2	67
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	60	12,8	67
400 000-499 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	25	50	80	97	100	72,9	56
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	20	50	15,7	56
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	2	10	20	7,3	56
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	15	4,1	56
500 000<	Direkt konstnärligt arbete	10	25	80	95	100	64,8	40
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	15	25	10,7	40
	Administration av ditt konst­närliga arbete	0	0	3	10	10	5,5	40
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	80	19,0	40

Tabell 31 visar hur konstnärernas inkomster är fördelade på olika typer av arbete och hur detta skiljer sig åt beroende på inkomstklass. Konstnärer med högre inkomster hämtar i jämförelse med dem med lägre inkomster en större del av sina förtjänster från direkt konstnärligt arbete. I tabellen framkommer att medianvärdet för direkt konstnärligt arbete för konstnärer som befinner sig i inkomstklasser över 300 000 kronor ligger omkring 90 procent, mot 50-70 procent för konstnärer under 300 000 kronor.

Om medelvärdet för den andel tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete slås samman med andelen tid för administration kan – på liknande sätt som tidigare – insatsen för konstnärligt arbete ställas mot det uppskattade värdet för utkomsten av densamma.¹² En jämförelse mellan tabellerna 30 och 31 ger då vid handen att differensen mellan den tid som investeras i konstnärligt arbete och inkomsten av direkt konstnärligt arbete är mindre i de högre inkomstgrupperna. För dem i lägre inkomstgrupper förefaller denna differens att överbryggas genom kompletteringsarbete eller med indirekt konstnärligt arbete. Här ska dock erinras om att tabellerna 30 och 31 inte visar uppskattad arbetstid i timmar per vecka. Det kan ju vara så att konstnärerna i de lägre inkomstgrupperna också i större utsträckning arbetar deltid än dem med högre inkomst.

12 När det gäller andelen inkomster för direkt konstnärligt arbete är det relevant att ange medianvärde istället för medelvärde, eftersom differensen mellan dessa värden är stor för dem i inkomstkategorierna över 300 000 kronor. Medelvärdet är ändå intressant i sammanhanget eftersom det visar hur olika andelar arbete och inkomster förhåller sig till en total arbetsinsats.

Tabell 31 Uppskattad inkomst för olika typer av arbete år 2008, efter inkomstgrupp (inkomstår 2007). Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent med lägst andel inkomst och för de 10 respektive 25 procent med störst andel inkomst.

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medel- värde	Antal
0-49 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	10	50	70	99	100	64,0	65
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	30	50	19,8	65
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	90	16,2	65
50 000- 99 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	0	20	50	70	95	47,2	66
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	40	70	23,9	66
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	10	50	80	29,0	66
100 000- 149 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	5	20	50	92	100	54,0	123
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	64	18,4	123
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	2	50	90	27,6	123
150 000- 199 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	0	10	60	90	100	53,7	135
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	6	30	75	21,6	135
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	50	90	24,8	135
200 000- 249 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	5	20	50	95	100	55,2	142
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	50	82	23,3	142
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	90	21,5	142
250 000- 299 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	5	20	65	99	100	60,1	136
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	2	30	60	17,8	136
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	50	85	22,1	136
300 000- 349 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	10	40	90	100	100	71,1	133
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	20	60	13,9	133
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	75	15,0	133
350 000- 399 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	5	70	90	100	100	75,6	63
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	20	6,9	63
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	83	17,6	63
400 000- 499 000 kr	Direkt konstnärligt arbete	15	70	90	100	100	75,8	51
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	70	19,1	51
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	0	20	5,1	51
500 000<	Direkt konstnärligt arbete	1	20	85	98	100	65,5	37
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	3	15	25	11,0	37
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	60	95	23,5	37

5.7 Etableringsår, investerad arbetstid och utdelning i inkomst

I likhet med arbetsmarknaden för övrigt utgör unga och nyetablerade en särskilt utsatt grupp på den konstnärliga arbetsmarknaden. Den konstnär som ännu inte upprättat en position på yrkesfältet kan därför i större utsträckning än den etablerade konstnären behöva kompletteringsarbete för sin försörjning (Mangset 1998; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008; Wahlquist 2009; Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Nedan undersöks den betydelse som konstnärernas etableringsår kan ha för hur de fördelar sin arbetstid på olika typer av verksamheter, samt från vilka former av arbete som de hämtar sina intäkter.

Tabell 32 visar att konstnärer som etablerat sig senare år ägnar en större andel tid vid icke-konstnärligt arbete och en mindre andel tid vid direkt konstnärligt arbete. Tabell 33 påvisar ett liknande mönster: Kortare tid i yrket ger i jämförelse med längre tid i yrket mindre inkomst från direkt konstnärligt arbete och mer från icke-konstnärligt arbete. En jämförelse mellan tabellerna resulterar i att differensen mellan den investerade tiden för direkt konstnärligt arbete och inkomsten av detsamma är som störst för konstnärer etablerade efter år 2005.¹³

13 Här ska påminnas om att gruppen är liten varför enskilda uppgifter om arbetstid och inkomst får stort genomslag.

Tabell 32 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, efter etableringsår.

Arbetstid under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medel-värde	Antal
>1969	Direkt konstnärligt arbete	13	40	60	90	100	60,1	37
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	20	43	13,6	37
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	20	30	10,6	37
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	15	50	15,7	37
1970-1974	Direkt konstnärligt arbete	20	40	75	95	100	65,2	53
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	0	10	50	11,8	53
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	20	30	9,2	53
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	15	60	13,8	53
1975-1979	Direkt konstnärligt arbete	15	40	80	95	100	68,1	84
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	20	8,3	84
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	20	30	9,8	84
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	75	13,9	84
1980-1984	Direkt konstnärligt arbete	20	50	70	90	100	65,0	115
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	50	16,1	115
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	15	25	9,3	115
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	2	41	9,6	115
1985-1989	Direkt konstnärligt arbete	20	50	70	90	100	65,1	155
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	12,5	155
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	10	25	9,5	155
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	50	12,9	155
1990-1994	Direkt konstnärligt arbete	30	40	65	80	95	62,5	160
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	20	41	14,7	160
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	20	25	10,7	160
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	50	12,1	160
1995-1999	Direkt konstnärligt arbete	20	40	55	80	99	59,0	172
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	35	12,9	172
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	1	10	20	30	12,3	172
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	60	15,8	172
2000-2004	Direkt konstnärligt arbete	20	40	60	80	99	58,1	166
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	2	20	30	10,9	166
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	10	20	30	12,2	166
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	70	18,8	166
2005<	Direkt konstnärligt arbete	5	30	60	80	96	57,5	38
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	3	20	40	15,3	38
	Administration av ditt konstnär-liga arbete	0	0	5	10	20	8,2	38
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	60	19,1	38

Tabell 33 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, efter etableringsår

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medel-värde	Antal
>1969	Direkt konstnärligt arbete	5	20	80	100	100	61,4	36
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	25	80	20,1	36
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	80	18,6	36
1970-1974	Direkt konstnärligt arbete	5	30	75	100	100	63,2	56
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	25	50	15,6	56
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	90	21,2	56
1975-1979	Direkt konstnärligt arbete	2	20	90	100	100	69,5	79
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	10	30	12,1	79
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	80	18,4	79
1980-1984	Direkt konstnärligt arbete	5	20	80	99	100	62,8	107
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	90	22,1	107
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	75	15,1	107
1985-1989	Direkt konstnärligt arbete	5	30	75	99	100	64,1	138
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	60	18,8	138
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	30	70	17,1	138
1990-1994	Direkt konstnärligt arbete	10	30	70	95	100	60,7	150
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	10	38	66	20,8	150
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	20	90	18,5	150
1995-1999	Direkt konstnärligt arbete	3	25	60	95	100	57,3	164
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	40	65	19,9	164
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	40	93	22,8	164
2000-2004	Direkt konstnärligt arbete	5	25	70	95	100	58,9	159
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	20	50	13,5	159
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	60	90	27,5	159
2005<	Direkt konstnärligt arbete	0	9	25	93	100	46,7	38
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	1	25	90	18,6	38
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	10	75	90	34,7	38

5.8 Administration, investerad arbetstid och ersättningsnivå

Administrativ hjälp kan innebära att exempelvis anlita en revisor i samband med bokföring av det konstnärliga företaget eller att använda experter vid marknadsföring. I tabellerna nedan framkommer att nästan hälften av alla konstnärer som besvarade frågan om hur de administrerade sin konstnärliga verksamhet uppgett att de haft professionell hjälp år 2008. Av tabell 34 kan utläsas att det var vanligast bland filmkonstnärer att anlita professionell hjälp, vilket kan relateras till att dessa konstnärers produktionsverksamhet är omfattande och att egenföretagandet, både i form av enskild firma och i form av aktiebolag, är utbrett inom gruppen. Bild och form var det konstområde där det var näst vanligast att anlita professionell hjälp. Även detta bör tolkas mot bakgrund av att egenföretagandet dominerar denna konstgrupp, främst då i form av enskild firma (jfr Konstnärsnämnden 2009; Konstnärsnämnden 2010).

Tabell 35 visar att 45 procent av kvinnorna anlitate professionell hjälp och att motsvarande andel bland männen var 50 procent. Resultatet kan jämföras med en avhandling om svenska konsthantverkare som visade att 91 procent av männen och 57 procent av kvinnorna anlitate professionell hjälp för sin konstnärliga verksamhet. I studien beskrevs

detta som ett genusproblem eftersom ”anlitande av experthjälp /.../ kan leda till ökning av eget ekonomiskt kapital /.../ konsthantverkaren frigörs från detta nödvändiga arbete och kan koncentrera sig på framställningen av konsthantverk” (Witt 2004, s. 225-226). Professionell hjälp beskrevs med andra ord som en källa till att konstnärer kunde fokusera på direkt konstnärligt arbete och mer framgångsrikt ägna sig åt en konstnärlig karriär.

Tabell 34 Administration av den konstnärliga verksamheten år 2008, efter konstområde.

7 Hur ordnade du administrationen av din konstnärliga verksamhet år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Tog hand om det utan professionell hjälp	56,9	55,1	54,7	57,9	48,5	55,2	40,9	52,5
Hade helt eller delvis professionell hjälp (revisor, marknadsföring m.m.)	43,1	44,9	45,3	42,2	51,5	44,8	59,1	47,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	130	158	181	121	196	163	132	1081
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	5	5	20	13	13	19	6	81
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Tabell 35 Administration av den konstnärliga verksamheten år 2008, efter kön.

7 Hur ordnade du administrationen av din konstnärliga verksamhet år 2008?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Tog hand om det utan professionell hjälp	50,3	54,8	52,5
Hade helt eller delvis professionell hjälp (revisor, marknadsföring m.m.)	49,7	45,2	47,5
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	547	534	1081
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	32	49	81
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

I tabell 36 redovisas den uppskattade tiden för olika typer av arbete i procent för de konstnärer som hade professionell hjälp år 2008, respektive för dem som inte hade det. Av tabellen framgår att konstnärer som tog hand om administrationen på egen hand, i jämförelse med dem som anlidade hjälp, arbetade mindre med direkt konstnärligt arbete och förlade större del av sin tid vid icke-konstnärligt arbete. Ett anmärkningsvärt resultat är att de som anlitat experthjälp ändå arbetat mer med administration än de konstnärer som inte haft professionell hjälp. Anledningen till detta kan vara att deras konstnärskap kräver ett omfattande administrativt arbete och att de därför både måste bistås i delar av denna verksamhet, liksom utföra en stor del själva.

Tabell 37 visar intäktens fördelning på olika typer av arbete bland dem som anlidade respektive inte anlidade administrativ expertis. De som hade professionell hjälp fick i jämförelse med dem som inte anlidade hjälp en större andel av sin inkomst från direkt konstnärligt arbete och en mindre del från annat icke-konstnärligt arbete. Andelen indirekt konstnärligt arbete förefaller relativt lika för båda grupperna.

Tabell 36 Uppskattad arbetstid i procent för olika typer av arbete år 2008, efter hur den konstnärliga verksamheten administrerades år 2008.

Arbetstid under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Tog hand om det utan professionell hjälp	Direkt konstnärligt arbete	15	35	58	80	98	57,6	486
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	14,3	486
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	0	5	15	25	9,7	486
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	35	63	18,4	486
Hade helt eller delvis professionell hjälp	Direkt konstnärligt arbete	25	50	67	90	98	64,7	462
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	20	40	12,5	462
	Administration av ditt konstnärliga arbete	0	1	10	20	30	12,1	462
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	10	50	10,7	462

Tabell 37 Uppskattad inkomst i procent för olika typer av arbete år 2008, efter hur den konstnärliga verksamheten administrerades år 2008.

Inkomster under år 2008, uppskattning i procent		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Tog hand om det utan professionell hjälp	Direkt konstnärligt arbete	2	15	50	95	100	53,9	460
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	30	70	19,6	460
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	50	90	26,6	460
Hade helt eller delvis professionell hjälp	Direkt konstnärligt arbete	10	40	80	99	100	65,7	435
	Indirekt konstnärligt arbete	0	0	5	25	70	18,4	435
	Annat icke-konstnärligt arbete	0	0	0	15	70	15,9	435

Utifrån tabellerna 36 och 37 så kan antas att ju mer konstnärligt arbete som utförs, desto mer administration uppstår. Ju mindre man arbetar konstnärligt och ju mer tid som förläggs vid icke-konstnärligt arbete, desto mindre administration behöver utföras. Men i studien av konsthantverkare hävdades alltså att orsakssambandet även kan vara det omvända: Professionell hjälp kan frigöra tid som istället kan investeras i den konstnärliga verksamheten, vilket sammantaget kan innebära att det konstnärliga arbetets ekonomiska förtjänster ökar. Nedan i tabell 38 visas att det är inom de högre inkomstgrupperna som konstnärer i störst utsträckning har professionell hjälp.

Tabell 38 Administration av den konstnärliga verksamheten år 2008, efter inkomstgrupp (inkomstår 2007).

7 Hur ordnade du administrationen av din konstnärliga verksamhet år 2008?	Inkomst år 2007									
	0-49 000 kr	50 000- 99 000 kr	100 000- 149 000 kr	150 000- 199 000 kr	200 000- 249 000 kr	250 000- 299 000 kr	300 000- 349 000 kr	350 000- 399 000 kr	400 000- 499 000 kr	500 000<
Tog hand om det utan professionell hjälp	61,3	44,4	59,7	64,1	53,5	48,5	44,3	55,7	37,8	31,2
Hade helt eller delvis professionell hjälp (revisor, marknadsföring m.m.)	38,7	55,6	40,3	35,9	46,5	51,5	55,7	44,3	62,2	68,8
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	83	79	143	164	172	152	135	58	54	41
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	3	2	11	8	10	13	19	10	2	3
Totalt antal svarande (oviktat)	86	81	154	172	182	165	154	68	56	44

5.9 Sammanfattande kommentarer

Detta avsnitt har handlat om den tid som konstnärer förlägger vid olika former av arbete. En klassifikationsmodell har använts där konstnärligt arbete skiljts från indirekt konstnärlig verksamhet, icke-konstnärlig verksamhet samt från en administrativ arbetsinsats. Indelningen är relevant för att analysera den paradoxala arbetsmarknadssituation som konstnärer många gånger befinner sig i där konkurrensen om arbete är omfattande och där yrkesgruppen – trots hög kvalifikationsnivå – ofta måste kompletteringsarbete för att klara sin försörjning. Att belysa konstnärers inkomster från olika former av arbete är dessutom ett sätt att undgå onyanserade beskrivningar där konstnärer antingen skildras som dömda till fattigdom eller eufemismer där deras ekonomiska situation framhålls som gynnsam (Menger 2006, s. 794-795. Jfr Gioia 2008).

I avsnittet har framkommit att konstnärligt yrkesverksamma i Sverige i genomsnitt har en arbetsvecka som omfattar 46 timmar. Av sin totala arbetstid förlägger de drygt 70 procent vid konstnärligt arbete. Drygt 60 procent av inkomsten hämtas från detsamma. Det är 15 procent av arbetstiden som ägnas åt indirekt konstnärligt arbete, knappt en fjärdedel av inkomsten hämtas från detta. Annat icke-konstnärligt arbete upptar nästan en femtedel av konstnärernas arbetstid. Ungefär en tredjedel av deras inkomster kommer från dessa så kallade kompletteringsarbeten. Det finns tydliga skillnader mellan olika yrkesområden.

Om en sammanslagning görs mellan direkt konstnärligt arbete, administration av det konstnärliga arbetet och indirekt konstnärligt arbete ges en schematisk bild över i vilken utsträckning som konstnärer kan omsätta sin konstnärliga kompetens. Generellt förlägger konstnärer drygt 85 procent av sin arbetstid vid någon form av konstnärligt arbete, ca 80 procent av inkomsten hämtas också från detta. Även om den investerade konstnärliga arbetstiden således inte motsvaras i form av inkomst, så förefaller ändå det omfattande utbildningskapital som konstnärer i allmänhet investerat i att ge utdelning på arbetsmarknaden. I det sammanhanget ska dock erinras om att konstnärerna som besvarat denna enkät troligtvis utgör en kärna av dem som är professionellt verksamma i Sverige.

Inledningsvis beskrevs konstnärliga yrkesområden som nollsummespel eller som en så kallad Star Economy där en liten elit når stor ekonomisk och kulturell framgång, medan de allra flesta konstnärer har små utkomster och når litet erkännande med anledning av sin verksamhet (jfr Menger 2006; Jansson & Power 2008). Ett resultat i avsnittet som stödjer ett sådant påstående är att det är konstnärer med de högsta förvärvsinkomsterna som kan ägna mest tid åt direkt konstnärligt arbete, samt inbringa mest intäkter av detta.

I vilken utsträckning som tid kan förläggas vid konstnärligt arbete och i vilken utsträckning som inkomster hämtas från detta är också beroende av inom vilket konstområde man är verksam. Teater är det område där konstnärer ägnar mest tid åt direkt konstnärligt arbete, vilket motsvarar ett genomsnitt på 31 timmar per vecka. Dans är det område där yrkesutövarna utför minst direkt konstnärligt arbete, vilket i genomsnitt motsvarar 23 timmar per vecka. Att konstnärer inom Dans förlägger lägst antal timmar vid direkt konstnärligt arbete bör betraktas mot bakgrund av att flera yrkesgrupper inom Dans har kroppen som konstnärligt instrument och att det är en resurs som endast kan nyttjas ett begränsat antal timmar per vecka.¹⁴

Det antal timmar som konstnärer kan ägna åt direkt konstnärligt arbete är i många fall inte en självvald prioritering (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 145). Snarare ska det tolkas som resultatet av en omfattande konkurrenssituation om konstnärliga uppdrag och arbetstillfällen. I den norska undersökningen av konstnärers arbets- och inkomstsituation fann utredarna att konstnärsgrepp som ägnade mest tid åt direkt konstnärligt arbete också förlade minst tid vid annat icke-konstnärligt arbete (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 155). Resultaten av föreliggande enkätstudie har visat sig vara något mer komplexa. Visserligen förlägger konstnärer inom Teater och Musik relativt mycket tid vid

14 I en rapportserie om Teaterns arbetsmiljö beskrivs hur övertid och "extraknäck" för dansare kan vara riskabelt eftersom förslitningsskador då kan uppstå. "För att kroppen ska hålla på längre sikt för den totala mängden belastning är det viktigt att skapa tillfällen till vila och mindre intensivt arbete, och att ta vara på de tillfällen som ges" (Thornblad 2002, s. 9).

direkt konstnärligt arbete. I liten utsträckning ägnar de sig också åt icke-konstnärligt arbete. Men konstnärer inom Film ägnar i genomsnitt lika många timmar åt direkt konstnärligt arbete som musiker. Och både Film och Bild och form ägnar fler timmar åt direkt konstnärligt arbete än vad konstnärer exempelvis gör inom Dans och Musikal. Samtidigt arbetar de betydligt fler timmar med icke-konstnärligt arbete än dans- och musikalartister. Konstnärer inom Film och Bild och form ersätter med andra ord inte sitt konstnärliga arbete med annat arbete. Snarare *kompenserar* de sina låga intäkter från det konstnärliga arbetet genom att arbeta *fler* timmar per vecka.

Studien av norska konstnärers villkor visade att konstnärerna i allmänhet ägnade fler arbetstimmar på annat icke-konstnärligt arbete än åt indirekt konstnärligt arbete (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 155). Sett till alla konstområden så framträder ett sådant resultat även i föreliggande studie, vilket kan tyckas märkligt med tanke på den omfattande utbildningsinvestering som konstnärer generellt ägnat sig åt. Det är rimligt att tänka sig att konstnärer i så stor utsträckning som möjligt skulle vilja få användning för sin konstutbildning och därför hellre ägna tid åt indirekt konstnärligt arbete än annat icke-konstnärligt kompletteringsarbete. Studier har dock hävdade att kompletteringsarbete skilt från den konstnärliga verksamheten kan vara ett sätt för att frigöra sig från de distributionsystem som konstvärlden tillhandahåller. Brödjobb kan ge ett ekonomiskt oberoende som skydd mot att vara verksam på en marknad där kreativiteten många gånger upplevs svår att mäta monetärt (Becker 1982; Witt 2004; Flisbäck 2006; Söderman 2007, s. 91). I sammanhanget ska dock påpekas att inom konstområdena Musik, Dans och Teater så utförs i genomsnitt mer timmar indirekt konstnärligt arbete än annat icke-konstnärligt arbete. En anledning till detta kan vara att det inom dessa konstområden finns en stor arbetsmarknad för indirekt konstnärligt arbete. Detsamma gäller även Bild och form och Dans som är de konstområden där flest timmar ägnas åt indirekt konstnärligt arbete.

Ett intressant resultat i denna studie är att skillnaden är liten mellan könen då det gäller investerad arbetstid, främst gäller detta den tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete. I det sammanhanget är det anmärkningsvärt att kvinnornas medianinkomst utgör 90 procent av männens. Skillnaden är visserligen mindre än i befolkningen där kvinnor har 78 procent av männens medianinkomst (Konstnärsnämnden 2010), men i befolkningen förefaller ju kvinnor också arbeta färre timmar än de konstnärligt yrkesverksamma kvinnorna. Resultaten ger anledning till att vidare utreda jämställdhetsfrågor om lika lön för lika arbete inom konstnärliga yrkesfält.

I avsnittet har framgått att arbetsinsatsen för konstnärer inom Musik i störst utsträckning matchar de intäkter som också inbringas för det konstnärliga arbetet. Men här är det väsentligt att erinra om att musiker – i likhet med de andra konstnärerna – också arbetar mer med direkt konstnärligt arbete än vad som faktiskt motsvaras i intäkter. Teater är också ett område där den konstnärliga arbetsinsatsen relativt väl motsvaras i form av inkomster. Här är det intressant att notera att Teater och Musik är de två konstområden som år 2007 hade de högsta medianinkomsterna (Konstnärsnämnden 2010). Bild och form var det konstområde där differensen var som störst mellan andelen tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete och andelen inkomster som detta arbete resulterar i. Det är också det konstområde där medianinkomsten var allra lägst år 2007.

Som vi sett är differensen omfattande även bland ordkonstnärer då det gäller insatsen för konstnärligt arbete och utkomst av densamma. Samtidigt kunde vi i inledningen till avsnittet läsa att medianinkomsten för ordkonstnärer inte alls är lika låg som för bild- och formkonstnärer. Ordkonstnärernas medianinkomst är också högre än vad som gäller för konstnärer inom såväl Dans som Musikal (Konstnärsnämnden 2010). Trots att konstområdet Ord dominerar av upphovspersoner och egenföretagare förefaller konstnärerna här att klara sig bättre i inkomsthänseende än dem inom flera andra konstområden. Kanske är det relaterat till att de arbetar fler timmar per vecka med icke-konstnärligt arbete än vad konstnärer i snitt gör inom exempelvis Bild och form (jfr Heian, Løyland & Mangset 2008). Men i sammanhanget har troligtvis också *typen* av kompletteringsarbete betydelse för intäktens omfattning. Detta diskuteras närmare i nästa avsnitt som redovisar inom vilka sektorer konstnärer kompletteringsarbetar.

6. Kompletteringsarbete

Den tid en konstnär kan förlägga vid konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete eller annat arbete varierar beroende på inom vilket konstområde hon eller han är verksam. I detta avsnitt behandlas frågan om konstnärers kompletteringsarbeten genom att ge en översiktlig bild av inom vilka branscher som konstnärer oftast har sina så kallade brödjobb. Avsnittet tar också upp inom vilka geografiska regioner konstnärerna främst är bosatta. I studier av konstnärers inkomster och arbetsliv har konstnärer i stor utsträckning visat sig vara bosatta och verksamma i storstadsregioner (se t.ex. Mangset 1998; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008; National Endowment for the Arts 2008; Konstnärsnämnden 2009; Wahlquist 2009). Denna metropolitiska dominans har förklarats av att arbetssituationen kräver en geografisk plats där både konstnärliga uppdrag och okvalificerat arbete efterfrågas (Menger 2006; Mangset 2008. Jfr Wahlquist 2009). Ett sådant resonemang prövas i avsnittets diskuterande sammanfattning.

6.1 Branscher för icke-konstnärligt arbete

Enligt Arbetsförmedlingen är undervisning oftast det yrkesområde där kulturskapare kompletteringsarbetar. Därefter kommer vård- och omsorgssektorn. Uppdragen inom undervisningssektorn anknyter ofta till kulturarbetarens utbildningsbakgrund, så som lärare inom estetiskt-praktiska ämnen. Arbeten inom vårdsektorn är i större utsträckning sådana som inte kräver specifika kvalifikationer, som vårdbiträde, personlig assistent eller skötare (Arbetsförmedlingen 2010a, 2010b). Tabell 39 visar att i de fall konstnärerna hade inkomst från icke-konstnärligt arbete så var utbildning den vanligaste branschen. Även kultur, nöje och fritid var en vanlig bransch, liksom Vård och omsorg.¹⁵

¹⁵ En femtedel av de svarade har inte funnit att någon angiven bransch motsvarar den sektor inom vilket deras kompletteringsarbete utförs och har därför angett "övrigt".

Tabell 39 Branscher för inkomst från icke-konstnärligt arbete år 2008, efter konstområde.

9 Inom vilken eller vilka branscher hade du inkomst från icke-konstnärligt arbete år 2008? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Vård och omsorg	10,0	12,9	6,0	18,6	18,6	18,4	11,1	14,3
Utbildning	11,7	30,1	38,0	25,6	17,7	22,5	20,4	24,7
Hotell- och restaurang	18,3	1,1	6,0	4,7	1,0	8,2	1,9	3,8
Information och kommunikation	8,3	26,9	8,0	9,3	8,8	6,1	18,5	12,3
Finans och försäkring	3,3	2,2	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,8
Kultur, nöje och fritid	23,3	22,6	18,0	14,0	11,8	18,4	29,6	17,4
Förvärvsarbete i hushåll	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	2,0	0,0	0,6
Arbete på internationella organisationer	0,0	2,2	4,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,5
Fastigheter	0,0	0,0	2,0	2,3	1,0	0,0	0,0	0,8
Juridik, ekonomi, vetenskap eller teknik	3,3	3,2	2,0	0,0	3,9	0,0	5,6	2,9
Administration	3,3	3,2	10,0	7,0	1,0	0,0	1,9	3,4
Offentlig förvaltning	3,3	3,2	0,0	0,0	5,9	2,0	3,7	3,3
Inom handel	13,3	2,2	4,0	4,7	6,9	10,2	3,7	5,8
Jordbruk och fiske	3,3	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,5
Tillverkning	0,0	2,2	0,0	0,0	1,0	6,1	0,0	1,5
Bygg	6,7	2,2	0,0	2,3	2,9	4,1	1,9	2,4
Sanering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	0,2
Annat serviceyrken	6,7	0,0	6,0	9,3	7,8	2,0	5,6	5,2
Reparation	1,7	0,0	0,0	0,0	1,0	2,0	1,9	0,8
Hantverk	0,0	1,1	0,0	0,0	6,9	10,2	0,0	3,9
Övrigt	13,3	17,2	28,0	20,9	19,6	30,6	16,7	21,7
Totalt antal svarande (oviktat)	60	93	50	43	102	49	54	451
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	75	70	151	91	107	133	84	711
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162
* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%								

I föregående avsnitt framkom att Ord, Musikal och Bild och form är de områden där konstnärerna i störst utsträckning har arbete och inkomst från annat icke-konstnärligt arbete. Tabell 39 visar att de branscher som ordkonstnärerna kompletteringsarbetar inom är Utbildning, följt av Information och kommunikation. Det är rimligt att anta att ordkonstnärerna inom dessa branscher kan använda sitt konstnärliga verktyg i form av en språklig kompetens. Detsamma gäller i viss mån Musikal, som främst är verksam inom Kultur, nöje och fritid. Det är också vanligt att musikalkonstnärerna kompletteringsarbetar inom

hotell- och restaurangbranschen, vilket kan handla om arbete som inte kräver utbildning eller medhavd kompetens i lika stor utsträckning. En stor del av de bild- och formkonstnärer som har inkomst från icke-konstnärligt arbete hämtar det från arbete inom Vård och omsorg, samt Utbildning.

Tidigare registerdata visade att konstområdet Bild och form till 56 procent domineras av kvinnor (Konstnärsnämnden 2010). Det kan vara en förklaring till att andelen som arbetar inom Vård och omsorg är relativt hög. I tabell 40 framkommer att var femte kvinna, men bara var tionde man som har inkomst från icke-konstnärligt arbete är verksam inom vård- och omsorgssektorn. För båda könen är utbildning den vanligaste sektorn. Då det är något lite vanligare bland männen än kvinnorna med inkomst från Kultur, nöje och fritid samt Information och kommunikation, kan frågan ställas om män i högre grad än kvinnorna hämtar sin kompletterande inkomst från sektorer som kräver kvalifikationer. Det skulle i så fall balansera uppgifterna i föregående avsnitt om att kvinnor – i större utsträckning än män – arbetar med indirekt konstnärligt arbete och på så vis i någon mån bättre kan realisera sitt konstnärliga utbildningskapital.

Tabell 40 Branscher för inkomst från icke-konstnärligt arbete år 2008, efter kön.

9 Inom vilken eller vilka branscher hade du inkomst från icke-konstnärligt arbete år 2008? *	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Vård och omsorg	10,0	19,1	14,3
Utbildning	23,7	25,8	24,7
Hotell- och restaurang	3,4	4,2	3,8
Information och kommunikation	14,6	9,7	12,3
Finans och försäkring	0,5	1,1	0,8
Kultur, nöje och fritid	18,8	15,8	17,4
Förvärvsarbete i hushåll	0,5	0,8	0,6
Arbete på internationella organisationer	1,8	1,2	1,5
Fastigheter	1,4	0,2	0,8
Juridik, ekonomi, vetenskap eller teknik	2,9	2,9	2,9
Administration	3,3	3,6	3,4
Offentlig förvaltning	1,5	5,4	3,3
Inom handel	5,3	6,4	5,8
Jordbruk och fiske	0,1	0,9	0,5
Tillverkning	1,7	1,3	1,5
Bygg	4,6	0,0	2,4
Sanering	0,5	0,0	0,2
Annat serviceyrke	4,7	5,7	5,2
Reparation	1,5	0,0	0,8
Hantverk	5,1	2,6	3,9
Övrigt	22,9	20,3	21,7
Antal svarande på frågan (oviktat)	236	215	451
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	343	368	711
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162
* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%			

6.2 Boenderegion

I den första delstudien, som byggde på registerdata från år 2004, framkom att Storstockholm var ”betydligt ’konstnärstättare’ än övriga Sverige” och att hälften av konstnärerna bodde där (Konstnärsnämnden 2009, s. 24). Storstadsområdena visade sig dominera konstnärernas boendemönster: genom att nästan tre fjärdelar av alla konstnärerna bodde i någon av dessa regioner (Konstnärsnämnden 2009). Liknande resultat framkommer i denna studie. Hälften av dem som besvarat enkäten bor i Storstockholm och ungefär två tredjedelar inom områdena Dans, Teater och Film. Inom Dans bor drygt 90 procent i storstadsområdena.

Tabell 41 Konstnärsgruppens boenderegion år 2008, efter konstområde.

Region	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Stor-Stockholm	40,0	45,4	41,3	67,2	47,4	61,5	68,1	49,5
Övriga Svealand	6,7	10,4	11,9	2,2	8,6	7,1	5,1	9,0
Övriga Götaland	17,0	16,0	11,9	3,0	15,8	9,3	4,4	12,5
Stor-Malmö	9,6	11,0	6,0	6,0	7,7	4,4	8,7	7,1
Stor-Göteborg	20,0	10,4	21,9	19,4	15,3	12,6	11,6	16,3
Norrland	6,7	6,8	7,0	2,2	5,3	5,0	2,2	5,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	0	0	0	0	0	0	0
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Det är fler kvinnor än män som bor i storstadsregionerna (74 respektive 68 procent), liksom något lite vanligare att kvinnorna är bosatta Storstockholm (54 respektive 46 procent). En delförklaring till detta kan finnas i att dansområdet till 70 procent domineras av kvinnor medan motsatt förhållande gäller inom Musik där andelen kvinnor är 29 procent (Konstnärsnämnden 2010). Musik är tillsammans med Musikal de konstområden där andelen bosatta i Storstockholm är minst. I tabell 43 framkommer att andelen som bor i Storstockholm är störst bland dem som etablerat sig år 2005 eller senare.

Tabell 42 Konstnärsgruppens boenderegion år 2008, efter kön.

Region	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Stor-Stockholm	45,6	53,5	49,5
Stor-Malmö	9,5	8,5	9,0
Stor-Göteborg	12,7	12,2	12,5
Övriga Svealand	9,2	5,0	7,1
Övriga Götaland	15,9	16,7	16,3
Norrland	7,0	4,2	5,6
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	579	583	1162
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	0	0
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

Tabell 43 Konstnärsgruppens boenderegion år 2008, efter etableringsår.

Region	2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?									
	>1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005<	Totalt
Stor-Stockholm	31,8	50,1	49,4	39,5	54,7	45,7	55,0	53,4	60,7	49,7
Stor-Malmö	16,8	6,7	17,7	10,0	6,1	9,6	6,2	7,5	4,0	8,9
Stor-Göteborg	14,7	19,8	8,7	20,0	13,8	14,3	8,7	6,8	2,3	12,3
Övriga Svealand	10,2	8,4	4,9	5,5	4,9	5,6	8,9	11,0	4,0	7,1
Övriga Götaland	26,5	9,3	13,1	15,4	17,9	17,5	14,5	16,9	29,0	16,4
Norrland	0,0	5,7	6,2	9,5	2,7	7,3	6,7	4,5	0,0	5,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	39	70	99	135	167	184	194	188	47	1123
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	39
Totalt antal svarande (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1162

6.3 Sammanfattande kommentarer

Det är främst konstnärer inom Ord, Musikal och Bild- och form som förlägger tid och hämtar stor del av sin inkomst från annat icke-konstnärligt arbete. Sett till medianvärdet för sammanräknad förvärvsinkomst klarar sig ordkonstnärerna bättre än konstnärer inom Musikal och betydligt bättre än Bild- och formkonstnärer. I föregående avsnitt hävdades att ordkonstnärernas medianinkomst kan vara högre än de andra två gruppernas eftersom de kompenserar det konstnärliga arbetets små intäkter med att utföra mer kompletteringsarbete och framförallt genom ett annat slags kompletteringsarbete. I detta avsnitt har visats att Bild- och form främst kompletteringsarbetar inom vård- och omsorgssektorn. Ordkonstnärernas kompletteringsarbete utförs inom informations- och kommunikations-

sektorn. Att brödjobben hämtas från olika sektorer ger upphov till olika inkomster, vilket troligtvis kan förklara skillnaden i medianinkomst mellan dessa konstområden.

Trots att tillgänglighet till konstnärliga uttryck genom regionalisering länge varit ett väsentligt kulturpolitiskt mål i Sverige (Lund 2007; Svenson 2008), liksom i övriga Skandinavien (Mangset 1998) visar detta avsnitt, i likhet med den första delstudien, att konstnärer tenderar att bosätta sig i storstadsområden samtidigt som man ofta utövar sitt konstnärliga yrke i hela landet. Mönstret, som både gäller internationellt och över tid, bör tolkas mot bakgrund av gruppens yrkesverksamhet, arbetsvillkor och arbetsmarknadssituation (Mangset 1998; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008; National Endowment for the Arts 2008; Wahlquist 2009). I studier av konstnärers boendemönster har hävdats att storstadens ombytliga arbetsmarknad matchar konstnärers arbetsvillkor och behovet av ett stort utbud av direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete och kompletteringsarbete. I storstäder finns också de etablerade scenerna och dess publik, en centreringspunkt av konstnärliga nätverk och erkända utbildningsinstitutioner. Förutom en sådan ansamling av ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital anses här utrymmet vara störst för en experimentell konst som ligger i framkant (Mangset 1998. jfr Bourdieu 1979/1989; 2000).

Orsaken till att konstnärer tenderar att flytta till storstadsregionerna är alltså att tillgången på både konstnärligt arbete, kompletteringsarbeten, kulturutbud och sociala nätverk här är stor. Denna storstadens koncentration av kulturscener, sociala kontakter, kulturella och ekonomiska resurser har i tidigare studier visat sig vara särskilt väsentliga för konstfältets resurssvaga grupper som nyetablerade, kvinnor eller invandrade konstnärer (Mangset 1998; Flisbäck 2005; Jordansson 2008). En väletablerad konstnär, som redan besitter ett visst riskkapital i form av kulturellt och ekonomiskt erkännande, har i större utsträckning "råd" att distansera sig från konstmetropolerna (Mangset 1998; Flisbäck 2009a). I avsnittet framkom att andelen konstnärer i Storstockholm är störst bland dem som etablerat sig efter år 2005. Lägst andel finns bland dem som etablerade sig före år 1969. Frågan är om en stor andel av de konstnärer som etablerat sig efter år 2005 finns i Storstockholm med anledning av att de befinner sig i etableringsfasen och därför inte har "råd" att bosätta sig utanför området, eller om det är så att de befinner sig där för att den konstart som de utövar kräver det. Liknande fråga äger även aktualitet i relation till kön. Är förklaringen till att fler kvinnor bor i storstadsregionen en effekt av att de dominerar vissa av scenkonstområdena, eller är orsaken att de i större utsträckning än män kan behöva ha det kapital som närheten till storstadens kulturutbud utgör. En sådan resurs kan vara väsentlig för att väga upp en *negativ genuseffekt* där kvinnligt kön alltid utgör en reduktion av kapital, varför kvinnor måste vara bättre utrustade med resurser än män i motsvarande positioner (Konstnärsnämnden 2010; jfr Bourdieu 1999; Göransson 2008; Jordansson 2008). I den andra delstudien visade det sig att de kvinnliga konstnärerna vara högre utbildade och mer förmögna än sina manliga kollegor. Dessa resurser beskrevs som ett riskkapital till för att häva den negativa genuseffekt där konstnärligt verksamma kvinnor – trots dessa tillgångar – hade lägre förvärvsinkomster än konstnärligt verksamma män.

7. Lön/arvode och stipendier

Oavsett verksamhetsområde så har egenföretagare och upphovspersoner en mer riskabel arbets- och inkomstsituation än vad som gäller konstnärer som främst är anställda eller utövare. Sällan motsvarar upphovspersonernas ekonomiska ersättning insatsen för den konstnärliga produktionen. Därtill finns stor osäkerhet inför om den konstnärliga produktionen ska kunna avyttras på en konstmarknad. Som tidigare påpekats finns upphovspersoner inom alla konstområden, men inom Ord och inom Bild och form är samtliga yrkesutövare upphovspersoner. Utöver den generella osäkerhet som upphovspersonerna har att hantera så är dessutom flera uttrycksformer svåra att avsätta på traditionell marknad (jfr SOU 2003:21, s. 24 ff.; Svensson 2008). För att kunna realisera den konstnärliga verksamheten kan då priser och stipendier bli betydelsefulla. I den norska studie, som här återkommande refererats, visade sig stipendier var vanligast i konstnärliga yrken som helt domineras av upphovspersoner såsom bildkonstnärer, filmregissörer, fotografer, författare, komponister, konsthantverkare och koreografer. Det var också konstnärer inom med lägre inkomster som främst visade sig erhålla dessa utmärkelser (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 175-178). Även om föreliggande undersökning inte arbetar med specifika konstnärsgrepp utan mer övergripande diskuterar olika konstnärliga områden, syftar avsnittet nedan till att undersöka och diskutera om liknande tendenser kan gälla bland konstnärer i Sverige. Nedan redovisas uppgifter om hur stor del av inkomsten från konstnärernas direkta konstnärliga arbete som kommer från lön och/eller arvode (där skatt och arbetsgivaravgifter betalats av arbetsgivaren). Dessa data jämförs sedan med hur stor del av inkomsten från det direkta konstnärliga arbetet som hämtas från stipendier och priser. Analysen utförs liksom tidigare i relation till såväl kön som konstområde.

7.1 Lön/arvode och stipendier ur ett könsperspektiv

I avsnitt 5, om konstnärernas arbetstid och inkomst, konstaterades att skillnaderna var små mellan könen beträffande den tid som förlades vid olika former av arbete. Detsamma gällde hur stor andel av inkomsten som hämtades från olika former av arbete. Könsskillnaden visar sig även som liten när det gäller hur stor del av inkomsten som kvinnor och män hämtar från direkt konstnärligt arbete baserat på lön och/eller arvode respektive stipendier eller priser. Tabell 44 visar att det är en lite större andel kvinnor än män som uppger att de inte hade någon inkomst i form av lön/eller arvode för sitt direkta konstnärligt arbete (34 respektive 31 procent). Skillnaderna är så gott som obefintliga mellan kvinnor och män när det gäller att ha 80 procent eller mer av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet från lön och/eller arvode (42 respektive 41 procent).

Skillnaderna mellan könen är även ringa då det gäller hur stor del av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet som baseras på stipendier eller priser. Tre fjärdedelar av kvinnorna och männen anger att inte någon inkomst hämtats från liknande utmärkelser. Det är 2 procent av båda könen som uppgett att 80 procent eller mer av inkomsten för direkt konstnärligt arbete baseras på stipendier eller priser. Det är lite vanligare bland kvinnor än män att ha 40 procent eller mer av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet i form av stipendier eller utmärkelser. Nästan 10 procent av kvinnorna har angivit detta. Motsvarande siffra för män är 7 procent.

Tabell 44 Uppskattad inkomst baserad på lön/arvode och stipendier/priser för direkt konstnärligt arbete år 2008, efter kön.

8 Uppskattad inkomst (%) inom direkt konstnärligt arbete under år 2008	Lön och/eller arvode			Stipendier, priser		
	Kön		Totalt	Kön		Totalt
	Man	Kvinna		Man	Kvinna	
0%	31,2	33,8	32,4	76,2	75,2	75,7
1-19 %	8,6	7,1	7,9	8,8	11,4	10,0
20-39 %	5,7	4,8	5,3	7,6	3,8	5,9
40-59 %	6,9	8,8	7,8	3,6	4,3	3,9
60-79 %	6,9	3,9	5,5	1,6	3,1	2,3
80-100 %	40,7	41,6	41,1	2,2	2,2	2,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	443	394	837	443	394	837
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	136	189	325	136	189	325
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162	579	583	1162

7.2 Lön/arvode och stipendier ur ett konstområdesperspektiv

I tabell 45 redovisas hur vanligt det är att en viss andel av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet kommer från lön och/eller arvode. En tredjedel av alla konstnärer uppger att de inte har någon inkomst för direkt konstnärligt arbete som kommer från lön och/eller arvode (d.v.s. inkomst där skatt och arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivaren). Inom Bild och form är andelen högst, 60 procent av bild- och formkonstnärerna anger att de inte har någon del av sin inkomst från lön och/eller arvode. Bland ordkonstnärer är det 53 procent som anger detta.

Drygt 40 procent av alla konstnärer får 80 procent eller mer av den inkomst som hämtas från direkt konstnärligt arbete i form av lön och/eller arvode. Vanligast är det bland konstnärer inom Musik (59 procent), därefter följer Teater (57 procent) och Dans (56 procent). Endast 16 procent av konstnärerna inom Bild och form och 17 procent av konstnärerna inom Ord får 80 procent eller mer av inkomsten från direkt konstnärligt arbete i form av lön och/eller arvode. För musikalartister är motsvarande siffra 53 procent och för filmkonstnärer är det 28 procent. Med tanke på att fasta anställningarna är flest inom Musik och att anställning dominerar konstområden som Musik, Teater och Dans är resultaten föga förvånande. Tidigare har också konstaterats att egenföretagandet är mest utbrett inom områdena Bild och form, Ord samt Film.

Tabell 45 Uppskattad inkomst baserad på lön/arvode (d.v.s. inkomst där skatt och arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivaren) för direkt konstnärligt arbete år 2008, efter konstområde.

8 Uppskattad inkomst (%) inom direkt konstnärligt arbete under år 2008 - Lön och/eller arvode	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
0%	22,2	52,8	14,3	12,5	60,0	18,7	37,4	32,4
1-19 %	5,1	11,1	6,2	5,2	10,4	5,8	11,1	7,9
20-39 %	5,1	8,3	3,7	9,4	3,7	5,0	13,1	5,3
40-59 %	6,1	4,6	8,7	9,4	7,4	8,6	8,1	7,8
60-79 %	8,1	6,5	8,1	7,3	2,2	5,0	2,0	5,5
80-100 %	53,5	16,7	59,0	56,3	16,3	56,8	28,3	41,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	99	108	161	96	135	139	99	837
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	36	55	40	38	74	43	39	325
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Tabell 46 redovisar hur vanligt det är att en viss andel av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet kommer från stipendier eller priser. Av alla konstnärer är det 76 procent som uppger att inte någon del av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet baseras på stipendier eller priser. Högst andel återfinns bland teaterkonstnärer (91 procent) följt av musiker (80 procent).

Det är främst konstnärer inom ordområdet samt Bild och form som redovisar en stor del av deras inkomst hämtas från stipendier och priser. Det var 18 procent inom ord som uppger att 40 procent eller mer av inkomsten för det direkta arbetet kom från stipendier och priser, inom Bild och form var det 16 procent. Bland filmkonstnärer var motsvarande siffra 6 procent, bland danskonstnärer och musiker var det 5 procent. Teater och Musikal var de områden där konstnärer i minst utsträckning angivit att 40 procent eller mer av inkomsten för det direkta konstnärliga arbetet kom från stipendier och priser.

Tabell 46 Uppskattad inkomst baserad på stipendier/priser för direkt konstnärligt arbete år 2008, efter konstområde.

8 Uppskattad inkomst (%) inom direkt konstnärligt arbete under år 2008 - Stipendier, priser	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
0%	91,9	50,0	80,1	72,9	69,6	90,7	74,8	75,7
1-19 %	7,1	18,5	9,9	15,6	7,4	7,9	9,1	10,0
20-39 %	0,0	13,9	5,0	6,3	7,4	0,0	10,1	5,9
40-59 %	1,0	8,3	2,5	4,2	6,7	1,4	0,0	3,9
60-79 %	0,0	4,6	1,9	1,0	3,7	0,0	3,0	2,3
80-100 %	0,0	4,6	0,6	0,0	5,2	0,0	3,0	2,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	99	108	161	96	135	139	99	837
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	36	55	40	38	74	43	39	325
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

7.3 Sammanfattande kommentarer

Inledningsvis gjordes ett antagande om att de konstnärer som befinner sig inom områden där anställning och utövande dominerar erhåller en lägre andel stipendier, bidrag och priser än dem som befinner sig inom områden där egenföretagandet och upphovspersonerna är i majoritet. De uppgifter som presenterats i avsnittet tyder på ett sådant mönster: Lön och/eller arvode (där skatt och arbetsgivaravgifter betalats av arbetsgivaren) för direkt konstnärligt arbete är vanligast inom Musik, Teater och Dans. Minst vanligt är det inom konstgrupperna Bild och form samt Ord. Teater har tillsammans med Musikal lägst andel inkomst från stipendier eller priser, därefter följer Musik. Det är konstnärer inom Ord samt Bild och form, följt av Film som har en inkomst från direkt konstnärligt arbete som baseras på stipendier och priser. Den otrygga inkomstsituation där upphovspersoner inte vet om de kommer att ersättas för sitt konstnärliga arbete kan alltså i någon mån utjämnas genom stipendier.

Enkätmaterialet tyder på att skillnaderna mellan kvinnor och män är små när det gäller hur stor andel av inkomsten som hämtas från stipendier eller priser. Det är dock något lite vanligare att kvinnor har mer av sin inkomst för det direkta konstnärliga arbetet från stipendier eller priser än vad det är för män. I den norska undersökningen fann man inga skillnader när det gäller fördelning av stipendier mellan kvinnor och män, förutom inom musikens yrkesfält där fler kvinnor hade en mer omfattande stipendieinkomst än män. Ett sådant resultat gav upphov till frågan om varför konstnärligt verksamma kvinnor, som generellt har lägre förvärvsinkomster än konstnärligt verksamma män, inte kompenseras ekonomiskt genom stipendietilldelning på liknande sätt som konstnärer görs inom de yrkesområden där inkomster är låga (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 180). En sådan fråga skulle även kunna ställas med utgångspunkt från konstnärers situation i Sverige.

8. Civilstånd och ekonomiskt stöd från anhöriga

Konstnärliga yrkesutövare förefaller att utarbeta olika strategier för att klara sin försörjning och kompensera sina osäkra och oregelbundna intäkter. I föregående avsnitt diskuterades innebörden av stipendier i dessa sammanhang. Tidigare studier har också pekat på betydelsen av det ekonomiska stöd från familj och anhöriga som konstnärer erhåller (SOU 1997:190; SOU 2003:21; Witt 2004; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008). I detta avsnitt redovisas hur många av konstnärerna som är gifta, registrerad partner eller sambo samt hur vanligt det just är att konstnärer tar emot ekonomiskt stöd från anhöriga.

8.1 Civilstånd

Av dem som besvarat enkäten var det 73 procent av männen som uppgav att de var gifta, registrerad partner eller sambo. Motsvarande siffra för kvinnorna var 67 procent. I befolkningen år 2007 var 70 procent av kvinnorna och 64 procent av männen i åldersgruppen 20-64 år gifta eller sambo (SCB 2008, s. 19). Men dessa andelar varierar beroende på utbildning och ålder. Det är vanligare att högutbildade män än lågutbildade män är gifta eller sambo, medan motsatt mönster gäller för kvinnor (SCB 2002).

Sett till konstområde var andelen gifta, partner eller sambo allra högst inom Musik (76 procent) följt av Bild och form (72 procent) och Ord (70 procent). Andelen var lägst inom Dans (60 procent), vilket är mindre förvånande då det är ett konstområde där många yrkesutövare är unga. Ändå var det hela 60 procent av dem inom Dans som uppgav att de var gifta, registrerad partner eller sambo. Detta kan jämföras med befolkningen i åldern 20-34 år där 48 procent av männen och 61 procent av kvinnorna är gifta eller sambo (SCB 2008, s.19).

Tabell 47 Andelen gifta, registrerad partner eller sambo år 2008, efter kön.

20a Var du år 2008 gift, registrerad partner eller sambo?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	72,5	67,2	69,9
Nej	27,5	32,8	30,1
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	569	573	1142
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	10	10	20
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

Tabell 48 Andelen gifta, registrerad partner eller sambo år 2008, efter konstområde.

20a Var du år 2008 gift, registrerad partner eller sambo?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja	61,2	69,6	76,0	58,8	71,8	63,1	63,7	69,9
Nej	38,8	30,4	24,0	41,2	28,2	36,9	36,3	30,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	134	161	196	131	206	179	135	1142
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	1	2	5	3	3	3	3	20
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Av dem som angivit att de var gifta, registrerad partner eller sambo var det 40 procent som hade en partner som också var konstnär. Företeelsen var vanligast inom scenkonsterna Teater (48 procent), Dans (43 procent) och Musik (43 procent). Det var också en något högre andel kvinnor än män (42 respektive 37 procent) som angav att maken/maken, partnern eller sambon arbetade som konstnär.

Tabell 49 Andelen vars make/maka, partner eller sambo arbetade som konstnär år 2008, efter kön.

20b Arbetade han/hon under år 2008 som konstnär? *	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	37,1	42,4	39,6
Nej	62,9	57,6	60,4
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	370	351	721
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	27	19	46
Totalt antal svarande (oviktat)	397	370	767
* Denna fråga har besvaras endast av de som svarat "ja" på fråga 20a.			

Tabell 50 Andelen vars make/maka, partner eller sambo arbetade som konstnär år 2008, efter konstområde.

20b Arbetade han/hon under år 2008 som konstnär? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja	29,9	25,7	42,5	43,2	40,3	47,6	32,9	39,6
Nej	70,1	74,3	57,5	56,8	59,7	52,4	67,1	60,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	77	105	134	74	144	105	82	721
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	5	7	15	3	4	8	4	46
Totalt antal svarande (oviktat)	82	112	149	77	148	113	86	767
* Denna fråga besvaras endast av de som har svarat "Ja" på fråga 20a								

8.2 Anhörigas ekonomiska stöd

I enkätstudien frågades i vilken utsträckning konstnärerna fått stöd från anhöriga för att kunna bedriva sin verksamhet år 2008. Svaren visar att var fjärde konstnär hade fått stöd av anhörig och att var tionde fått det regelbundet. I tabell 51 framkommer att det var större andel kvinnor än män som blivit stöttade ekonomiskt av anhöriga (29 respektive 18 procent). Det var också fler kvinnor än män som uppgav att de fick stöd regelbundet (12 respektive 6 procent). Bland de sju konstområden var stöd vanligast inom Film, följt av Bild och form samt Ord. Inom Film angav 35 procent av konstnärerna att de fått stöd regelbundet eller någon/några gånger under år 2008, inom Bild och form och Ord var dessa andelar 32 respektive 29 procent. Inom Musikal, Teater och Musik var andelarna minst, var sjätte konstnär inom dessa konstområden hade fått stöd av anhöriga år 2008.

Tabell 51 Andelen med stöd av anhörig för att kunna bedriva konstnärlig verksamhet år 2008, efter kön.

18 Fick du under år 2008 stöd av någon anhörig för att kunna bedriva din konstnärliga verksamhet?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja, regelbundet	6,7	12,3	9,5
Ja, någon eller några gånger under året	11,8	16,2	14,0
Nej	81,6	71,5	76,6
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	561	574	1135
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	18	9	27
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

Tabell 52 Andelen med stöd av anhörig för att kunna bedriva konstnärlig verksamhet år 2008, efter konstområde.

18 Fick du under år 2008 stöd av någon anhörig för att kunna bedriva din konstnärliga verksamhet?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja, regelbundet	6,0	13,8	7,2	7,0	11,7	7,3	11,0	9,5
Ja, någon eller några gånger under året	9,0	15,0	9,8	15,5	20,5	6,8	23,5	14,0
Nej	85,1	71,3	83,0	77,5	67,8	85,9	65,4	76,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	134	160	194	129	205	177	136	1135
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	1	3	7	5	4	5	2	27
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

I tabell 53 redovisas andelen med stöd inom olika inkomstgrupper. Här framkommer att det är mindre vanligt bland dem i högre inkomstgrupper än lägre inkomstgrupper att få stöd för att bedriva konstnärlig verksamhet. I gruppen med en årsinkomst under 50 000 kronor var det mer än varannan som fått stöd regelbundet eller vid enstaka tillfällen. I gruppen 50 000–99 000 kronor var det nästan varannan som fick stöd av anhörig.

Tidigare avsnitt har diskuterat det faktum att nyetablerade inom konstnärliga yrkesfält kan ha en mer utsatt position på arbetsmarknaden än dem som varit verksamma en längre tid (jfr Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Tabell 54 visar förekomsten av anhörigas stöd i relation till konstnärlig etableringsålder, alltså vid vilket år som den konstnärliga yrkesutövningen påbörjades. Här framkommer att de nyetablerade grupperna i större utsträckning än dem som påbörjat sin konstnärliga yrkesutövning tidigare fick stöd regelbundet eller vid något tillfällen för att bedriva den konstnärliga verksamheten. I den diskuterade sammanfattningen förs resonemang om vad sådant stöd kan betyda i termer av beroende och oberoende.

Tabell 53 Andelen med stöd av anhörig för att kunna bedriva konstnärlig verksamhet år 2008, efter inkomst.

18 Fick du under år 2008 stöd av någon anhörig för att kunna bedriva din konstnärliga verksamhet?	Inkomst år 2007										Totalt
	0-49 000 kr	50 000-99 000 kr	100 000-149 000 kr	150 000-199 000 kr	200 000-249 000 kr	250 000-299 000 kr	300 000-349 000 kr	350 000-399 000 kr	400 000-499 000 kr	500 000<	
Ja, regelbundet	25,9	17,8	13,5	9,3	7,6	6,0	5,4	3,7	0,0	4,7	9,5
Ja, någon eller några gånger under året	33,9	29,3	15,9	16,0	14,8	14,7	3,8	0,0	0,0	0,0	14,0
Nej	40,3	52,9	70,7	74,8	77,6	79,3	90,8	96,4	100,0	95,3	76,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	83	79	150	167	178	159	152	68	55	44	1135
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	3	2	4	5	4	6	2	0	1	0	27
Totalt antal svarande (oviktat)	86	81	154	172	182	165	154	68	56	44	1 162

Tabell 54 Andelen med stöd av anhörig för att kunna bedriva konstnärlig verksamhet år 2008, efter etableringsår.

18 Fick du under år 2008 stöd av någon anhörig för att kunna bedriva din konstnärliga verksamhet?	2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?									
	>1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005<	Totalt
Ja, regelbundet	2,0	12,9	9,3	8,3	7,9	6,9	11,0	12,3	14,2	9,5
Ja, någon eller några gånger under året	11,0	8,1	8,3	10,8	13,1	15,5	13,8	18,5	24,6	13,7
Nej	87,0	79,0	82,4	80,9	79,0	77,6	75,2	69,2	61,2	76,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	38	68	96	133	162	183	191	186	45	1102
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	60
Totalt antal svarande (oviktat)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1 162

8.3 Sammanfattande kommentarer

I den andra delstudien om *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv* analyserades det antal barn som konstnärer hade år 2008. Registerdata visade att kvinnliga konstnärer oftare var barnlösa än män och att en större andel av männen hade tre eller fler barn. I befolkningen var mönstret det motsatta (Konstnärsnämnden 2010). I detta avsnitt har framkommit att en större andel konstnärligt verksamma män än konstnärligt verksamma kvinnor är gifta, registrerad partner eller sambo. Att vara gift, partner eller sambo är också vanligare bland konstnärligt verksamma män än män i befolkningen (73 respektive 64 procent. Jfr SCB 2008, s. 19). En förklaring till detta kan handla om att utbildning, yrkesmässigt erkännande och ökad ålder verkar positivt för män när de ska bilda familj, bli sambo eller ge sig in på äktenskapsmarknaden. Generellt har heterosexuella män också en partner som är yngre, lägre utbildad, mindre etablerad på arbetsmarknaden och med lägre inkomster än de själva. För kvinnor är förhållandet det motsatta. Högutbildade kvinnor bildar familj i mindre utsträckning än lågutbildade kvinnor. Heterosexuella kvinnor väljer ofta en partner med större utbildningskapital och inkomster än de själva (SCB 2002; Rothstein 2006; Halleröd 2008a. Jfr Konstnärsnämnden 2010).

I likhet med vad som gäller för män inom andra högutbildade kategorier är det alltså vanligare bland manliga konstnärer att vara gift eller sambo än bland män i befolkningen (SCB 2002). Liknande resultat framkom i studien av konsthantverkare. Andelen gifta eller sammanboende kvinnor befann sig under det svenska genomsnittet för kvinnor, medan andelen gifta eller sammanboende män låg något över det svenska genomsnittet för män. I likhet med vad som visades i Konstnärsnämndens andra delstudie var det också vanligare bland de manliga konsthantverkarna att ha tre eller fler barn boende hos sig. Slutsatsen som drogs i studien var att ”många barn, make och ansvar för hushållet innebär mindre tid och kraft för arbete med konsthantverket för kvinnorna och kan inverka negativt på deras möjlighet att positionera sig på konsthantverksarenan” (Witt 2004, s. 119).

I avsnittet *Arbets tid och inkomst* kunde utläsas att både kvinnor och män som konstnärer arbetar mer än 40 timmar per vecka. Yrket förefaller alltså att ställa krav på stora tidsinvesteringar. Det är rimligt att den tid som i allmänhet förläggs vid fritidsverksamhet och/eller hushållsarbete då kan behöva tas i anspråk. Då kvinnor i allmänhet utför lejonparten av allt hem- och omsorgsarbete (se t.ex. Ahrne & Roman 1997; Björnberg & Kollind

2003; SOU 2005:66, s. 195-197, 264; Rothstein 2006; Halleröd 2008a; 2008b), kan det vara bättre för en (heterosexuell) man som är konstnär att vara gift, än vad det är för en (heterosexuell) konstnärligt verksam kvinna. Det är rimligt att tänka sig att medan mannen förhandlar bort hemarbetet till sin partner, så resulterar konstnärskapets stora tidsinves-tering för kvinnan i ett dubbelarbete där tiden måhända inte tycks räcka till (jfr Witt 2004; SOU 2006:42; Flisbäck 2009a, 2009b; Konstnärsnämnden 2010).

Drygt två tredjedelar av de konstnärer som besvarat enkäten är alltså gifta, registrerad partner eller sambo. Av dessa hade 40 procent en partner som också var konstnärligt verksam. Även om det är vanligt att individer finner en partner inom samma yrkesområde, som exempelvis inom vård- eller utbildningssektorn (Du & Jobbet 2008), så måste denna andel betraktas som hög.

Det var något lite vanligare bland kvinnor än män att ha en partner som också var konstnärligt verksam (42 respektive 37 procent). Resultatet kan jämföras med vad som framkom i studien av konsthantverkare: Där visade sig nästan hälften av konsthantverkarna ha en partner, verksam inom ett annat "fritt skapande yrke". Resultatet beskrevs som oväntat eftersom en bild funnits av att konstnärer söker sig till en partner som kompenserar de osäkra och oregelbundna inkomsterna (Witt 2004, s. 117). Att livskamraten är konstnärligt verksam ska inte tolkas som en förstärkning av en resurslös position. Även om partnern inte är ekonomiskt kapitalstark så kan hon eller han utgöra en väsentlig tillgång genom att verka som ett *socialt kapital* (Bourdieu 1979/1989). Förutom en uppenbar intressegemenskap kan konstnärliga kompetenser, kontaktnät och karriärstrategier då komma att delas genom relationen (Moi 1996; Flisbäck 2006, s. 190-191; Winell-Garvén 2009). Att fler kvinnor än män i denna studie visat sig ha en konstnärligt verksam partner kan relateras till tidigare resonemang om att kvinnor behöver vara bättre utrustade med en mängd olika resurser för att kompensera en negativ genuseffekt där kvinnligt kön kan vara ett hinder i karriärsammanhang. I ett sådant sammanhang kan alltså det sociala kapital som erhålls via en partner utgöra ett betydelsefullt riskkapital (jfr Konstnärsnämnden 2010).

Av de konstnärer som hade en partner i denna enkätstudie uppgav 40 procent att han eller hon också var verksam som konstnär. För majoriteten av dem som hade partner gällde alltså att partnern fanns inom andra verksamhetsfält. I den norska undersökningen av konstnärers arbets- och inkomstsituation visade sig majoriteten av dem som var gifta, sambo eller partner ha en livskamrat med en förvärvsinkomst som låg klart över den norska befolkningens genomsnittsinkomst. Utredarna drog slutsatsen att partnerns inkomst gav hushållet en ekonomisk marginal så att en person kunde vara konstnärligt verksam (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 165). Att anhöriga på olika sätt kan hjälpa till att bära upp den konstnärliga yrkesverksamheten har diskuterats i tidigare studier (Witt 2004; Menger 2006; Heian, Løyland & Mangset 2008). I föreliggande enkätstudie undersöktes i vilken utsträckning som konstnärer erhåller stöd från anhöriga för att kunna bedriva sin konstnärliga verksamhet. Som framgått i avsnittet var det 25 procent av alla konstnärer som fått stöd av anhöriga regelbundet eller vid något tillfälle år 2008. När det gäller ekonomiskt stöd i befolkningen i sin helhet så uppger ungefär var tionde att de fått någon form av ekonomiskt stöd från anhöriga under en tolv månaders period (Fritzell & Lennartsson 2005; SCB 2010).

Anhöriga förefaller alltså även i Sverige att kompensera för den knappa inkomstsituation som många konstnärer verkar under och det är i högre grad de konstnärligt verksamma kvinnorna som tar emot ekonomisk hjälp från anhöriga. Det var 29 procent av kvinnorna som uppgav att de fått stöd under år 2008 och 18 procent av männen. I studien av konsthantverkare framkom på liknande sätt att 10 procent av kvinnorna, men inte någon man tagit emot ekonomiskt stöd från familj eller vänner. Här påpekades dock att transfereringarna inte enbart gick från män till kvinnor (Witt 2004, s. 122). Studier av ekonomiska transfereringar inom familjen och mellan generationer har dock visat att mot-tagarna främst tillhör någon av grupperna kvinnor, unga, ogifta eller låginkomsttagare. Om individen befinner sig i risksituationer som att ha ekonomiskt bistånd, sjukpenning eller arbetsmarknadsstöd ökar däremot inte chansen till någon ekonomisk hjälp av familjen (Björnberg & Latta 2007). Frågor om ekonomiskt stöd, kön och klass i samband med

konstnärligt yrkesutövande diskuteras vidare i rapporternas avslutning där ett urval av rapportens resultat fördjupas. Frågorna om civilstånd och ekonomiskt stöd kommer då också att relateras till undersökningens huvudfråga om konstnärers anställningsförhållanden, arbetstid och inkomst.

9. Avslutning

Den konstnärliga arbetsmarknaden – rörlig och oförutsägbar

Denna rapportserie om konstnärers inkomstsituation och arbetsvillkor har, i likhet med tidigare undersökningar, visat att konstnärer i jämförelse med övriga befolkningen är högt utbildade, men att medianinkomsten trots det är lägre än i befolkningen. År 2007 hade två tredjedelar av konstnärerna en utbildning omfattande minst 3 års högskolestudier, i befolkningen gällde det var tredje. Medianinkomsten för alla konstnärer var år 2007 205 600 kronor, vilket var 15 procent lägre än befolkningens medianinkomst som samma år var 240 600 kronor. Dessutom är positionen på arbetsmarknaden för de allra flesta konstnärer svag. Enkätstudien har visat att 25 procent av konstnärerna varit arbetslösa någon gång under år 2008. I den första delstudien framkom att det var 30 procent i konstnärgruppen någon gång under år 2004 haft arbetsmarknadsstöd. Motsvarande siffra i befolkningen var 13 procent.

Enkätmaterialet visar att konstnärernas arbetsmarknad och försörjningsstruktur är rörliga. En tredjedel av konstnärerna har haft minst 6 arbets- eller uppdragsgivare under år 2008. Ombytligheten bör betraktas i ljuset av att de fasta anställningarna är få inom de flesta konstnärliga yrken. Av de konstnärer som var anställda år 2008 så hade hälften en fast anställning på heltid eller deltid för sitt konstnärliga yrke. En tredjedel var projektanställda. Det kan jämföras med den svenska arbetsmarknaden generellt där 85 procent av alla anställda har fast anställning (Larsson 2008).

Att uppdragen för konstnärerna blir många är relaterat till att konkurrensen om arbete är hård, att projektanställningarna dominerar och att egenföretagandet är utbrett inom gruppen. Enkätstudien har visat att konstnärers näringsverksamhet främst bedrivs i form av enskild firma. Tre fjärdedelar av alla företagande konstnärer har denna företagsform. Endast 14 procent av de konstnärliga företagarna har aktiebolag, men det är ändå den näst vanligaste formen för näringsverksamhet bland konstnärerna. Att enskild firma dominerar över aktiebolagsformen kan tas som en intäkt för att de konstnärer som bedriver eget företag har liten omsättning och att intäkterna och löner från näringsverksamheten är ringa. Dessutom kräver aktiebolag, till skillnad från enskild firma, ett startkapital som kan vara svårt att tillgå för ekonomiskt resurssvaga grupper.

Konstnärers arbetsmarknad är alltså att beteckna som ”flexibel”, men för enskilda individer också osäker och oförutsägbar. Trots dessa osäkra arbetsvillkor beräknas antalet konstnärligt utbildade och yrkesverksamma ökat markant i flera västländer de två senaste decennierna (Menger 2006; Røyseng, Mangset & Borgen 2007; Heian, Løyland & Mangset 2008; National Endowment for the Arts 2008). Enligt Arbetsförmedlingen har antalet kvalificerade konstnärliga aspiranter även blivit fler inom den svenska kultursektorn (Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b. Även Forsman 2008).

Konstnärer arbetar fler antal timmar än befolkningen generellt

Samtidigt som osäkerhetsproblematiken är central i diskussionen av konstnärers inkomster, arbetsliv och arbetsmarknad är det väsentligt att inte hemfalla åt eländesbeskrivningar som saknar empirisk grund. I den norska studien av konstnärernas arbete och inkomster hävdades att studier av konstnärers arbetssituation inte får reduceras till en fråga om en yrkesgrupps generella levnadsvillkor. Konstnärers inkomster måste ses i relation till den tid som investeras för arbetet (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 135). För att göra bilden av konstnärers arbete och inkomster rättvisa så bör inte det konstnärliga arbetet var det enda formen av arbete som analyseras. Konstnärligt arbete bör skiljas från brödjobb, liksom från ett arbete som anknyter till den konstnärliga kompetensen men som inte är en del av den konstnärliga produktionen (Menger 2006. Jfr Heian, Løyland & Mangset 2008).

I denna rapport, vars huvudsakliga syfte varit att undersöka relationen mellan konstnärers arbete och inkomster, har konstnärernas arbete klassificerats som direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete, annat icke-konstnärligt arbete, samt administration av den konstnärliga verksamheten. Studien har visat att konstnärerna som besvarat enkäten i genomsnitt ägnar 73 procent av sin tid åt direkt konstnärligt arbete, samt att

administrera denna. 61 procent av inkomster hämtas från direkt konstnärligt arbete. I genomsnitt förläggs 13 procent av arbetstiden vid indirekt konstnärligt arbete, 18 procent av intäkterna hämtas från denna verksamhet. I medeltal ägnas 14 procent av tiden åt annat icke-konstnärligt arbete, så kallat brödjobb. 21 procent av inkomsten hämtas från detta.

Av allt att döma är de konstnärer som besvarat denna enkät ett destillat av de konstnärer som är professionellt verksamma i Sverige. Det kan göra att siffrorna blir något högre när det gäller arbetstid och inkomst av direkt konstnärligt arbete än vad som gäller för populationen. I sammanhanget är det värt att notera att denna enkätstudies siffror liknar resultaten i den norska studien. Även i den studien fann man att den största delen av konstnärernas arbetstid ägnades åt konstnärligt arbete. Två tredjedelar av de norska konstnärernas arbetstid förlades vid detta (Heian, Løyland & Mangset 2008). Uppgifterna är intressanta eftersom de nyanserar bilden av konstnärer som en grupp vilken sällan kan omsätta sitt stora utbildningskapital i arbete och inkomst. I en kartläggning av konstnärers arbete och inkomster i USA slogs fast att ”det är dags att framhärda ett självklart men förbisett faktum – konstnärer är arbetare. I likhet med andra yrkesutövare producerar de varor och tjänster, som inte bara ger upphov till värdefull inre eftertanke utan också är betydelsefulla i kronor och ören” (Gioia 2008, s. iii).¹⁶

Citatet ovan kan tas som intäkt för att det existerar bilder av yrkesutövare inom konst- och kultursektorn som avviker med dominerande myter om att de har svårt att försörja sig, att de i liten utsträckning bidrar till samhällets ekonomiska tillväxt och att de till och med är ovilliga till arbete (se t.ex. Becker 1963/1991; Einarsdotter-Wahlgrund 1997; Flisbäck 2006; Arbetsförmedlingen 2009; Wahlqvist 2009). Att liknande stereotyper ofta saknar empirisk grund har stått klart i föregående granskningar av konstnärers arbete och inkomstvillkor. I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* problematiserades konstnärers komplexa relation till de svenska trygghetssystemens så kallade arbetslinje. Arbetslinjen innebär att individen själv, i så stor utsträckning som möjligt, ska stå garant för sin försörjning och eftersträva annat arbete eller helt enkelt arbeta mer i de fall som inkomsterna inte bär. Att konstnärer generellt har lägre inkomster än övriga befolkningen orsakas sällan av att de arbetat få timmar, utan snarare av att de ”arbetar heltid men har en låg inkomst av sitt arbete”, det vill säga att ersättning för arbetet är liten (SOU 2003:21, s. 85).

Enkätmaterialet pekar på att konstnärer är en yrkesgrupp som arbetar mer än övriga befolkningen. I snitt arbetade konstnärerna i studien 46 timmar vecka år 2008. Enligt Arbetsförmedlingen söker verksamma inom kultursektorn också arbete inom flera olika områden på arbetsmarknaden och, som också framkommit i denna enkätstudie, så är jobben per konstnärer i många fall omfattande (Arbetsförmedlingen 2009).

Företagare och anställda, upphovspersoner och utövare

Det empiriska underlaget för de två första delstudierna omfattade drygt 21 000 konstnärer. Konstnärsnämndens undersökning om konstnärernas inkomster och arbetsvillkor är därmed den mest omfattande svenska studien som genomförts på området. Den undersökning som ligger närmast till hands för en jämförelse är *Konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden* som utfördes i slutet av 1990-talet (SOU 1997:190). I likhet med föreliggande undersökning så utgjordes den studien både av registerdata från SCB och av en enkätstudie.¹⁷ I det urvalet inkluderades emellertid inte några konstnärliga fackförbund. Underlaget bestod enbart av konstnärer som till Konstnärsnämnden eller Sveriges författarfond ansökt om stipendier eller bidrag något av åren 1991-1995. Totalt kom urvalsregistret att omfatta 13 460 personer (SOU 1997:190).

Med anledning av urvalsprocessen kom andelen frilansande konstnärer att bli stor i studien från 1990-talet. I enkäten uppgav 32 procent av konstnärerna att de arbetade i

16 Författarens översättning.

17 I slutet av 1990-talet utfördes två parallella kulturpolitiska utredningar om konstnärers arbetsmarknad och inkomstvillkor: Arbete åt konstnärer (SOU 1997:183) samt Generella konstnärstöd (SOU 1997:184). Som ett komplement till dessa tillkom senare utredningen *Konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden* (SOU 1997:190), som alltså i vissa avseenden har liknande undersökningsdesign och problemformuleringar som föreliggande undersökningsserie.

egen regi med konstnärligt arbete, 5 procent att de var egenföretagare men med annan inriktning. Det var 21 procent som sa sig ha en anställning för konstnärligt arbete och ytterligare 21 procent hade en anställning med anknytning till konstnärligt arbete, alltså vad som i denna undersökning kallats indirekt konstnärligt arbete. Det var 16 procent av konstnärerna som sa att de utförde annat arbete, som inte anknöt till den konstnärliga kompetensen (5 procent uppgav inget svar på frågan) (SOU 1997:190).¹⁸

Uppgifterna från år 1997 visade alltså att drygt hälften av konstnärerna var konstnärligt yrkesverksamma och att ytterligare en femtedel arbetade med indirekt konstnärligt arbete. Det var över hälften av konstnärerna (54 procent) som uppgav att de skulle vilja ägna mer tid åt sitt konstnärliga arbete och nästan hälften (47 procent) som arbetade med annat av ekonomiska skäl. I undersökningen fann man att brödjobb var vanligast bland egenföretagarna (SOU 1997:190). Ett sådant resultat kan delvis sägas vara gällande även i föreliggande undersökning. Enkätmaterialet visar att det är konstnärer inom de områden där egenföretagandet är utbrett – Ord samt Bild och form – som förlägger störst del av sin tid vid icke-konstnärligt arbete. Samtidigt har resultaten i denna studie visat sig vara något mer komplexa än föregående studie. Exempelvis är det konstnärer inom de områden där egenföretagandet är utbrett: Bild och form, Ord och Film, som har de längsta arbetsveckorna.¹⁹ Den sammanlagda arbetstiden för filmkonstnärer är i snitt 49 timmar per vecka, bild- och formkonstnärer 47 timmar per vecka och ordkonstnärer 46 timmar per vecka. Konstnärer inom dessa områden ersätter alltså inte enkelt sitt konstnärliga arbete med kompletteringsarbete. Det handlar snarare om att de utökar sin arbetsvecka för att klara sin försörjning.

Konstnärer är en heterogen yrkesgrupp. Både arbetsvillkor och inkomster skiljer sig markant beroende på bland annat inom vilket konstområde de är verksamma. En förklaring till dessa skillnader har i rapporten handlat om att andelen egenföretagare och anställda varierar inom olika konstområden. Detsamma gäller fördelningen av andelen upphovspersoner och utövare. Även vilken anställningsform som dominerar konstområdena har lyfts fram som betydelsefullt för utövarnas arbetsvillkor.

I avsnitt 2, som behandlade verksamhetsuppehåll och avbrott i det konstnärliga arbetet, framkom att högst andel som inte varit verksamma år 2008 fanns inom ordområdet. Musik var det område med lägst andel konstnärer som inte varit verksamma. Bland filmkonstnärer var det vanligast att ha haft ett uppehåll i verksamheten på minst fyra månader under åren 2002-2007. Lägst andel fanns bland musiker.

Att andelen konstnärer inom Musik var lägst när det gällde uppehåll och avbrott har i rapporten förklarats med att fast anställning är den vanligaste anställningsformen i gruppen. Två tredjedelar av alla de musiker inom området som uppgivit sig vara anställda har en fast anställning, antingen på heltid eller på deltid. Musiker är även det område där tidsinvesteringen i direkt konstnärligt arbete bäst matchar andelen inkomst som erhålls för arbetet. I genomsnitt förlägger konstnärerna inom Musik 79 procent av sin arbetstid vid direkt konstnärligt arbete, samt vid att administration av denna och 73 procent av inkomsten hämtas från detta arbete. Den kontinuitet i det konstnärliga yrkesutövandet som den höga andelen fasta anställningar ger upphov till bidrar med stor sannolikhet till att en stor del av inkomsten kan hämtas från denna verksamhet. Troligtvis är detta också en av

18 Studien *Konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden* omfattade 3050 personer och av dessa besvarade 67 procent enkäten. Frågorna som ställdes handlade om verksamhetsåret 1997. När det gäller jämförelser med enkätmaterialet från år 1997 förefaller populationerna och svarandegrupperna skilja sig åt. Det är därför väsentligt att jämförelserna är försiktiga mellan denna rapport och den tidigare studien. Eftersom föreliggande undersökning inkluderat fackförbund har rimligtvis en större andel med fast tillsvidareanställning som inkluderats i studien. Troligtvis är den grupp som besvarat enkäten om verksamhetsåret 2008 också något mer resursstark än den som svarade år 1997. Då utgjordes exempelvis 48 procent av alla svarande av yrkesverksamma inom Bild och form, men i den studien viktades inte andelen svarande så att det motsvarade andelen i populationen. När man i 1997 års studie undersökte medelinkomsten för den grupp som svarat med den grupp som inte svarat, fann man också att "bortfallsgruppen" i genomsnitt hade en något högre inkomst än "svarandegruppen" (SOU 1997:190).

19 Det kan dock vara så att om man är anställd, så är det lättare att uppges att man arbetar 40 timmar per vecka, även om medvetenhet finns om att detta kan variera vid enstaka tillfällen. Om man däremot är egenföretagare är det möjligt att man i större utsträckning räknar sina timmar i respektive verksamhet.

förklaringarna till att Musik var det konstområde av de sju som hade näst högst medianinkomst år 2007 (Konstnärsnämnden 2010).

I rapporten har hävdats att arbetsbrist och arbetslöshet främst drabbar konstnärer som är utövare och/eller anställda. Film, Musikal och Dans är de konstområden där projektanställning är allra vanligast. Den höga andelen projektanställningar har med stor sannolikhet betydelse för att andelen konstnärer som varit arbetslösa år 2008, liksom haft arbetsmarknadsstöd år 2004, är störst inom konstområdena Dans och Musikal (Konstnärsnämnden 2009). I relation till en rad olika riskfaktorer så förefaller Musikal vara ett konstområde med en osäker arbetsmarknad. Här är arbetslösheten hög och uppdrags/arbetsgivarna många. Det konstnärliga yrkesutövandet kan på så vis komma att präglas av en kortsiktighet som tidsbegränsade anställningarna och många uppdrags/arbetsgivare innebär. Av de sju konstområdena så finns Musikal på plats nummer 5 när det gäller medianvärdet för den sammanlagda förvärvsinkomsten år 2007 (Konstnärsnämnden 2010).

Ett problem med indelningen av de sju konstområdena är att inomgruppsvariationer osynliggörs. Små yrkesgruppers inkomst- och arbetsvillkor blir inte märkbara i analysen. I rapporten har hävdats att de villkor som ordkonstnärer och konstnärer inom bild- och formområdet har att hantera är relaterat till att upphovspersonerna och egenföretagarna dominerar dessa områden. Men upphovspersoner finns ju i alla konstområden och ett dilemma med denna studie är att exempelvis situationen för komponister inom Musik inte synliggjorts (jfr Österling 2009). Främst är det de anställda musikernas villkor som genom klassifikationen här kommit att utgöra norm för yrkesgruppen.

Arbetslöshet och arbetsmarknadsstöd har i enkätstudien visat sig vara mindre vanligt bland konstnärer inom Ord och Bild och form, vilket ska tolkas i relation till att brist på arbete inte är det främsta problemet för konstnärer inom dessa områden. Snarare är det ju konstnärer inom Film, Bild och form och Ord som arbetar flest antal timmar per vecka. För dessa konstnärer utgörs dilemmat istället av att insatsen för det konstnärliga arbetet inte står i relation till de inkomster som de får av verksamheten. Bild och form är det konstområde där arbetstiden för det konstnärliga arbetet i minst utsträckning motsvaras i form av intäkter. I genomsnitt förlägger bild- och formkonstnärerna 67 procent av sin arbetstid på direkt konstnärligt arbete och administration av denna. Endast 47 procent av inkomsten hämtas dock från direkt konstnärligt arbete. Andelen med enskild firma är också störst inom detta konstområde och gruppens brödjobb hämtas många gånger från okvalificerat arbete inom vård- och omsorgssektorn. Sannolikt kan dessa faktorer förklara att Bild och form är det konstområde med lägst medianinkomst år 2007 (Konstnärsnämnden 2010).

Den konstnärliga karriärens tidsspann

Sett till den arbetstid som investeras och de förvärvsinkomster som erhålls så kan Bild och form framstå som ett riskyrke. Men i utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* påpekades att "många konstnärssyrken /.../ även är riskyrken ur skadesynpunkt" (SOU 2003:21, s. 71). I avsnitt två visade sig hälsoskäl vara allra vanligast som orsak till ett uppehåll i det konstnärliga arbetet i yrkesgrupperna Musikal, Dans och Musik. Ur ett hälso-perspektiv framstår Bild och form, Film eller Ord inte som riskyrken. Andra konstområden framträder som centrala när ohälsa och arbetsskador bland konstnärliga yrkesutövare blir det som sätts under lupp.

Temat arbetsskada har liksom frågor om sjukskrivning i liten utsträckning varit föremål för problematisering i denna rapport. En diskussion har dock förts om att vissa konstnärliga yrken är mer utsatta för förslitningsskador än andra. Källan till detta är relaterat till att varje yrkesområde har sina specifika konstnärliga kompetenser och huvudinstrument. Kroppen utgör huvudinstrument för konstnärer inom Dans, Musikal, Musik och Teater. För vissa av dessa yrkesgrupper är detta en konstnärlig resurs som kan komma att förbrukas med åren. Konstnärer inom Ord, Bild och form, liksom vissa yrkesgrupper inom Film, använder istället konstnärliga instrument som bygger på visuell och verbal kompetens. Dessa resurser kan snarare tendera att utvecklas och ackumuleras över tid och med ökad ålder. I rapporten har framhållits att när olika huvudinstrument dominerar olika konstnärliga yrkesgrupper så ger det upphov till att arbetstid, karriär och kontinuitet i verksamheten

skiljer sig åt mellan de sju konstområdena. Förslitningsskador för danskonstnärer kan leda till kortare karriärer än vad som exempelvis gäller bild- och formkonstnärer. Men avbrott och avhopp från den konstnärliga karriären är inte bara relaterat till konstområde. Här finns även specifika genusproblem som ger upphov till vidare frågor. Avsnitt två visade att det var fler kvinnor än män som angett föräldraledighet och ”andra familjeskäl” till att de gjort uppehåll eller inte varit konstnärligt verksamma. Resultatet är måhända förvånande med tanke på att de oftare är barnlösa och har färre barn än sina manliga kollegor (Konstnärsnämnden 2010). En traditionell könsarbetsdelning mellan hem och yrkesliv förefaller alltså vara för handen även i konstnärliga yrken.

I den andra delstudien lyftes frågan om huruvida uppehåll i verksamheten med anledning av föräldraledighet är ett riskabelt projekt med svår återetablering på den konstnärliga arbetsmarknaden (Konstnärsnämnden 2010. Jfr SOU 2003:21; SOU 2006:42). I ett yrke som ställer krav på omfattande tidsinvesteringar, där arbetstider är obekväma och inkomsterna små kan barn utgöra en försvårande omständighet. Komplikationen kan ha särskild aktualitet för kvinnor då de generellt har mindre förvärvsinkomster, liksom utför det mesta av hemarbetet (Konstnärsnämnden 2010). I den andra delstudien diskuterades om kvinnliga konstnärer i större utsträckningen än sina manliga kollegor ställdes inför en valsituation mellan familj och en konstnärlig yrkeskarriär (jfr Flisbäck 2009a; 2009b). Belägg för detta fanns i registerdata som visade att kvinnliga konstnärer oftare var barnlösa och hade färre barn än sina manliga kollegor. En väsentligt högre andel kvinnor i konstnärgruppen än kvinnor i befolkningen var också barnlösa eller hade färre antal barn (Konstnärsnämnden 2010).

Enligt Arbetsförmedlingen är det vanligare att kvinnor än män avslutar sina karriärer inom kultursektorn, något som främst sker i medelåldern. Förklaringen finns, hävdar de, i att arbetslöshet inom kultursektorn i större utsträckning drabbar kvinnor än män. Andelen kvinnor är dessutom fler bland de oetablerade och nyetablerade, grupper som är särskilt utsatta då det gäller möjligheter till arbete inom kulturområdet. Arbetsförmedlingen menar även att det är främst kvinnor som innehaft de anställningar inom kultursektorns som minskat under senare år (Arbetsförmedlingen 2010a; 2010b). Bland de konstnärer som var anställda så hade 56 procent av männen fast anställning, heltid eller deltid. Motsvarande andel bland anställda kvinnliga konstnär var 46 procent. I likhet med arbetsförmedlingen uppgifter var dock något lite fler av kvinnorna än männen i enkäten som varit arbetslösa år 2008 (78 respektive 73 procent).²⁰

Betraktat såväl ur ett arbetslivsperspektiv som ur ett genusperspektiv finns det alltså anledning att genom så kallade longitudinella studier vidare studera konstnärsgruppens avhopp och avbrott över tid inom olika konstområden. Ytterligare ett skäl för detta, som fördes fram i den andra delstudien, är att vidare kartläggningar behövs som utreder huruvida kvinnors konstnärliga uttryck främst är intressanta i unga år medan män som konstnärer även har en arbetsmarknad i äldre åldrar (Konstnärsnämnden 2010. Jfr Enberg 2003; SOU 2006:42, Dean 2008; Hermele 2007; Lund 2009).

Det konstnärliga arbetets inre belöning

I studien från slutet av 1990-talet var konstnärsgruppen 13 460 konstnärer (SOU 1997:190). I Konstnärsnämndens studie från år 2009 utgjordes underlaget av 21 509 konstnärer (Konstnärsnämnden 2009). Även om urvalen för undersökningarna skilde sig indikerar siffrorna att konstnärsgruppen i Sverige, i likhet med flera andra västländer, ökat under en tioårsperiod. Den expansion som skett inom konstnärliga yrkesområden kan tyckas motsägelsefull med tanke på att konstnärers osäkra inkomstsituation och svaga ställning på arbetsmarknaden. Fråga kan ställas om vad som egentligen lockar i ett konstnärligt yrke, liksom vad som gör att konstnärer trots små inkomster väljer att förbli verksamma inom området.

Inom arbetslivsforskningen dras ofta en skiljelinje mellan arbetets *yttre belöning* i form av inkomst och anställningstrygghet, och dess *inre belöning* som handlar om graden av

²⁰ Skillnaden mellan andelarna är liten och då enkätens svarsfrekvens uppgår till 42 procent så bör de slutsatser som dras här vara ytterst försiktiga.

tillfredsställelse i arbetet (Korpi 1978). Ett mångsidigt arbete med hög grad av självbestämmande och självutveckling antas leda till stor tillfredsställelse och motivera till inre belöningar (Gardell 1975; Korpi 1978; Karasek & Theorell 1990; Sennett 2003). Då konstnärers ekonomiska vinning är liten har utdelningen som lockar i ett konstnärligt arbete ofta beskrivits som inre belöningar i form av självbestämmande och personlig utveckling (se t.ex. Witt 2004; Flisbäck 2006; Menger 2006; Røyseng, Mangset & Borgen 2007; Söderman 2007; Sarrimo 2009). Ytterligare förklaringar kan vara att de konstnärliga aspiranterna tenderar att överskatta sina möjligheter att nå framgång. Trots att konkurrensen inom konstnärliga yrkesfält således är hård kan den enskilde ändå ha en stark övertygelse om att hon eller han kommer att lyckas (Einarsdotter-Wahlgren 1997, s. 135; Flisbäck 2006; Røyseng, Mangset & Borgen 2007).

En stor del av belöningen av konstnärligt arbete kan alltså vara det inre värde i form av kreativitet, självständighet och självutveckling som det för med sig. I studien av konsthantverkare svarade 86 procent att den största fördelen med det konstnärliga yrkesutövandet var "friheten, skapandet och möjligheten att utvecklas som människa" (Witt 2004, s. 219). De stora nackdelarna med yrket var relaterat till försörjning och ekonomi. Det var 58 procent som hävdade "dålig ekonomi och oro för framtida ekonomi och pension" som yrkets stora hinder. Enkätmaterialet i föreliggande rapport vittnar på liknande sätt om ekonomi som yrkets stora baksida. Ekonomi var det vanligaste skälet för dem som inte varit konstnärligt yrkesverksamma år 2008, en tredjedel uppgav detta som skäl. Nästan hälften av de konstnärer som haft verksamhetsuppehåll omfattande minst 4 månader under åren 2002 till 2007 uppgav ekonomi som orsak till detta. En betydligt större andel kvinnor än män angav i enkäten att de inte varit konstnärligt verksamma år 2008 av ekonomiska skäl, (42 procent av kvinnorna mot 26 procent av männen). Det var dock en något större andel män än kvinnor som angett ekonomi som skäl till ett verksamhetsuppehåll under åren 2002 till 2007 (48 respektive 43 procent).

Konstnärernas jämställdhet – lika lön för lika arbete?

Den andra delstudien visade att konstnärligt verksamma kvinnor utgör en särskilt högt utbildad kategori i samhället. Det var 73 procent av de konstnärligt verksamma kvinnorna som hade en eftergymnasial utbildning kortare än tre år och 53 procent hade en som var tre år eller längre. För de konstnärligt verksamma männen var motsvarande siffror 62 respektive 45 procent. Kvinnornas medianinkomst var däremot 10 procent lägre än männens. År 2007 var medianinkomsten 194 700 kronor för kvinnor och 217 300 kronor för män. Att konstnärligt verksamma kvinnor alltså har lägre förvärvsinkomster än män beskrevs i den andra rapporten som en negativ genuseffekt där faktumet att vara kvinna innebär en reduktion av inkomstresurser, vilket kan innebära att kvinnor inom konstnärliga yrkesområden med hård konkurrens måste vara bättre utrustade än män i motsvarande positioner (Konstnärsnämnden 2010).

Ett intressant resultat i denna studie är att det skiljer lite mellan könen då det gäller investerad arbetstid, främst gäller detta den tid som förläggs vid direkt konstnärligt arbete. Kvinnorna som besvarade enkäten arbetar i genomsnitt 45 timmar per vecka. För männen utgörs en arbetsvecka i medeltal av 47 timmar. I den förra studien visades att kvinnor som konstnärer har färre barn och oftare är barnlösa än kvinnor i befolkningen. Detta kan vara en anledning till att de kvinnliga konstnärerna förvärvsarbetar i större uträkning än i befolkningen. Ju fler barn en kvinna har, desto mindre förvärvsarbetar hon. Antalet barn har däremot inte någon inverkan alls på männens arbetstid (SCB 2008, s. 59). I den andra delstudien ställdes frågan om kvinnliga konstnärer avstår från barn för att det konstnärliga arbetet kräver sådana omfattande tidsinvesteringar, eller om deras arbetstid liknar männens därför att de inte har barn eller har färre antal än kvinnor i befolkningen.

Att skillnaden är så gott som obefintlig mellan kvinnliga och manliga konstnärers arbetstid är också anmärkningsvärt i det avseendet att kvinnor har lägre förvärvsinkomster än män. Detta föranleder vidare jämställdhetsstudier av konstnärernas arbetsliv med fokus på lika lön för lika arbete. En intressant fråga att uttömma i en sådan undersökning är om löneskillnaden i första hand återfinns inom det konstnärligt arbetet, inom indirekt

konstnärligt arbete eller inom icke-konstnärligt arbete. Om löneskillnaden företrädesvis finns inom konstnärligt arbete bör problematiken relateras till kvalitativa jämställdhetsfrågor om på vilket sätt kön ligger till grund för klassificering av konstnärliga uttryck i form av kvalitet (se t.ex. Greer 1980; van Dijk 1993; Pollock 1999; Flisbäck 2005; SOU 2006:42; Werkmäster 2005; Rosenqvist 2007; Flisbäck 2009a; Hermele 2009).

Ekonomiskt stöd från anhöriga. En resurs för beroende eller oberoende?

I denna enkätstudie uppgav 25 procent av konstnärerna att de år 2008 mottagit stöd från anhöriga för att kunna bedriva sin konstnärliga verksamhet. I befolkningen var det år 2007 var tionde som tagit emot ekonomisk hjälp från familj eller anhöriga (SCB 2010). Att fler konstnärer stöttas av anhöriga bör relateras till deras arbetsmarknadssituation. Det ekonomiska stödet kan bli en väsentlig resurs för att kompensera de små, osäkra och oregelbundna inkomster som ofta erhålls för konstnärligt arbete.

Studier har kunnat styrka betydelsen av klass när det gäller ekonomiska transfereringar inom familjen och mellan generationer. Det måste med andra ord finnas ekonomiska kapital för att en anhörig ska kunna bistå med ekonomisk hjälp. Hög lön och hög utbildning är utmärkande för dem som ger. I högre grad bistår tjänstemän och egna företagare med ekonomiska gåvor och lån än vad som gäller arbetare (Fritzell & Lennartsson 2005; Björnberg & Latta 2007; Halleröd 2008a). Innebär faktumet att ekonomiskt stöd är vanligare bland konstnärer än i befolkningen blir frågan aktuell om ekonomisk kapitalstarka grupper på så vis kan få företräde i konstnärliga karriärsammanhang? Tidigare forskning har visat att studenter från arbetarklasshem är klart underrepresenterade vid konsthögskolor, ett faktum som särskilt gäller kvinnliga konstelever. Andelen studenter med arbetarbakgrund är även lägre vid en jämförelse med andra utbildningar vid universitet och högskola (Börjesson & Edling 2008; Börjesson m.fl. 2008; Gustavsson, Andersson, & Melldahl 2009).

I samhället generellt är det vanligare att män är givare och kvinnor mottagare av ekonomiska gåvor (Fritzell & Lennartsson 2005; Stocks, Diaz & Halleröd 2007; Björnberg & Latta 2007; Halleröd 2008). I föreliggande enkätstudie var det var 29 procent av de konstnärligt verksamma kvinnorna och 18 procent av de konstnärligt verksamma männen som mottagit stöd. Såväl svenska som internationella studier har hävdats att kvinnor som tar emot ekonomisk hjälp många gånger utarbetar strategier för att värna om sitt ekonomiska oberoende. I dessa analyser har en åtskillnad gjorts mellan så kallade *opersonliga* och *personliga pengar*. Medan det förstnämnda handlar om ersättning för arbete eller för en annan konkret utförd insats, så är de sistnämnda inte relaterat till en prestation eller handling. Personliga pengar kan på så vis uppfattas som oklara genom att den som erhåller dem inte vet vad som förväntas (Stocks, Diaz & Halleröd 2007; Halleröd 2008b). Den som tagit emot personliga pengar kan uppleva obalans, att "hon eller han hamnar i en situation av skuld och beroende" med frågor som: "Vad är det som förväntas som motprestation? När har man rätt att känna sig skuldfri?" (Halleröd 2008b, s. 188). I sådana oklara situationer kan individer uppleva att opersonliga pengar från exempelvis myndigheter är att föredra framför transfereringar från anhöriga (Stocks, Diaz & Halleröd 2007; Halleröd 2008b).

Är det så att konstnärsyrket kräver anhöriga med ekonomiska resurser? Och vad betyder det att tvingas leva med transfereringar byggda på personliga pengar i termer av självständighet och i relation till klass och kön? I rapporten har alltså visats att fler kvinnor fått stöd för att klara sin konstnärliga verksamhet, vilket kan relateras till deras lägre inkomster. Att inkomstsituationen är avgörande styrks också av att stödet är vanligare bland konstnärer med lägre inkomst och bland dem som är nyetablerade. Transfereringen är mer frekvent inom Film samt Bild och form, alltså konstområden där inkomsterna är låga.

I den andra delstudien framkom att de konstnärligt verksamma kvinnorna hade betydligt högre nettoförmögenhet än konstnärligt verksamma män. Medianvärdet för mäns nettoförmögenhet i konstnärsgruppen år 2007 var 234 089 kronor. Motsvarande värde för kvinnorna var 323 650 kronor. Skillnaden i nettoförmögenhet framhålls som ett resultat av att kvinnor i samband med osäkra yrkesbanor behöver ett större riskkapital att falla tillbaka på då deras karriär ofta är mer kantade av svårigheter än männens (Konstnärsnämnden 2010). Resultatet kan jämföras med studierna där kvinnorna med arbetarbakgrund

visat sig vara få vid Sveriges konstnärliga högskolor (Gustavsson, Andersson, & Melldahl 2009).

Med anledning av det konstnärliga yrkets osäkra anställningsförhållanden och små inkomster behövs alltså ett riskkapital som kan väga upp dessa osäkra omständigheter. I den norska undersökningen visade sig kapitalinkomsterna generellt vara höga i konstnärsgruppen. Eftersom det både var konstnärer med höga och låga inkomster som hade hög kapitalinkomst så antogs kapitalinkomsten vara ett resultat av arv. På liknande sätt som i föreliggande undersökning kom man till slutsatsen att kapitalinkomst kunde utgöra ett riskkapital ”för att kunna utföra konstnärliga verk” och att i många fall bidrar ”social bakgrund /.../ till att lösa den ekonomiska osäkerhet som är förbundet med att satsa på en konstnärlig karriär” (Heian, Løyland & Mangset 2008, s. 159).²¹

Ett pionjärområde för att lära sig hantera osäkra arbetsmarknader?

Tidigare studier av konstnärliga utbildningar har beskrivit hur målet med att utveckla konstnärliga yrkesspråk vid dessa utbildningsorganisationer många gånger handlar om att utveckla självstyrning, arbetsdisciplin och förmåga att hantera osäkerheter. De första åren i en konstnärlig karriär betecknas ofta som en fas där konstnären ska anpassa sig till yrkets risker och lära sig att navigera i dessa osäkra vatten (Mangset 1998; Menger 2006; Flisbäck 2006; Edling & Börjesson 2008, Edström 2008:117).

Konstnärliga yrkesområden framställs ibland som ett pionjärområde för de osäkra arbetsvillkor som flera samhällsforskare menar snart är en generell realitet på en så kallad postindustriell eller senmodern arbetsmarknad. Trots att konstnärer är högutbildade måste gruppen ha flera olika arbeten för att klara sin försörjning och anställningarna är ofta tillfälliga. Egenföretagandet är utbrett och den tid som förläggs vid arbete är i allmänhet omfattande även om detta inte visar sig i förtjänsten av arbetet (SOU 2003:21; Menger 2006; Flisbäck 2006; Burström & Flisbäck 2008; Heian, Løyland & Mangset 2008; McRobbie 2009). Men som tidigare konstaterats så skiljer sig osäkerhetsproblematikerna åt mellan olika konstområden. Inom Ord och Bild och form har konstnärernas situation länge varit ekonomisk osäker. Inom scenkonstnärliga yrken har fasta anställningar minskat de senaste 30 åren, vilket gör att osäkerheten i konstnärligt arbets- och inkomstvillkor är relativt ny att hantera för dessa konstnärer (Arbetsförmedlingen 2010a, Jfr Wästberg 2010).

Betraktat som ett pionjärområde för ett senmodernt arbetsliv är det rimligt att tänka sig att konstnärliga yrkesgrupper länge utarbetat strategier för att hantera risker som inte bara är relaterade till osäkra anställningsformer, utan också då det gäller att kombinera familjeliv och krav på kontinuerlig kreativ produktivitet (Flisbäck 2006; Flisbäck & Burström 2008; Sarrimo 2009). Så kallade postmoderna eller senmoderna teoretiker har också hävdat att konstnärers inflytande i samhället ökat till följd av en ökad estetisering i samhället. I vardagen tenderar människor att allt mer använda estetiska uttryck även för att hävda sig och skapa sitt livsprojekt (Giddens 1991; Ziehe 1993; Featherstone 1994 Europa-kommissionen 2006). I det sammanhanget talas om en ”estetisering” av ekonomin som tar sig uttryck, dels genom en omfattande ekonomisk tillväxt i kultursektorn och dels genom att form, design, upplevelse och tolkning blivit mer central i de produkter som konsumeras (Stenström 2000/2008; Ellmeier 2003; Europakommissionen 2006).

De resultat som framkommit i denna rapportserie om konstnärliga yrkesutövares inkomstsituation och försörjningsmönster föranläter frågan om i vilken utsträckning denna nya kulturella ekonomi verkligen gynnar merparten av konstnärerna. Dessutom visar resultaten att omfattningen av konstnärers tidsbegränsade anställningar, enskilda näringsverksamhet, låga inkomstnivåer och behovet av ekonomiskt stöd från anhöriga, samt kompletterande arbeten är så stor att arbetsvillkoren är vida skilda ifrån dem som gäller på den svenska arbetsmarknaden generellt. Antagandet att konstnärer är pionjärer för ett nytt arbetsliv bör således diskuteras med viss försiktighet.

21 Marita Flisbäcks översättning.

10. Referenser

- Ahrne, Göran & Roman, Christine. 1997. *Hemmet, barnen och makten. Förhandlingar om arbete och pengar i familjen*. SOU 1997:139. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Allvin, Michael m.fl. 2006. *Gränslöst arbete. Socialpsykologiska perspektiv på det nya arbetslivet*. Malmö: Liber.
- Arbetsförmedlingen. 2009. *Specialundersökning rörande inskrivna vid Arbetsförmedlingen Kultur i november 2006. Kartläggning av dessa personers arbetsmarknad under hela kalenderåret 2006*. Opublicerad kartläggning presenterad maj 2009.
- Arbetsförmedlingen. 2010a. *Prognos Arbetsmarknad Kultur 2010*. Arbetsförmedlingen.
- Arbetsförmedlingen. 2010b. *Prognos Arbetsmarknad Kultur och media*. Arbetsförmedlingen.
- Bauman, Zygmunt. 2002. *Det individualiserade samhället*. Göteborg: Daidalos.
- Beck, Ulrich. 1998. *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Becker, Howard S. 1963/1991. *Outsiders. Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press
- Becker, Howard S. 1982. *Art Worlds*. Berkeley/Los Angeles: University of California Press.
- Bolagsverket 2010. Hämtat: 2010-02-25 från <<http://www.bolagsverket.se/foretag/>>.
- Bourdieu, Pierre. 1979/1989. *Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste*. New York/London: Routledge.
- Bourdieu, Pierre. 1999. *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.
- Bourdieu, Pierre. 2000. *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Burström, Lina & Flisbäck, Marita. 2008. *Projektbeskrivning: Nätverk för främjandet av arbetslivsforskning inom konst- och kultursektorn*. FAS dnr 2008-1459.
- Björnberg, Ulla & Kollind, Anna-Karin. 2003. *Att leva själv tillsammans. Jämställdhet, autonomi och gemenskap i parrelationer*. Malmö: Liber.
- Björnberg, Ulla & Latta, Mia. 2007. "The Roles of the Family Welfare State. The Relationship between Public and Private Financial Support in Sweden", i *Current Sociology*, Vol. 55, No. 3, s. 415-444.
- Bydler, Charlotte. 1999. "Samtidskonst – Made in Sweden". i *Bang*, nr 2 (1999), s. 54-55.
- Börjesson, Mikael m.fl. 2008. "En prosopografisk studie över konsthögskoleelever och konstnärer 1939-2005", i *Praktiske Grunde. Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, Nr 1:08
- Börjesson, Mikael & Edling, Marta. 2008. "Om frihet, begåvning och karismatiskt lärande inom den högre bildkonstnärliga utbildningen", i *Praktiske Grunde. Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, Nr 1:08.

Castells, Manuel. 2000. *Informationsåldern. Identitetens makt*. Bd. 2. Göteborg: Daidalos.

Dean, Deborah. 2008. *Age, Gender and Performer Employment in Europe*. Report on Research for the International Federation of Actor's (FIA) Project 'Changing Gender Portrayal: Promoting Employment Opportunities for Women in the Performing Arts'. Industrial Relations Research Unit. Warwick Business School. University of Warwick.

Du & Jobbet. Arbetsmiljötidingen. 2008. "Läkare+läkare=Sveriges vanligaste gifta yrkespar". Hämtat: 2010-02-25 från <<http://www.duochjobbet.se/viewNews.do?NewsID=0516>>. Edström, Ann-Mari. 2008. *Learning in Visual Art Practice*. Lund: Department of Education Lund University.

Einarsdotter-Wahlgren, Mia. 1997. *Jag är konstnär! En studie av erkännandeprocessen kring konstnärskapet i ett mindre samhälle*. Lund: Lund Dissertations in Sociology 20. Ellmeier, Andrea. 2003. "Cultural Entrepreneurialism: On the Changing Relationship Between the Arts, Culture and Employment", i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol.9 (1), s. 3-16.

Enberg, Karin. 2003. *Fan ska vara skådespelerska 45 +. En kartläggning av arbetsmarknaden 2001 för Skådespelare, Dramatiker, Regissörer*. Stockholm: Teaterförbundet.

Esping-Andersen, Gøsta. 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Europakommissionen. 2006. *The Economy of Culture in Europe. Study on the Economy of Culture in Europe*. Hämtat: 2010-02-26 från <http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc873_en.htm>.

Featherstone, M. 1994. *Kultur, kropp och konsumtion. Kultursociologiska texter i urval och översättning av Fredrik Miegel och Thomas Johansson*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.

Flisbäck, Marita. 2005. "Den kulturella maktens mångfald. Om hinder och möjligheter på vägen mot erkännande", i Göransson, A. red. *Makten och mångfalden*, Ds 2005:12.

Flisbäck, Marita. 2006. *Att lära sig konstens regler. En studie av osäkra framtidsinvesteringar*. Studies in Sociology No 30. Göteborg: Göteborgs universitet.

Flisbäck, Marita. 2009a. "Ett frivilligt måste. Om familjebildning och konstnärliga yrkessträvanden", Konferenspapper presenterat vid "Kultur~Natur. Konferens för kulturstudier i Sverige 2009", Norrköping 2009-06-16.

Flisbäck, Marita. 2009b. "Familjebildning och konstnärskapets fria vingar", i *Tidskrift för genusvetenskap*, nr 4, s. 79-94.

Forsman, Anders. 2008. "Konstnärspolitiska dilemman", i Beckman, S. & Månsson, S. red. *KulturSverige 2009. Problemanalys och statistik*. Swedish Cultural Policy Research Observatory.

Fritzell, Johan & Lundberg, Olle 1998. *En konst att leva. Om bildkonstnärernas ekonomi och levnadsvillkor*. Rapport på uppdrag av Konstnärernas Riksorganisation.

Fritzell, Johan & Lennartsson, Carin. 2005. "Financial Transfers Between Generations in Sweden", i *Ageing & Society* 25, s. 397-414.

- Furåker, Bengt. 2002. "Arbetsmarknaden", i Hansen, L.H. & Orban, P. red. *Arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.
- Gardell, Bertil. 1976. *Arbetsinnehåll och livskvalitet*. Stockholm: LO/Prisma.
- Gedin, David. 2004. *Fältets herrar. Framväxten av en modern författarroll*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and self-identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Gustavsson, Martin, Andersson, Barbro & Melldahl, Andreas. 2009. *Bildkonstnärers banor från hemmet till olika delar av arbetsmarknaden 1938–2007*. Konferenspapper presenterat vid "Kultur~Natur. Konferens för kulturstudier i Sverige 2009", Norrköping 2009-06-15.
- Gioia, Dana. 2008. "Chairman's Preface", i *National Endowment for the Arts. Artists in the Workforce 1990-2005*. Research report #48.
- Göransson, Anita. 2007. "Född till makt?", i Göransson, A. red. *Maktens kön. Kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet*. Nora: Nya doxa.
- Halleröd, Björn. 2008a. "Att dela på hushållsarbete", i Grönlund, A. & Halleröd, B. red. *Jämställdhetens pris*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Halleröd, Björn. 2008b. "Dela är inte lätt", i Grönlund, A. & Halleröd, B. red. *Jämställdhetens pris*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Heian Torvik, Mari, Løyland, Knut & Mangset, Per. 2008. *Kunstnerne's aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006*. Rapport nr 241, Revidert utgave 2008. Telemarksforskning-Bø.
- Hermele, Vanja. 2007. *I väntan på vadå? Teaterförbundets guide till jämställdhet*. Stockholm: Premiss förlag/Teaterförbundet.
- Hermele, Vanja. 2009. *Konsten. Så funkar det (inte)*. KRO/KIF publikation
- Jansson, Johan & Power, Dominic. 2008. *Leva på kultur. Preliminära resultat från en studie av kulturella näringar*. Uppsala universitet, Center for Research of Innovation and Industrial Dynamics. Research paper 2008:1.
- Jordansson, Birgitta. 2007. "Kultureliten", i Göransson, A. red. *Maktens kön. Kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet*. Nora: Nya doxa.
- Karasek, Robert & Theorell, Töres. 1990. *Healthy Work. Stress, Productivity, and the Reconstruction of Working Life*. New York: Basic Books.
- Konstnärsnämnden. 2009. *Konstnärernas inkomster. En statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005*.
- Konstnärsnämnden. 2010. *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv. Ekonomi, arbete och familjeliv*.
- Korpi, Walter. 1978. *Arbetarklassen i välfärdskapitalismen. Arbete, fackförening och politik i Sverige*. Stockholm: Prisma och Institutet för social forskning.
- Kulturrådet. 2010. Hämtat: 2010-02-25 från <<http://www.kulturradet.se/bidrag/>>
- Larsson, Mats. 2008. *Anställningsformer år 2008. Fast och tidsbegränsat anställda efter klass och kön år 1990-2008*. Arbetslivsenheten. Stockholm: LO.

- Lund, Anna. 2007. *Mellan scen och salong. En kultursociologisk analys av ungdomsteater*. Lund: Arkiv förlag.
- Lund, Anna. 2009. ”Men det är klart att det finns skit’. Att gestalta kön – på och av scenen”, i Edemo, G. & Engvoll, I. red. *Att gestalta kön. Berättelser om scenkonst, makt och medvetna val*. Teaterhögskolan Stockholm.
- Mangset, Per. 1998. ”The Artist in Metropolis: Centralisation Process and Decentralization in the Artist Field”, i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol. 14 (1), s. 1-5.
- Mangset, Per, Kangas, Anita, Skot-Hansen, Doret & Vestheim, Geir. 2008. ”Editors Introduction: Nordic Cultural Policy”, i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol. 5 (1), s. 49-79.
- McRobbie, Angela. 2009. ”Alla är kreativa. Konstnärerna som pionjär i den nya ekonomin?”, i *Fronesis*, nr 31, s. 93-112.
- Menger, Pierre-Michell. 2006. ”Artistic Labor Markets: Contingent Work, Excess Supply and Occupational Risk Management”, i Ginsburgh, V.A & Throsby, D. red. *Handbook of the Economics of Art and Culture, Volume 1*. North-Holland.
- Moi, Toril. 1996. *Simone de Beauvoir. Hur man skapar en intellektuell*. Stockholm/ Stehag: Brutus Östling bokförlag Symposion.
- National Endowment for the Arts. 2008. *Artists in the Workforce 1990-2005*. Research report #48.
- Nelander, Sven & Goldning, Ingela. 2005. *Anställningsformer och arbetstider 2005. Ett faktamaterial om välfärdsutvecklingen. Rapport nr 64*. Stockholm: LO.
- Pollock, Griselda. 1999. *Differencing the Canon. Feminist Desire and the Writing of Art's Histories*. London: Routledge.
- Rosenqvist, Johanna. 2007. *Könsskillnadens estetik? Om konst & konstskapande i svensk hemslojd på 1920- & 1990-talen*. Stockholm: Nordiska museets förlag.
- Rothstein, Bo. 2006. ”Det moderna patriarkatet. Den kausala mekanismen. En teori om asymmetriskt partnerval”, i *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*, Vol. 94/95:06, s. 19-54.
- Røyseng, Sigrid, Mangset, Per & Borgen, Jorunn Sprod. 2007. ”Young Artists and the Charismatic Myth”, i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol. 13 (1), s. 1-16.
- Sanne, Johan M (2001). *Arbete och arbetsmarknad för kultur- och medieverksamma. Översikt över forskning och utredning*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Sarrimo, Cristine. 2009. ”Den skönlitterära författarens professionalisering och konsten att vetenskapliggöra det kreativa arbetet”, i Fransson, O. & Jonnergård, K. red. *Kunskapsbehov och nya kompetenser. Professioner i förhandling*. Stockholm: Santérus förlag.
- Sennett, Richard. 2003. *Respect. The Formation of Character in an Age of Inequality*. London: Allen Lane.
- Sennett, Richard. 2007. *Den nya kapitalismens kultur*. Stockholm: Atlas.
- Stenström, Emma. 2000/2008. *Konstiga företag*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Stocks, Janet, Diaz, Capitolina & Halleröd, Björn. 2007. *Modern Couples Sharing Money, Sharing Life*. Basingstoke : Palgrave Macmillan.
- Svenson, Per. 2008. *Konstnärerna i kulturpolitiken. En utredning om konstnärer, kulturpolitik och arbetsmarknad*. Konstnärsnämnden.
- SCB 2002. *Hur många barn får jag när jag bli stor? Barnafödande ur ett livsperspektiv*. Demografiska rapporter 2002:5.
- SCB 2008. *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2008*.
- SCB 2010. Opublicerade uppgifter om ekonomiska transfereringar i familjen via Hans Heggemann, SCB.
- SOU 1997:183. *Arbete åt konstnärer*. Betänkande av Utredningen om översyn av arbetsmarknadspolitiken i förhållande till konstnärssyrket. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 1997:184. *Generella konstnärsstöd*. Betänkande av Konstnärsstödsutredningen. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 1997:190. *Kartläggning av konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden*. Bilaga till betänkande SOU 1997:184 från Konstnärsstödsutredningen. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 2003:21. *Konstnärerna och trygghetssystemen*. Betänkande från utredningen om konstnärerna och trygghetssystemen. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 2005:66. *Makten att forma samhället och sitt eget liv. Jämställdheten mot nya mål*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 2006:42. *Plats på scen*. Betänkande av Kommittén för jämställdhet inom scenkonstområdet. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- SOU 2008:89. *Trygghetssystemen för egenföretagare*. Betänkande av Utredningen om trygghetssystemen för företagare. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Söderman, Johan. 2007. *Rap(p) i käften. Hiphopsmusikers konstnärliga och pedagogiska strategier*. Malmö Academy of Music: Studies in Music and Music Education no 10.
- van Dijk, Tony. 1993. "Defining qualities as opposed to quality." i Ria Lavrijsen. red. 1993. *Cultural diversity in the arts: Art, Art Policies, and the Facelift of Europe*. Amsterdam: Royal Tropical Institute.
- Wahlqvist, Evelina. 2009. *Making Art Work. Concerning Arts Graduates' Life Choices and Career Paths. The Creative Arts Academy Contribution to Regional Development*. Centre for Regional Analysis, School of Business, Economics and Law, University of Gothenburg.
- Werkmäster, Barbro. 2005. *Mitt i livet*, i Nyström, Anna. m.fl. red. *Konstfeminism*. Stockholm: Atlas
- Winell-Garvén, Irené. 2009. *Astri och Evert. Två konstnärer under yrkesutövning*. Konferenspapper presenterat vid "Kultur~Natur. Konferens för kulturstudier i Sverige 2009", Norrköping 2009-06-16.
- Witt, Ann-Katrin. 2004. *Konsthantverkare, genus och omvänd ekonomi. Om hinder och möjligheter att agera på konsthantverkets arena*. Lund: Faculty of Sociology.

Wästberg, Olle. 2010. "Otryggheten har sitt pris", i *Svenska Dagbladet*, 2010-02-10.

Ziehe, Thomas. 1993. *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.

Österling, Fredrik. 2009. *Komponisterna i Sverige*. Konstnärsnämnden.

Bilaga 1

Utdrag ur SBC:s tekniska rapport

Här följer ett utdrag ur SCBs tekniska rapport. Hela rapporten kan beställas på info@konstnarsnamnden.se eller 08-50 65 50 66 eller laddas ned på www.konstnarsnamnden.se.

Undersökningens tillförlitlighet

Resultaten som har räknats fram ur undersökningsmaterialet är skattningar av värden för hela populationen. För att bedöma säkerheten i resultaten måste man ta hänsyn till flera faktorer som kan ge bidra till fel som påverkar skattningens realitet. SCB:s tekniska rapport har sammanställts faktorer som täckningsfel, bearbetningsfel, bortfallsfel och urvalsfel.

Teknisk rapport

Täckningsfel

Täckningsfel är fel som beror på att vissa personer som ej tillhör undersökningspopulationen kommer med vid resultatredovisningen, dvs. över- respektive undertäckning. Övertäckningsfel är fel som beror på att vissa personer som ej tillhör undersökningspopulationen kommer med vid resultatredovisningen. Undertäckningsfel är ett fel som beror på att vissa personer i undersökningspopulationen inte ingår i urvalsramen. Eftersom registret är flera år gammalt finns förekommer både över- och undertäckning i urvalsramen. Övertäckning är personer som inte anses vara konstnärer, i första hand i den urvalsgrupp som har sökt stipendium från Konstnärsnämnden eller Författarfonden under åren 2002-2006 men som efter detta har avslutat sin konstnärliga yrkesverksamhet. Det finns även flera personer som har avlidit, emigrerat, tillfälligt flyttat utomlands eller flyttat till okänd adress. Undertäckning i undersökningen identifieras av de konstnärer som har startat sin konstnärliga verksamhet efter att registret skapades.

Bearbetningsfel

I samband med hanteringen och bearbetningen av blanketter, datafiler och tabeller kan fel uppkomma. Vid skanningen av svaren har variabelkontroller utförts maskinellt och upptäckta fel har rättats. Att systematiska fel skulle ha uppkommit vid bearbetningen är därför inte troligt.

Bortfallsfel

Bortfallsfel är fel som beror på att mätvärdet för vissa personer saknas på en eller flera undersökningsvariabler. Svarsfrekvensen är en av de avgörande faktorerna för en undersöknings kvalitet. Ju högre svarsfrekvensen är desto säkrare är resultaten. Svarsfrekvensen för undersökningen är relativt lågt, 42 procent. Bortfallet i denna undersökning är 58 procent och uppstår när en person inte vill delta eller lämnar uppgifter av en sådan kvalitet att de inte kan användas. Egentligen är det inte den låga svarsfrekvensen i sig som avgör hur säkra resultaten är utan det beror på hur de svarandes uppfattning eventuellt skiljer sig från bortfallets situation. Vanligtvis har personer i bortfallet ungefär samma uppfattning som dem svarande. Om det är så att personerna i bortfallet har ungefär samma uppfattning som de svarande alternativt inte har en uppfattning alls behöver den låga svarsfrekvensen inte ha någon större betydelse för undersökningens tillförlitlighet.

Bortfallet i denna undersökning misstänks huvudsakligen bestå av personer som inte anser sig vara konstnärer men ingår i populationen. Konstnärer inkluderar bland annat författare, bildkonstnärer, musiker, koreografer och musikalartister, men inte alla författare definierar sig själva som konstnärer även om de är det utifrån ett kulturpolitiskt perspektiv. Det höga bortfallet kan även bero på enkätens komplexitet, frågorna upplevdes av många konstnärer som svåra att svara på eftersom deras arbetssituation var svår att förklara. Enkäten var tidskrävande, vilket även kan förklara det höga bortfallet. Många

av uppgifterna som efterfrågas i enkäten kan ha varit svåra att ta fram för personen i urvalet, i flera fall behöver de eventuellt titta på sin skattedeclarering för att ta fram uppgifter. Förutom svarsbortfall finns för varje fråga i enkäten ett partiellt bortfall, det vill säga att enkäten är besvarad men man har hoppat över enstaka frågor. Det partiella bortfallet redovisas som ej svar (oviktat) i tabellerna.

Urvalsfel

Skattningarna är behäftade med en viss slumpmässig osäkerhet beroende på att de baseras på en urvalsundersökning i stället för en totalundersökning.

Bilaga 2

Frågeblankett

Augusti 2009

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Konstnärernas inkomster (del 2)

Konstnärsnämnden är en myndighet inom den statliga konstnärspolitiken. Nämnden stödjer professionella konstnärers arbete, utveckling och internationella kontakter och håller sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att kartlägga konstnärliga yrkesutövares inkomstförhållanden. Denna enkät utgör den andra delen av arbetet att kartlägga konstnärernas inkomster. Resultaten från undersökningens första del redovisas på Konstnärsnämndens hemsida, www.konstnarsnamnden.se, under *Konstnärernas villkor*. Du kan även läsa mer om undersökningen på nästa sida.

Konstnärsnämnden genomför denna undersökning med hjälp av Statistiska Centralbyrån (SCB).

Alla svar är viktiga

Du är en av 3 500 konstnärer som slumpvis har valts ut för att medverka i undersökningen. Vi ber dig besvara enkäten för att hjälpa oss att få ett bra underlag till vårt arbete. Dina synpunkter är viktiga för oss. Även om du har slutat att vara konstnärligt yrkesverksam är det ändå angeläget att du besvarar enkäten. Att delta är frivilligt, men för att få hög kvalitet på undersökningen uppskattar vi om du tar dig tid att besvara enkäten.

Dina svar är skyddade

Dina uppgifter skyddas enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt personuppgiftslagen (1998:204). Svaren sammanställs av SCB och Konstnärsnämnden kommer inte att få ta del av uppgifter som går att hänföra till någon enskild person. För att begränsa antalet frågor i enkäten hämtas uppgifter om postadress, kön, ålder, födelseland, inkomst och utbildning från SCB:s register.

Vi ber dig besvara enkäten inom en vecka. Skicka den ifyllda enkäten till SCB i det portofria svarskuvertet.

Om du har frågor är du välkommen att kontakta någon av oss:

- Har du frågor om enkäten kan du kontakta SCB, Marlene Larsson, tel: 08- 506 945 86 eller e-post: marlene.larsson@scb.se
- Har du frågor om undersökningens syfte kan du kontakta Konstnärsnämnden, Ann Traber, tel: 08-506 550 66 eller e-post: ann.traber@konstnarsnamnden.se.

Din medverkan är mycket värdefull för undersökningen!

Med vänliga hälsningar

Ann Traber
Konstnärsnämnden
*Handläggare inom bevakningen
av konstnärernas ekonomiska
och sociala villkor*

Marlene Larsson
Statistiska centralbyrån
Undersökningsledare

Undersökningen om Konstnärernas inkomster

För att kartlägga konstnärliga yrkesutövares inkomstförhållanden har Konstnärsnämnden initierat denna undersökning. Undersökningen om Konstnärernas inkomster bygger på två olika delar. Den första delen byggde på inkomstuppgifter från 21 500 konstnärer. Resultatet redovisas på Konstnärsnämndens hemsida www.konstnarsnamnden.se under rubriken Konstnärernas villkor och kartläggningen kan beställas kostnadsfritt på telefonnummer 08-506 550 66 eller info@konstnarsnamnden.se.

Denna enkät är en del av undersökningens andra del. Huvudsyftet med enkäten är att kunna skilja på hur stor andel av inkomsterna som kommer ifrån konstnärligt arbete, respektive annat arbete.

Statistiska centralbyrån (SCB) har fått i uppdrag att utföra denna enkätundersökning och sammanställa resultatet. Konstnärsnämnden kommer sedan att göra en egen analys.

Hjälp oss att underlätta bearbetningen av Dina svar

I enkäten förekommer flera svarsalternativ. Uttryck din uppfattning genom att markera med ett kryss, i den ruta som du tycker passar bäst in på din uppfattning. Det är viktigt att Du försöker svara på alla frågorna.

Markeringarna kommer att läsas optiskt i en s.k. skanner. Det är därför viktigt att tänka på följande när Du besvarar frågorna:

Bästa sätt att markera

- Använd kulspetspenna, svart eller blå.
- Markera om möjligt innanför rutorna
 - så här ☒
 - inte så här ☐
- Om Du ångrar Dig och behöver ta bort Ditt kryss, täck hela rutan
 - så här ☐

Konstnärernas inkomster (del 2)

1 Din konstnärliga verksamhet under år 2008

a Var du helt eller delvis konstnärligt verksam under år 2008?

- 1 ☐ Ja → **Gå till fråga 1c**
2 ☐ Nej

b Vad berodde det på (att du inte var konstnärlig verksam under år 2008)?

Kryssa för allt som var aktuellt!

- 1 ☐ Ekonomin
1 ☐ Föräldraledighet
1 ☐ Andra familjeskäl
1 ☐ Tappat motivation eller intresse
1 ☐ Hälso-skäl
1 ☐ Har slutat arbeta som konstnär
1 ☐ Pensionering
1 ☐ Om andra skäl beskriv gärna:

c Har du under åren 2002-2007 gjort ett eller flera uppehåll på minst 4 månader i ditt konstnärliga arbete?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nej → **Gå till fråga 2**

d Vad berodde det på (att du gjorde uppehåll)?

Kryssa för allt som var aktuellt!

- 1 ☐ Ekonomin
1 ☐ Föräldraledighet
1 ☐ Andra familjeskäl
1 ☐ Tappat motivation eller intresse
1 ☐ Hälso-skäl
1 ☐ Om andra skäl beskriv gärna:

Om du inte var konstnärligt verksam under år 2008 har vi inga fler frågor, utan ber dig skicka tillbaka enkäten i det bifogade kuvertet. Tack för din medverkan!

Vi ber alla som var konstnärligt verksamma under år 2008 att fortsätta att fylla i resten av enkäten!

2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?

År:

3 Inom vilket eller vilka konstnärliga yrken/områden var du verksam år 2008?

1 ☐ Bildkonstnär (skulptör, videokonstnär, målare m.m.)	1 ☐ Konsthantverkare, formgivare, arkitekt, glas, keramik, textil, metall, trä, silver, m.m.
1 ☐ Clown, cirkusartist	1 ☐ Konstmusik (sångare, instrumentalist, klassisk musik, kammarmusiker, korist, kyrkomusiker)
1 ☐ Dansare	1 ☐ Koreograf
1 ☐ Dans- och covermusiker	1 ☐ Musikalartist
1 ☐ Dramatiker/dramaturg/manusförfattare	1 ☐ Scenograf, dekor-, kostymtecknare, ljussättare m.m. inom scenkonsten
1 ☐ Filmare (filmregissör, dokumentärfilmare, filmanimator, klippare/redigerare, filmfotograf)	1 ☐ Skådespelare (även mimare, dockspelare)
1 ☐ Fotograf (stillbildsfotograf)	1 ☐ Teaterregissör
1 ☐ Författare (facklitteratur)	1 ☐ Tecknare/illustratör
1 ☐ Författare (skönlitteratur)	1 ☐ Tonsättare
1 ☐ Jazz, Folk, Rock (även vis-sångare, popmusiker, teatermusiker, kapellmästare)	1 ☐ Översättare
1 ☐ Kompositör	
1 ☐ Annat:	

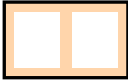
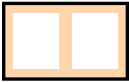
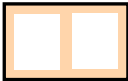
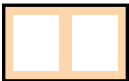
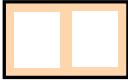
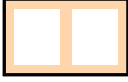
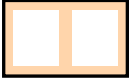
4 Vilket betraktar du själv som ditt huvudsakliga konstområde under år 2008?

- 1 ☐ Bild och Form
2 ☐ Dans
3 ☐ Film
4 ☐ Musik
5 ☐ Musikal
6 ☐ Ord
7 ☐ Teater

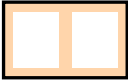
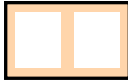
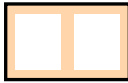
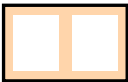

- 5 Den här frågan gäller både konstnärligt arbete och icke-konstnärligt arbete. Försök uppskatta dels hur din arbetstid, dels hur dina inkomster (arvoden, lön, stipendier, m.m.) fördelade sig under år 2008.**

År 2008	
Arbetstid	Inkomster
Direkt konstnärligt arbete (konstnärlig produktion inkl. research, repetitioner, etc.) OBS! Stipendier, bidrag m.m. ska ses som <i>Inkomster från direkt konstnärligt arbete</i>	 % %
Indirekt konstnärligt arbete (har anknytning till din konstnärliga kompetens, men är inte din egen konstnärliga produktion t.ex. föreläsningar, workshopslärare)	 % %
Administration av ditt konstnärliga arbete (det som krävs för att kunna utföra ditt konstnärliga arbete t.ex. försäljning, söka finansiering, redovisning)	 % %
Annat icke-konstnärligt arbete (arbete utan anknytning till din konstnärliga kompetens, t.ex. annat yrkesarbete)	 % %
TOTALT:	100 % 100 %

- 6 Hur många timmar per vecka ägnade du i snitt under år 2008 åt de fyra typerna av arbete (om det går att uppskatta)? Beskriv annars om du t.ex. ägnade ett visst antal timmar under 2008 eller en viss period åt någon av de fyra typerna.**

Direkt konstnärligt arbete		tim/vecka eller beskriv:	
Indirekt konstnärligt arbete		tim/vecka eller beskriv:	
Administration av ditt konstnärliga arbete		tim/vecka eller beskriv:	
Annat icke-konstnärligt arbete		tim/vecka eller beskriv:	

- 7 Hur ordnade du administrationen av din konstnärliga verksamhet år 2008?**

- 1 ☐ Tog själv hand om det utan professionell hjälp
2 ☐ Hade helt eller delvis professionell hjälp (revisor, marknadsföring, m.m.)

Beskriv gärna vad du hade professionell hjälp med och i vilken utsträckning:

8 Försök uppskatta hur dina inkomster (arvoden, lön, stipendier, m.m.) fördelade sig inom de olika typerna av arbete som var aktuella för dig år 2008.

Andelen timmar ska summeras till hundra för varje typ av arbete, SCB beräknar därefter om siffrorna.

Inkomst år 2008

Direkt konstnärligt arbete:

Lön och/eller arvode
(skatt och arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivaren) %

Lön i en teater-, musik- eller dansallians
(skatt och arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivaren) %

Arvoden som är upphovsrättsbaserade som intäkt i näringsverksamhet
(du betalar själv skatt och egenavgifter) eller deklarerad i s.k.
näringsbilaga %

Arvoden **ej** upphovsrättsbaserade som intäkt i näringsverksamhet
(du betalar själv skatt och egenavgifter) %

Stipendier, priser %

Annat: %

TOTALT: 100 %

Indirekt konstnärligt arbete

Pedagogiskt arbete (t.ex. bild-, eller musiklärare) %

Föreläsningar, workshops, seminarier %

Annat: %

TOTALT: 100 %

Annat icke-konstnärligt arbete

Lön, arvode
(skatt och arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivaren) %

Arvoden som intäkt i näringsverksamhet
(du betalar själv skatt och egenavgifter) %

A-kassa, föräldrapenning, sjukpenning %

Pension, sjuk-/aktivitetsersättning %

Annat (studie-
medel, m.m.) %

TOTALT: 100 %

Fråga 9 gäller bara dig som svarade att du under år 2008 hade inkomst av **annat icke-konstnärligt** arbete. Om alla dina inkomster kom från direkt och/eller indirekt konstnärligt arbete går du direkt till fråga 10!

9 Inom vilken eller vilka branscher hade du inkomst från icke-konstnärligt arbete år 2008?

1 ☐ Vård och omsorg	1 ☐ Offentlig förvaltning
1 ☐ Utbildning	1 ☐ Inom handel
1 ☐ Hotell- och restaurant	1 ☐ Jordbruk och fiske
1 ☐ Information och kommunikation	1 ☐ Tillverkning
1 ☐ Finans och försäkring	1 ☐ Bygg
1 ☐ Kultur, nöje och fritid	1 ☐ Sanering
1 ☐ Förvärvsarbete i hushåll	1 ☐ Annat serviceyrke
1 ☐ Arbete på internationella organisationer	1 ☐ Reparation
1 ☐ Fastigheter	1 ☐ Hantverk
1 ☐ Juridik, ekonomi, vetenskap eller teknik	1 ☐ Övrigt
1 ☐ Administration	

10 Vilken eller vilka anställningsformer och/eller egen näringsverksamhet hade du år 2008?

Kryssa i allt som var aktuellt för dig under år 2008!

Egen företagare (dvs. egen näringsverksamhet):

	Enskild firma	Handels-/kommanditibolag	Aktiebolag	Ideell förening	Ekonomisk förening
Konstnärligt yrke:	☐	☐	☐	☐	☐
Icke-konstnärligt yrke:	☐	☐	☐	☐	☐

Anställd:

	Tillsvidare		Visstid		Timanställd		Projektanställd
	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	
Konstnärligt yrke:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Icke-konstnärligt yrke:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11 Var du arbetslös under år 2008?

- 1 ☐ Nej
- 2 ☐ Ja, mindre än 25% av tiden
- 3 ☐ Ja, mellan 25 och 49% av tiden
- 4 ☐ Ja, mellan 50 och 74% av tiden
- 5 ☐ Ja, mellan 75 och 100% av tiden

12 Ungefär hur många uppdragsgivare och/eller arbetsgivare (ej kunder) hade du inkomster från år 2008?

Antal uppdrags-/ arbetsgivare:	Direkt konstnärarbete	Indirekt konstnärarbete	Icke-konstnärligt arbete
1	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐
6-10	☐	☐	☐
11-20	☐	☐	☐
21-50	☐	☐	☐
51-100	☐	☐	☐
101 -	☐	☐	☐

Eventuella kommentarer:

13 Ditt konstnärliga arbete i samband med sjukdom**a Var du sjuk vid ett eller flera tillfällen under år 2008?**

- 1 ☐ Ja, jag var sjuk en eller flera gånger
2 ☐ Nej, jag var inte sjuk → **Gå till fråga 14**

b Arbetade du ändå (med din konstnärliga verksamhet)?

- 1 ☐ Ja → **Gå till fråga 14**
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej
4 ☐ Minns inte → **Gå till fråga 14**

c Sökte du sjuklön/sjukpenning?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej → **Gå till fråga 14**
4 ☐ Minns inte → **Gå till fråga 14**

d Fick du ersättning?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej
4 ☐ Minns inte

14 Skada i samband med ditt konstnärliga arbete

a Skadade du dig fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?

- 1 ☐ Ja, en eller flera gånger
2 ☐ Nej → **Gå till fråga 15**

b Sökte du sjuklön/sjukpenning eller arbetsskadeersättning?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej → **Gå till fråga 14e**
4 ☐ Minns inte → **Gå till fråga 14e**

c Fick du sjuklön/ sjukpenning?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej
4 ☐ Minns inte

d Fick du arbetsskadeersättning?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej
4 ☐ Minns inte

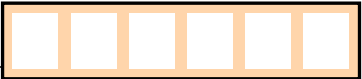
e Om du var uppdrags-/arbetstagare då, fick du stöd och hjälp av uppdrags-/arbetsgivaren?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Inte varje gång
3 ☐ Nej
4 ☐ Minns inte
5 ☐ Jag var inte uppdrags-/arbetstagare

15 Pensionssparade du under år 2008?

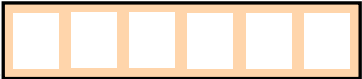
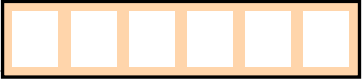
Ungefär hur mycket under år 2008?

- 1 ☐ Ja, privat pensionssparande kr
- 2 ☐ Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverksamhet kr
- 3 ☐ Ja, sparar på annat sätt, nämligen:
-   kr
- 4 ☐ Nej

16 Vad tror du att din framtida pension kommer att bestå av?

- 1 ☐ Folkpension
- 2 ☐ Folkpension + ATP
- 3 ☐ Allmän pension
- 4 ☐ Allmän pension + tjänstepension
- 5 ☐ Allmän pension + privat pension
- 6 ☐ Allmän pension + tjänstepension + privat pension
- 7 ☐ Vet inte vad den kommer att bestå av

17 Fick du skattefria stipendier, priser eller bidrag för din konstnärliga verksamhet under år 2008?

- 1 ☐ Nej
- 2 ☐ Ja, från Konstakademien, Musikaliska Akademien, Svenska Akademien **Hur mycket:** kr
- 3 ☐ Ja, från landsting/kommun kr
- 4 ☐ Ja, privata skattefria stipendier/bidrag kr
- 5 ☐ Ja, från konstnärlig organisation, t.ex. STIM kr
- 6 ☐ Ja, statliga stipendier/bidrag (ta **inte** med stipendier från Konstnärsnämnden eller Sveriges författarfond) kr
- 7 ☐ Ja, från:
-   kr

18 Fick du under år 2008 stöd av någon anhörig för att kunna bedriva din konstnärliga verksamhet?

- 1 ☐ Ja, regelbundet
2 ☐ Ja, någon eller några gånger under året
3 ☐ Nej

Beskriv gärna hur stora summor det rörde sig om och från vem de kom (sambo/förälder/syskon/etc.):

19 Hade du år 2008 barn som du under året hade försörjningsansvar för?

- 1 ☐ Ja st
2 ☐ Nej

20 Ditt civilstånd

a Var du år 2008 gift, registrerad partner eller sambo?

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nej → **Gå till fråga 21**

b Arbetade han/hon under år 2008 som konstnär?

(bildkonstnär, musiker, filmare, författare, scenkonstnär, m.m.)

- 1 ☐ Ja
2 ☐ Nej

21 Skriv gärna ner sådant som du tycker är viktigt för dig som arbetar som konstnär och som inte tagits upp i den här enkäten:

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 3

Överblick över konstnärsgupper

Överblick över konstnärsgupper

Bild och form

Bildkonstnär
Konsthantverkare
Fotograf
Tecknare

Dans

Dansare
Koreograf

Film

Filmare

Musik

Tonsättare
Jazz/Folk/Rock
Kompositör
Konstmusik
Musiker/komponist
Dans- och covermusik

Musikal

Musikalartist

Ord

Författare, facklitteratur
Författare, skönlitteratur
Dramatiker/Dramaturg
Översättare

Teater

Clown/Cirkus/Artist
Skådespelare
Teaterregissör
Scenograf

Bilaga 4

Konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner
BILAGA TILL KONSTNÄRSNÄMNDENS UTREDNINGSSERIE OM
KONSTNÄRERNAS INKOMSTER OCH ARBETSMARKNADSSITUATION

1. Inledning	113
1.1 Bakgrund, syfte och disposition	113
2. Konstnärernas sjukskrivningar och arbetsskador	115
2.1 Sjuktilfällen efter kön och konstområde	115
2.2 Sjuknärvaro efter kön och konstområde	116
2.3 Arbetsskada efter kön, konstområde, inkomst, ålder och etableringsår	117
2.4 Sjuklön och sjukpenning	119
2.5 Arbetsskadeersättning och uppdrags-/arbetsgivarens stöd	120
3. Konstnärernas pensioner	123
3.1 Den framtida pensionen efter kön, konstområde och ålder	123
3.2 Pensionssparande efter kön, konstområde, inkomst, ålder och etableringsår	125
3.3 Pensionssparande i belopp efter kön och konstområde	127
4. Avslutning	129
5. Referenser	131

1. Inledning

1.1 Bakgrund, syfte och disposition

Konstnärsnämnden är en statlig myndighet med uppgift att fördela bidrag och stipendier till konstnärer samt stödja gruppens internationaliseringsarbete. Därtill har Konstnärsnämnden uppdraget att bevaka konstnärers ekonomiska och sociala villkor. I enlighet med detta uppdrag utfördes mellan år 2008 och 2011 en utredningsserie som behandlat konstnärliga yrkesutövares inkomster, försörjningsmönster och arbetsmarknadssituation. Totalt omfattar utredningen tre delstudier, vilka publicerats i tre rapporter. Föreliggande bilaga; *Konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner*, är ett tillägg till ovan nämnda utredningsserie. Syftet är att deskriptivt skildra konstnärernas sjukskrivningsmönster, deras yrkesrelaterade skador, användande av socialförsäkringen i samband med sjukdom och skada samt få en bild av deras pensionssparande.

I de två första rapporterna redovisas och analyseras konstnärernas utbildningsnivå, gruppens inkomster av tjänst och näringsverksamhet, förmögenhet och transfereringar. Medan den första rapportens analytiska fokus är förlagt vid olika konstnärliga yrken, ges i den andra rapporten en jämställdhetsanalys av konstnärers inkomstsituation. Det empiriska underlaget för dessa två rapporter bygger på registerdata som hämtats från Statistiska centralbyråns (SCB) inkomstregister. Den tredje rapporten kompletterar de två första rapporterna genom att presentera uppgifter om från vilken typ av arbete som konstnärerna främst hämtar sin inkomst (direkt konstnärligt arbete, indirekt konstnärligt arbete eller kompletteringsarbete.) För att få fram dessa data utarbetade Konstnärsnämnden, med hjälp av SCB, en postenkät som hösten 2009 sändes till ett urval av Sveriges konstnärer. Frågorna som ställdes i enkäten gällde verksamhetsåret 2008.

Urvalsramen för hela utredningen bygger på ett register som Konstnärsnämnden utarbetat i samband med den första delstudien. Konstnärer som innefattas i registret är folkbokförda i Sverige, har haft eller tagit emot statlig inkomstgaranti eller garanterad författarpenning, stipendium eller bidrag från antingen Konstnärsnämnden eller Författarfonden, under något av åren 2004 eller 2005. Registret innefattar även konstnärer som ansökt om stipendium eller bidrag från dessa två organ år 2002 till 2006, samt konstnärer som är medlemmar i något av fackförbunden: Musikerförbundet, Yrkesmusikers förbund eller Teaterförbundet.

I delstudie ett och delstudie två används ett totalurval, det vill säga alla konstnärer som fanns i registret. Dessa studier omfattar därför ca 21 000 konstnärer. I delstudie tre utfördes ett stratifierat urval med avseende på respektive konstområdes storlek och enkäten sändes till 3474 konstnärer. Av dessa inkom drygt 1444 personer med svar, vilket ger en svarsfrekvens på 42 procent. Målpopulationen för enkätundersökningen var konstnärer som år 2006 var mellan 18 och 65 år.

De två första rapporterna ger en bred bild av konstnärernas ekonomiska förhållanden. I den tredje rapporten presenteras en fördjupad analys av konstnärernas försörjningsmönster. Dessutom ges i den tredje rapporten en översikt av gruppens arbetsmarknadssituation genom att behandla olika former av anställningar, företagande, arbetslöshet, typer av kompletteringsarbete, verksamhetsort samt utbredningen av ekonomiskt stöd från anhöriga. De teman som behandlas i bilagan *Konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner* berör konstnärerna och trygghetssystemen. Dessa frågeområden fanns med i den enkät som utgjorde empiriskt underlag för utredningsseriens tredje rapport. Resultaten presenterades inte i denna rapport eftersom fokus alltså här var förlagt vid konstnärers försörjningsmönster och arbetsmarknadssituation.

I den första delstudien användes 22 konstnärliga yrkeskategorier. Det statistiska materialet i delstudie två är konsuppldelat och här används sju konstområden: Bild och form, Dans, Film, Musik, Musikal, Teater och Ord. Även i den tredje delstudien analyserades materialet i relation till dessa sju konstområden. Detsamma gäller materialet som presenteras i denna bilaga. Resultaten redovisas även utifrån kön och i vissa fall ålder, inkomst och etableringsår.

Bilagan är disponerad i fyra avsnitt. Efter denna inledning behandlas konstnärernas sjuk-skrivningar och arbetsskador samt i vilken utsträckning som ersättning söks i samband med sjukdom och skador. Därefter följer temat om vad konstnärerna tror att deras fram-tida pension kommer att bestå av samt i vilken utsträckning och omfattning som gruppen pensionssparar. Bilagan avslutas med en kort avslutning där det pekas vidare på vad som skulle behöva utredas ytterligare. Frågan ställs om vilka vidare frågor och analyser som det presenterade materialet ger upphov till.

2. Konstnärernas sjukskrivningar och arbetsskador

Tidigare rapporter, utredningar och forskningsstudier har visat att konstnärers fysiska och psykiska arbetsmiljö kan vara hård. Konkurrens om arbete, kortvariga och prestationsbaserade uppdrag, fysiska förslitningsskador, stress och rampfeber, utsätter tillsammans med långa arbetsveckor och extraarbeten den enskilde konstnären för kroppsliga och mentala påfrestningar. Det kan också vara svårt att finna ersättare till konstnärliga uppdrag och arbetsplatskulturer, med tradition att inte påtala eller ge efter för sjukdom, kan leda till att konstnärers sjuknärvaro blir hög (Thornblad 2002; 2003a; 2003b, 2004; SOU 2003:21, Sandgren 2010). I den enkät som Konstnärsnämnden och SCB sände till konstnärgruppen, som gällde verksamhetsåret 2008, ställdes frågor om hälsa och arbete. Detta för att få en aktuell bild av konstnärers sjukskrivningar, sjuknärvaro och arbetsskador i Sverige, samt i vilken utsträckning som konstnärgruppen söker ersättning i dessa situationer. Resultaten av dessa frågor redovisas i avsnitten nedan.

2.1 Sjuktilfällena efter kön och konstområde

I tabellerna nedan framkommer att 39 procent av konstnärerna uppger att de varit sjuka vid ett eller flera tillfällen under år 2008, 61 procent av konstnärerna uppger att de inte varit sjuka detta år. Tabell 1 visar att kvinnorna inom konstnärgruppen varit sjuka i större utsträckning än männen. Det var 45 procent av de konstnärligt verksamma kvinnorna och 33 procent av de konstnärligt verksamma männen som uppgav att de varit sjuka en eller flera gånger år 2008. Detta kan jämföras med Sveriges befolkning generellt där kvinnors ohälsotal¹ är högre än männens. Detsamma gäller det genomsnittliga antalet sjukdagar. År 2010 var ohälsotalet för kvinnor 35 och för män 24, medelvärdet för antalet sjukpenningdagar samma år var för kvinnor 6 dagar och för män 4 dagar (SCB 2011a).

I Konstnärsnämndens tredje rapport framkom att det är inom konstområdet Musikal och Dans som det var vanligast att konstnärerna gjort ett verksamhetsuppehåll, omfattande minst fyra månader under åren 2002-2007, med anledning av hälsoskäl. Nästan en femtedel av konstnärerna inom dessa konstområden uppgav detta (Konstnärsnämnden 2011, s. 24). Resultatet kan jämföras med vad som framkommer i tabell 2, nämligen att det är inom området Musikal som högst andel konstnärer återfinns som varit sjuka vid ett eller flera tillfällen år 2008. Här uppger 48 procent av konstnärerna att de varit sjuka. Därefter kommer konstområdet Dans, där 45 procent uppger detsamma. Lägst andel återfinns inom musikområdet, där 36 procent av konstnärerna säger sig varit sjuka vid ett eller flera tillfällen år 2008.

Tabell 1 Andelen konstnärer som varit sjuka vid ett eller flera tillfällen år 2008, efter kön.

13a Var du sjuk vid ett eller flera tillfällen under år 2008?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja, jag var sjuk en eller flera gånger	32,6	45,3	38,9
Nej, jag var inte sjuk	67,4	54,7	61,1
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	558	564	1122
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	21	19	40
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

1 Ohälsotalet är ett mått som räknas ut genom att "summan av dagar med utbetald sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning samt dagar med sjuk- och aktivitetsersättning divideras med befolkningen 16-64 år" (SCB 2011).

Tabell 2 Andelen konstnärer som varit sjuka vid ett eller flera tillfällen år 2008, efter konstområde.

13a Var du sjuk vid ett eller flera tillfällen under år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja, jag var sjuk en eller flera gånger	47,7	38,2	35,9	45,4	40,7	36,2	42,9	38,9
Nej, jag var inte sjuk	52,3	61,8	64,1	54,6	59,3	63,8	57,1	61,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100
Antal svarande på frågan (oviktat)	132	157	192	130	204	174	133	1122
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	3	6	9	4	5	8	5	40
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

2.2 Sjuknärvaro efter kön och konstområde

I befolkningen uppskattas andelen som går till jobbet en gång per år trots att de varit sjuka befinna sig mellan 60 till 80 procent. Forskning har visat att sjuknärvaro kan leda till nedsatt hälsa och ökade sjukskrivningstal eftersom kroppen inte får den återhämtning som behövs vid sjukdom (Bergström m.fl. 2009). Individer som är ekonomiskt utsatta och befinner sig inom yrkesområden med en svag ställning på arbetsmarknaden tillhör ofta de grupper som uppvisar hög sjuknärvaro. Sjuknärvaro blir då en taktik för att inte försämra en svag privatekonomi eller en marginaliserad arbetsmarknadssituation. En annan samhällsgrupp som uppvisar hög sjuknärvaro är välutbildade grupper, med specifika kompetenser. Här blir sjuknärvaro en konsekvens av att arbetsinsatsen inte uppfattas som enkelt ersättbar (Aronsson, Gustafsson & Mellner 2009).

Konstnärer har små inkomster. Konkurrenten om arbete är stor och konstnärliga uppdrag är många gånger tidsbegränsade. Det gör att konstnärernas inkomst- och arbetsmarknadsförhållanden liknar den förstnämnda – och mer resurssvaga – gruppens villkor, där sjuknärvaron är omfattande. Samtidigt är konstnärer högutbildade, de har unika kvalifikationer och arbetsinsatserna kan vara svåra att substituera (Konstnärsnämnden 2011). På så vis har konstnärer även likheter med den andra – och mer resursstarka – gruppen, där sjuknärvaron är utbredd. Svaren på enkätfrågan om konstnärer arbetat trots sjukdom tyder också på att utbredningen av sjuknärvaro är stor inom konstnärsgruppen. Tabellerna nedan visar att endast 22 procent av konstnärerna avstått från att arbeta vid varje tillfälle de varit sjuka, 46 procent av konstnärerna har däremot arbetat varje gång de varit sjuka.

Av tabell 3 framgår att det är något vanligare att de konstnärligt verksamma männen arbetat trots sjukdom än vad som gäller för konstnärligt verksamma kvinnor (49 respektive 43 procent). Tabell 4 visar att andelen konstnärer som arbetat trots sjukdom var högst inom Teater (73 procent), därefter kommer Musikal (53 procent). Inom Bild och form av andelen lägst (37 procent). Att konstnärer inom dessa scenkonstområden uppvisar hög sjuknärvaro bör förstås mot bakgrund av svårigheten att finna ersättare samt den konkurrens om uppdrag som gäller inom dessa konstområden. Det kan också, som påpekats i en rapportserie om *Teaterns arbetsmiljö*, finnas "en tradition i skådespelaryrket att bita ihop och fortsätta arbeta även om kroppen värker" (Thornblad 2004, s. 16).

Tabell 3 Andelen konstnärer som arbetade med konstnärlig verksamhet trots sjukdom år 2008, efter kön.

13b Arbetade du ändå (med din konstnärliga verksamhet)?*	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	49,3	43,4	45,9
Inte varje gång	33,6	28,9	30,9
Nej	15,9	25,9	21,6
Minns ej	1,2	1,8	1,6
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	193	251	444
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	23	27	50
Totalt antal svarande (oviktat)	216	278	494

*Denna fråga besvaras endast av de som svarat "Ja, jag var sjuk en eller flera gånger" på fråga 13a eller lämnat blankt på fråga 13a.

Tabell 4 Andelen konstnärer som arbetade med konstnärlig verksamhet trots sjukdom år 2008, efter konstområde.

13b Arbetade du ändå (med din konstnärliga verksamhet)? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja	53,2	44,8	41,8	44,8	36,6	73,3	40,4	45,9
Inte varje gång	27,4	32,8	34,3	34,5	32,9	16,7	36,8	30,9
Nej	17,7	19,0	22,4	17,2	29,3	10,0	21,1	21,6
Minns ej	1,6	3,5	1,5	3,5	1,2	0,0	1,8	1,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	62	58	67	58	82	60	57	444
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	4	8	11	5	6	11	5	50
Totalt antal svarande (oviktat)	66	66	78	63	88	71	62	494

*Denna fråga besvaras endast av de som svarat "Ja, jag var sjuk en eller flera gånger" på fråga 13a eller lämnat blankt på fråga 13a.

2.3 Arbetsskada efter kön, konstområde, inkomst, ålder och etableringsår

Som arbetsskada räknas olycksfall eller sjukdom som är relaterad till individens arbete eller arbetsplats. I definitionen inkluderas även olycksfall som uppkommit på väg till eller från arbetsplatsen (Försäkringskassan 2011a). Den officiella statistiken gällande arbetsskador i Sverige utgår från arbetsolycksfall och arbetssjukdomar som är rapporterade och registrerade till Försäkringskassan. År 2010 var arbetsskadetalet i Sverige 6 arbetsolycksfall och 2 arbetssjukdomar per 1000 förvärvsarbetande. De yrken där risken är högst att råka ut för allvarigare arbetsskador är polis och säkerhetspersonal samt arbete inom gruv- och tillverkningsindustrin, jord- och skogsbruk (Arbetsmiljöverket 2011; AFA Försäkring 2011). I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* understryks att en väsentlig risk även i konstnärligt arbete handlar om "permanenta arbetsskador, vilka kan omöjliggöra ett fortsatt konstnärligt utövande" (SOU 2003:21, s. 70).

I Konstnärsnämndens enkät efterfrågades inte hur många arbetsskador som konstnärerna anmält under verksamhetsåret 2008. Däremot ombads konstnärerna besvara frågan om de någon gång under året skadat sig fysiskt eller psykiskt i sitt konstnärliga arbete. Tabellerna nedan visar att drygt var tionde konstnär uppgav att de en eller flera gånger skadat sig i sitt arbete under detta år, en andel som bör betraktas som hög. Av tabell 5 framgår att det inte finns några nämnvärda skillnader beroende på kön beträffande förekomsten av arbetsskada bland konstnärerna. Konstnärernas situation skiljer sig på så vis mot befolkningen i övrigt där män står för drygt 60 procent av antalet godkända arbetsskador (Arbetsmiljöverket 2011; AFA Försäkring 2011).

I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* hävdades att konstnärliga yrken inom musik- och dansområdet utgör särskilda riskgrupper när det gäller arbetsskador (SOU 2003:21, s. 70). I tabell 6 framkommer att andelen skadade är mer utbredda inom scenkonstområdena och att konstområdet Dans är särskilt utsatt. Inom Dans är det en tredjedel av konstnärerna som skadat sig i sitt konstnärliga yrke år 2008. Inom Teater är motsvarande andel 16 procent och inom Musik uppgår 13 procent av konstnärerna att de skadade

sig i sitt konstnärliga arbete år 2008. Detta kan jämföras med Bild och form där 6 procent svarat detsamma.

Tabell 5 Andelen konstnärer som skadat sig fysiskt eller psykiskt i sin konstnärliga verksamhet år 2008, efter kön.

14a Skadade du dig fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja, en eller flera gånger	10,1	12,6	11,3
Nej	89,9	87,4	88,7
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	556	561	1117
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	23	22	45
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

Tabell 6 Andelen konstnärer som skadat sig fysiskt eller psykiskt i sin konstnärliga verksamhet år 2008, efter konstområde.

14a Skadade du dig Fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja, en eller flera gånger	12,1	7,2	13,0	33,1	5,9	15,7	8,2	11,3
Nej	87,9	92,8	87,1	66,9	94,1	84,3	91,8	88,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	132	153	193	130	203	172	134	1117
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	3	10	8	4	6	10	4	45
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

Arbetssskador kan betraktas som en klassfråga. Individer som är mest drabbade är ofta verksamma inom arbetaryrken där inkomsterna också är låga (Arbetsmiljöverket 2011). I tabell 7 visas andelen konstnärer som skadat sig efter inkomstgrupp. Det är i den lägsta inkomstgruppen som störst andel skadade återfinns. I den högsta inkomstgruppen återfinns lägst andel skadade. Men även konstnärer med en sammanräknad förvärvsinkomst mellan 300 000 - 399 000 kronor ligger något högre än genomsnittet i konstnärsggruppen då det gäller att ha skadat sig fysiskt eller psykiskt i arbetet under år 2008.

Tabell 7 Andelen konstnärer som skadat sig fysiskt eller psykiskt i sin konstnärliga verksamhet år 2008, efter inkomst (sammanräknad förvärvsinkomst år 2007).

14a Skadade du dig fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?	Inkomst år 2007										Totalt
	0-49 000kr	50 000-99 000kr	100 000-149 000kr	150 000-199 000kr	200 000-249 000kr	250 000-299 000kr	300 000-349 000kr	350 000-399 000kr	400 000-499 000kr	500 000<	
Ja, en eller flera gånger	22,7	11,1	9,6	8,6	10,0	7,6	15,0	15,4	8,9	6,7	11,3
Nej	77,3	88,9	90,4	91,4	90,0	92,4	85,0	84,7	91,1	93,3	88,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	81	75	150	164	179	159	149	68	53	39	1117
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	5	6	4	8	3	6	5	0	3	5	45
Totalt antal svarande (oviktat)	86	81	154	172	182	165	154	68	56	44	1162

I den sysselsatta befolkningen ökar antalet arbetssjukdomar med stigande ålder för män, men inte för kvinnor. Talet för olycksfall i arbete ökar för båda könen med stigande ålder. Detta förklaras med att verkan av skadorna blir kraftigare vid högre ålder samt att balansförmåga då också försämras (AFA Försäkringar 2011). Detta mönster gäller inte för de konstnärer som besvarat enkäten. Av tabellerna 8 och 9 framgår att det är vanligare bland yngre konstnärer och nyetablerade att skada sig i sitt konstnärliga arbete. Förklaringen till detta är med stor sannolikhet att konstnärer inom dansområdet är överrepresenterade i de yngre ålders- och etableringsgrupperna.

Tabell 8 Andelen konstnärer som skadat sig fysiskt eller psykiskt i sin konstnärliga verksamhet år 2008, efter ålder.

14a Skadade du dig fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?	Ålder					
	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-65 år	Totalt
Ja, en eller flera gånger	24,2	15,1	10,6	8,9	8,8	11,3
Nej	75,8	84,9	89,4	91,1	91,2	88,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	54	286	319	333	125	1117
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	10	12	17	6	45
Totalt antal svarande (oviktat)	54	296	331	350	131	1162

Tabell 9 Andelen konstnärer som skadat sig fysiskt eller psykiskt i sin konstnärliga verksamhet år 2008, efter etableringsår.

14a Skadade du dig fysiskt eller psykiskt i ditt konstnärliga arbete någon gång under år 2008?	2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?									Totalt
	>1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005<	
Ja, en eller flera gånger	10,1	5,1	10,8	8,9	11,1	12,2	10,0	14,2	16,6	11,0
Nej	90,0	94,9	89,2	91,1	88,9	87,8	90,0	85,8	83,4	89,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	38	68	93	128	159	178	191	184	45	1084
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	78
Totalt antal svarande (oviktat)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 162

2.4 Sjuklön och sjukpenning

Den som varit anställd under minst en månads tid eller haft en kontinuerlig arbetsperiod i 14 dagar har vid händelse av sjukdom rätt till sjuklön. Denna ersättning betalas av arbetsgivaren under sjukdomens första 14 dagar och uppgår till 80 procent av individens sjukpenningsgrundande inkomst, undantaget den första dagen som är en karenisdag. Den som är sjuk en längre tidsperiod har rätt till sjukpenning, som betalas av Försäkringskassan. Även denna ersättning utgörs till 80 procent av individens sjukpenningsgrundande inkomst. I de fall sjukdomstiden övergår ramtidens ca ett och ett halvt år är ersättningsnivån 75 procent.

Den som saknar anställning, men som är anmäld som arbetssökande till arbetsförmedlingen eller kan visa att han eller hon skulle arbetat utifall sjukdomen inte inträffat, kan få sjukpenning (med en karenisdag) från början av sjukperioden. Företagare som bedriver aktiebolag är vanligtvis anställda i bolaget och inkluderas av samma rättigheter i socialförsäkringen som övriga anställda. För egenföretagaren utgörs däremot den beräknade inkomsten av näringsverksamheten som utgör basen för den sjukpenninggrundande inkomsten. Vid sjukdom erhålls således inte sjuklön. Istället betalas sjukpenning ut direkt till egenföretagaren, dock alltid med en karenspanneriod omfattande minst 7 dagar. Egenföretagaren har därtill möjligheten att välja en längre karenspanneriod utan sjukpenning som omfattar 14, 30, 60 eller 90 dagar. Ett ökat antal karenspannerioder ger lägre sjukförsäkringsavgift i egenföretagarens egenavgifter (Försäkringskassan 2011b; 2011c).

Som konstaterats i Konstnärsnämndens utredningar är en stor del av konstnärerna i Sverige företagare (Konstnärsnämnden 2009; 2010; 2011). Av alla konstnärer som har företag bedrivs tre fjärdedelar i form av enskild firma. Aktiebolag, som är den näst vanligaste företagsformen, har endast 14 procent av konstnärerna (Konstnärsnämnden 2011, s. 27). Med tanke på karenstidens omfattning är det rimligt att tänka sig att egenföretagande konstnärer sällan sjukskriver sig. Det faktum att konstnärer har många arbets- eller uppdragsgivare kan dessutom leda till minskad sjukskrivning eftersom okunskap kan råda om till vem rapporteringen ska göras.² Att gruppen har små inkomster som ger låga ersättningsnivåer i socialförsäkringen kan också påverka sjukskrivningstalen. Förutom detta

² Konstnärsnämndens tredje rapport visade att en tredjedel av konstnärerna uppgav att de haft minst 6 arbets- eller uppdragsgivare för sitt konstnärliga arbete under år 2008 och var sjätte konstnär hade haft fler än 10 uppdragsgivare. Företeelsen var som mest vanlig inom konstområdena Musikal och Musik, där var tredje konstnär hade haft fler än 10 uppdragsgivare under år 2008 (Konstnärsnämnden 2011).

kan, som påpekats i tidigare utredningar, kunskaperna både bland konstnärer och bland handläggare vara otillräckliga och regelsystemet dessutom mindre anpassat för konstnärligt arbete. Ett inkomstbortfall vid ett enda tillfälle kan dessutom få stora konsekvenser i konstnärens privatekonomi eftersom konstnärens ersättning vid detta specifika tillfälle kanske ska täcka ekonomin för en längre tidsperiod (SOU 2003:21, s. 70-71).

I enkäten tillfrågades de konstnärer, som uppgett att de inte arbetade vid sjukdom, om de sökt sjuklön eller sjukpenning. Som tabell 9 visar var det hälften av konstnärerna som inte gjort detta. Andelen kvinnor och män var här lika.³ Av tabell 10 framkommer att det var en liten andel (5 procent) av de konstnärer som sökt sjuklön eller sjukpenning som nekats denna ersättning.

Tabell 9 Andelen konstnärer som sökt sjuklön/sjukpenning vid sjukdom år 2008, efter kön.

13c Sökte du sjuklön/sjukpenning?*	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	34,6	39,4	37,5
Inte varje gång	11,9	10,2	10,8
Nej	51,4	50,4	50,8
Minns ej	2,2	0,0	0,9
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	97	138	235
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	19	22	41
Totalt antal svarande (oviktat)	116	160	276

* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "inte varje gång" eller "nej" på fråga 13b eller lämnat blankt på fråga 13b.

Tabell 10 Andelen konstnärer som sökt sjuklön/sjukpenning vid sjukdom och som erhållit ersättning år 2008, efter kön.

13d Fick du ersättning?*	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	78,6	84,3	82,2
Inte varje gång	7,7	13,1	11,1
Nej	9,8	2,6	5,3
Minns ej	3,9	0,0	1,5
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	45	69	114
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	20	19	39
Totalt antal svarande (oviktat)	65	88	153

* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "ja" eller "inte varje gång" på fråga 13c eller lämnat blankt på fråga 13c.

2.5 Arbetsskadeersättning och uppdrags-/arbetsgivarens stöd

Vid arbetsskada har individer rätt till ersättning för förlorad inkomst. I fall av sjukskrivning till följd av arbetsskada gäller samma ersättnings- och regelsystem som vid sjukdom. Om individen inte omfattas av sjukförsäkringen har hon eller han rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen. Denna försäkring omfattar såväl anställda som egna företagare och i vissa fall även studerande. Arbetsskadesjukpenning ersätter även förlust av inkomst vid karensdagar i sjukperiodens inledningsskede (Försäkringskassan 2011a).⁴

Såväl sjukpenning som ersättning från arbetsskadeförsäkringen administreras av Försäkringskassan. Arbetsskada rapporteras till arbetsgivaren som vidareanmäler detta till Försäkringskassan och arbetsplatsens skyddsombud. Försäkringskassan prövar inte skadan som sådan utan endast om individen har rätt till arbetssjukpenning/ersättning

3 Eftersom de absoluta talen är små redovisas svaren på frågan inte efter konstområde.

4 Detta rör skador som skett eller uppdragats efter den 1 januari 2003 eller därefter (Försäkringskassan 2011a).

från arbetsskadeförsäkringen. Utöver denna ersättning i socialförsäkringen kan individer via kollektivavtal ha kompletterande trygghetsförsäkringar vid arbetsskada (Försäkringskassan 2011a).

De konstnärerna som i enkäten svarat att de skadat sig i sitt konstnärliga arbete fick besvara frågan om de i samband med skadan sökt sjuklön/sjukpenning eller arbetsskadeersättning. Av tabell 11 framkommer att 80 procent av konstnärerna inte sökt någon ersättning. En högre andel konstnärligt verksamma kvinnor än konstnärligt verksamma män sökte ersättning i samband med sin skada.⁵

Tabell 11 Andelen konstnärer som sökt sjuklön/sjukpenning eller arbetsskadeersättning vid arbetsskada i sitt konstnärliga arbete år 2008, efter kön.

14b Sökte du sjuklön/sjukpenning eller arbetsskadeersättning? *	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	14,4	22,1	18,6
Inte varje gång	1,6	1,1	1,3
Nej	83,5	75,5	79,1
Minns ej	0,6	1,3	1,0
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	61	81	142
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	25	23	48
Totalt antal svarande (oviktat)	86	104	190

* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "ja, en eller flera gånger" på fråga 14a eller lämnat blankt på fråga 14a.

Tabell 12 visar att en fjärdedel av de konstnärer som skadat sig i sitt konstnärliga arbete år 2008 fick stöd av sina uppdrags/arbetstagare. En större andel manliga än kvinnliga konstnärer fick detta stöd (30 procent jämför med 19 procent), även om det ska noteras att de absoluta talen här är små.

Tabell 12 Andelen konstnärer som skadats i sitt konstnärliga arbete år 2008 som då fick stöd av sin uppdrags-/arbetsgivare, efter kön.

14e Om du var uppdrags-/arbetstagare då, fick du stöd och hjälp av uppdrags-/arbetsgivare? *	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja	30,7	19,1	24,7
Inte varje gång	1,1	8,6	5,0
Nej	53,3	58,1	55,7
Jag var inte uppdrags-/arbetstagare	15,0	14,2	14,6
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	61	75	136
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	25	29	54
Totalt antal svarande (oviktat)	86	104	190

* Denna fråga besvaras endast av de som svarat "ja, en eller flera gånger" på fråga 14a eller lämnat blankt på fråga 14a.

5 Det ska dock noteras att de absoluta talen dock är små när svaren på frågan fördelas efter kön.

3. Konstnärernas pensioner

Sveriges nuvarande pensionssystem infördes år 1999 och implementerades i januari år 2003. I utredningen *Konstnärerna och trygghetssystemen* hävdades att konstnärer tillhör de samhällsgrupper som skulle förlora på det nya systemet eftersom den intjänande pensionen nu grundas på hela livsinkomsten (inklusive arbetslöshetsersättning, föräldrapenning och sjuk- och aktivitetsersättning). I det tidigare beräkningssystemet utgjorde istället de femton bästa inkomstären basen för pensionsrätten, vilket underlättat för yrkesgrupper som – i likhet med konstnärer – har lång utbildningstid, lång etableringstid på arbetsmarknaden och där inkomsterna är oregelbundna och uppdragen kortvariga (SOU 2003:21, s. 116). I det nuvarande pensionssystemet kan det privata pensionssparandet för dessa yrkesgrupper bli än mer betydelsefullt än tidigare, men frågan är i vilken utsträckning dessa samhällsgrupper har möjlighet till ett pensionssparande. I vilken utsträckning som konstnärerna pensionssparar och vad de tror att deras framtida pension kommer att bestå av behandlas i avsnittet nedan.

3.1 Den framtida pensionen efter kön, konstområde och ålder

Flera rapporter och debattartiklar har pekat på att det finns en okunskap bland den svenska befolkningen om pensionssystemets sammansättning. Okunskapen gäller framförallt hur sparande och arbetsinsats motsvaras i form av pensionsbelopp och levnadsstandard (se t.ex. Gröttheim 2011-06-11). För konstnärer där frilansande, egenföretagande och projektanställning är vanligt kan det vara svårt att överblicka pensionsbelopp och vad den framtida pensionen kommer att bestå av. I Konstnärsnämndens enkät ombads konstnärerna att svara på vad de trodde att deras framtida pension kommer att bestå av. Som framgår av tabell 13 svarade en dryg tredjedel att de inte vet detta. Andelen som inte visste var något högre för de konstnärligt verksamma kvinnorna än för männen (39 procent jämfört med 31 procent).

Det är 29 procent av konstnärerna som tror att deras pension kommer att bestå av allmän pension, tjänstepension och ett privat pensionssparande. 11 procent av konstnärerna tror att deras pension kommer att bestå av Folkpension eller Folkpension och ATP.⁶ Det är 3 procent av konstnärerna som tror att deras framtida pension endast kommer att bestå av allmän pension. Denna andel är högst inom konstområdet Film (5 procent).

Tabell 13 Uppfattning om vad den framtida pensionen kommer att bestå av, efter kön.

16 Vad tror du att din framtida pension kommer att bestå av?	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Folkpension	5,9	5,5	5,7
Folkpension + ATP	5,0	4,3	4,7
Allmän pension	2,5	2,5	2,5
Allmän pension + tjänstepension	10,1	8,9	9,5
Allmän pension + privat pension	15,4	12,2	13,8
Allmän pension + tjänstepension + privat pension	30,2	27,3	28,7
Vet inte vad den kommer att bestå av	30,9	39,4	35,1
Totalt	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	548	552	1100
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	31	31	62
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

⁶ Eftersom ingen konstnär som inkluderas i urvalet ska vara född före 1938 kan så inte vara fallet. Möjligen är det individer i utfasningsgruppen, födda mellan åren 1938-1953 och som har rätt till tjänstepension, som fyllt i detta svarsalternativ.

I tabell 14 redogörs för uppfattningar om vad den framtida pensionen kommer att bestå av efter konstområde. Det är vanligast inom konstområdet Musikal (44 procent) att inte veta vad den framtida pensionen kommer att bestå av. Även inom Teater och Film är det 40 procent som svarat att de inte vet vad den kommer att bestå av. En förklaring till detta kan handla om att andelen projektanställningar är stor inom dessa konstområden (jfr Konstnärsnämnden 2011). Under sådana anställningsförhållanden kan det vara svårt att överblicka omfattningen av en framtida tjänstpension.

Inom konstområdet Musik återfinns den högsta andelen (44 procent) som tror att deras pension kommer att bestå av de tre delarna: allmän pension, tjänstepension och privat pension. Detta kan tolkas mot bakgrund av att bland alla konstnärer som har anställning så är de fasta anställningsformerna mest utbredda inom musikområdet. Fast anställning kan ge en överblick över den egna pensionssituationen samt möjliggöra en kontinuitet i inkomsterna vilket främjar ett privat sparande (Konstnärsnämnden 2011).

Tabell 14 Uppfattning om vad den framtida pensionen kommer att bestå av, efter konstkategori

16 Vad tror du att din framtida pension kommer att bestå av?	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Folkpension	1,5	5,8	3,2	7,1	11,1	2,3	3,1	5,7
Folkpension + ATP	4,6	7,1	2,7	0,8	6,1	4,6	5,3	4,7
Allmän pension	2,3	1,9	1,6	3,9	2,5	2,9	5,3	2,5
Allmän pension + tjänstepension	7,7	9,7	6,5	9,5	13,1	8,6	9,9	9,5
Allmän pension + privat pension	18,5	16,1	14,1	15,0	9,6	15,5	19,1	13,8
Allmän pension + tjänstepension + privat pension	21,5	31,6	43,8	26,0	18,2	25,3	16,8	28,7
Vet inte vad den kommer att bestå av	43,9	27,7	28,1	37,8	39,4	40,8	40,5	35,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	130	155	185	127	198	174	131	1100
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	5	8	16	7	11	8	7	62
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

I tabell 15 redogörs för uppfattningar om vad den framtida pensionen kommer att bestå av uppdelat efter ålder. I den allra yngsta ålderskategorin; 20-29 år, återfinns högst andel som inte vet vad den framtida pensionen kommer att bestå av (69 procent). Denna oviss-
het förefaller minska med stigande ålder. I ålderskategorin 60-65 år är det 16 procent som inte vet vad pensionen kommer att bestå av. Det är i denna äldsta ålderskategori som det är vanligast att uppge att pensionen kommer att bestå av allmänpension, tjänstepension och privat pension (35 procent).

Tabell 15 Uppfattning om vad den framtida pensionen kommer att bestå av, efter ålder.

16 Vad tror du att din framtida pension kommer att bestå av?	Ålder					Totalt
	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-65 år	
Folkpension	0,0	4,1	3,0	7,4	7,8	5,7
Folkpension + ATP	0,9	1,2	3,2	8,0	7,5	4,7
Allmän pension	2,2	1,9	2,4	2,9	2,8	2,5
Allmän pension + tjänstepension	4,9	3,8	8,6	11,3	15,5	9,5
Allmän pension + privat pension	8,1	13,4	15,0	13,4	14,5	13,8
Allmän pension + tjänstepension + privat pension	15,3	24,0	29,4	30,3	36,4	28,7
Vet inte vad den kommer att bestå av	68,6	48,6	38,5	26,7	15,6	35,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal svarande på frågan (oviktat)	34	288	315	321	122	1100
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	8	16	29	9	62
Totalt antal svarande (oviktat)	34	296	331	350	131	1162

3.2 Pensionssparande efter kön, konstområde, inkomst, ålder och etableringsår

Konstnärerna som besvarat enkäten förefaller att pensionsspara i något högre grad än vad som gäller för Sveriges befolkning generellt. I befolkningen, i åldersgruppen 20-64 år, var det år 2009 39 procent som hade ett privat pensionssparande, inkluderat pensionsavsättning inom näringsverksamhet (SCB 2011b). I tabell 16 framkommer att 46 procent av konstnärerna svarade att de inte pensionssparade under år 2008, 44 procent angav att de hade privat pensionssparande, 11 procent att de gjorde pensionsavsättningar inom sin näringsverksamhet. Det var 5 procent av dem som besvarat frågan som angivit att de sparade på annat sätt.

I befolkningen har det under en längre tid varit vanligare bland kvinnor att pensions-spara än bland män (Heggemann 2002). År 2009 hade 43 procent av kvinnorna respektive 35 procent av männen någon form av privat pensionssparande (SCB 2011b). Bland konstnärerna som besvarat enkäten finns ett liknande könsmonster: 47 procent av kvinnor och 41 procent av männen uppgav att de år 2008 pensionssparade privat. Det är däremot en något större andel av männen än kvinnorna, 12 respektive 9 procent, som angett att de år 2008 pensionssparade genom avsättningar i sin näringsverksamhet (43 procent av kvinnorna och 49 procent av männen). Detta kan relateras till Konstnärsnämndens tidigare undersökning som visat att en något högre andel av männen än kvinnorna deklarerade enskild näringsverksamhet (41 procent av kvinnorna, respektive 43 procent av männen) (Konstnärsnämnden 2010, s. 43).

Tabell 16 Andelen som pensionssparade år 2008, efter kön.

15 Pensionssparade du under år 2008? *	Kön		Totalt
	Man	Kvinna	
Ja, privat pensionssparande	41,2	47,3	44,1
Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverksamhet	11,9	9,0	10,5
Jag sparar på annat sätt	4,3	4,9	4,6
Nej	49,2	43,4	46,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	564	564	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	15	19	34
Totalt antal svarande (oviktat)	579	583	1162

* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%

I tabell 17 redogörs för andelen konstnärer som pensionssparade år 2008, fördelat efter konstområde. Inom konstområdet Musik är privat pensionssparande vanligast, där 56 procent har det. Därefter kommer konstområdet Dans, där 52 procent av konstnärerna uppger att de har ett privat pensionssparande. Detta resultat är intressant eftersom Dans är ett konstområde där åldern bland utövarna är låg. Pensionsavsättningar inom näringsverksamhet är vanligast inom Film (17 procent), följt av Ord (12 procent) och Teater (11 procent).

Tabell 17 Andelen som pensionssparade år 2008, efter konstområde.

15 Pensionssparade du under år 2008? *	Konstkategori							Totalt
	Musikal	Ord	Musik	Dans	Bild	Teater	Film	
Ja, privat pensionssparande	42,8	41,5	56,4	52,3	33,3	44,3	33,8	44,1
Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverks.	9,9	12,0	9,6	9,4	9,0	11,4	17,7	10,5
Jag sparar på annat sätt	4,6	5,7	5,6	6,3	2,5	5,7	2,9	4,6
Nej	47,3	45,9	35,0	39,8	58,2	45,5	54,4	46,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	131	159	197	128	201	176	136	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	4	4	4	6	8	6	2	34
Totalt antal svarande (oviktat)	135	163	201	134	209	182	138	1162

* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%

Tabell 17 visar att störst andel bland dem som inte har någon form av pensionssparande finns inom Bild och form (58 procent), följt av Film (54 procent). Andelen som inte hade något pensionssparande är lägst inom Musik (35 procent). Detta kan tolkas i relation till de ekonomiska medel som konstnärer har över till sparande inom olika konstområden. Musik är det konstområde av de sju områdena som hade näst högst medianinkomst år 2007. Bild och form samt Film var de konstområden med de lägsta medianinkomsterna samma år (Konstnärsnämnden 2010, s. 26).

I befolkningen är andelen som pensionssparar högre bland höginkomststagare än låginkomststagare (SCB 2011B, jfr Heggemann 2002). Bland konstnärerna är det vanligast bland dem som hade en sammanräknad förvärvsinkomst år 2007 mellan 300 000-400 000 kronor att pensionsspara. Detta framkommer av tabell 18 som också visar att högst andel med pensionsavsättningar inom näringsverksamhet fanns bland dem i den högsta inkomst kategorin. Högst andel som inte pensionssparar finns i gruppen som hade lägst inkomst år 2007.

Tabell 18 Andelen som pensionssparande år 2008, efter inkomst (sammanräknad förvärvsinkomst år 2007).

15 Pensionssparade du under år 2008?*	Inkomst år 2007										Totalt
	0-49 000kr	50 000-99 000kr	100 000-149 000kr	150 000-199 000kr	200 000-249 000kr	250 000-299 000kr	300 000-349 000kr	350 000-399 000kr	400 000-499 000kr	500 000<	
Ja, privat pensionssparande	24,2	30,2	36,8	42,7	51,2	43,6	55,6	60,3	46,0	46,8	44,1
Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverksamhet	5,8	3,3	10,2	8,3	10,8	9,7	15,7	11,0	16,6	18,6	10,5
Jag sparar på annat sätt	0,4	0,0	4,8	4,8	3,0	9,7	5,7	4,9	6,7	1,2	4,6
Nej	72,2	67,3	52,4	46,9	41,3	42,7	35,8	31,2	36,0	39,0	46,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	86	77	148	168	175	159	149	68	56	42	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	4	6	4	7	6	5	0	0	2	34
Totalt antal svarande (oviktat)	86	81	154	172	182	165	154	68	56	44	1162

* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%

Tabell 19 visar andelen av konstnärerna som pensionssparade år 2008 efter ålder. Det är de yngsta och i någon mån de äldsta konstnärerna som pensionssparar i lägst utsträckning. Det är vanligast i åldergrupperna 40-49 år, respektive 50-59 år, att ha ett privat pensionssparande. I tabell 20 redovisas utbredningen av pensionssparande i relation till etableringsår. De som påbörjade sin konstnärliga yrkesbana år 2000 eller senare tillhör, tillsammans med gruppen som startade sin bana före år 1969, dem som pensionssparar i lägst utsträckning. Detta bör tolkas mot bakgrund av att etableringsår är nära förknippat med ålder.

Tabell 19 Andelen som pensionssparande år 2008, efter ålder

15 Pensionssparade du under år 2008? *	Ålder					Totalt
	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-65 år	
Ja, privat pensionssparande	17,8	42,0	46,7	47,4	39,5	44,1
Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverksamhet	7,1	8,0	12,4	10,4	11,5	10,5
Jag sparar på annat sätt	1,9	5,4	6,0	3,3	4,0	4,6
Nej	73,2	50,1	44,0	42,4	49,0	46,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	54	286	321	339	128	1128
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	0	10	10	11	3	34
Totalt antal svarande (oviktat)	54	296	331	350	131	1162

* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%

Tabell 20 Andelen som pensionssparande år 2008, efter etableringsår.

15 Pensionssparade du under år 2008? *	2 Vilket år började din konstnärliga yrkesutövning?									
	>1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005<	Totalt
Ja, privat pensionssparande	35,9	49,7	50,0	43,4	43,8	50,5	46,7	33,7	31,8	44,1
Ja, pensionsavsättningar inom min näringsverksamhet	6,5	13,4	16,7	12,9	11,5	7,0	7,3	11,2	2,0	10,4
Jag sparar på annat sätt	2,8	4,4	0,7	4,5	6,5	4,8	7,0	2,7	2,9	4,5
Nei	61,3	39,6	37,6	43,6	43,4	43,4	45,0	57,0	66,3	46,3
Antal svarande på frågan (oviktat)	37	69	95	133	162	179	190	186	44	1095
Antal ej svarande på frågan (oviktat)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	67
Totalt antal svarande (oviktat)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1162

* Flera svar kan markeras på frågan, därmed summeras alternativen ej till 100%

3.3 Pensionssparande i belopp efter kön och konstområde

I likhet med vad som gäller befolkningen i stort pensionssparar kvinnor i konstnärsguppen i något högre grad än männen. När det gäller medelvärde för sparade belopp uppvisar dock män i befolkningen ett större värde än kvinnorna. År 2009 var medelvärdet för alla i Sverige 5 400 kr, för männen var det 5 700 kr och kvinnorna 5 100 kr (SCB 2011b). I tabell 21 visas medianvärdet och medelvärdet för konstnärers pensionssparande år 2008. Medelvärdet för konstnärernas privata pensionssparande är 8261 kr, vilket alltså är ett högre belopp än befolkningens. Att medianvärde och medelvärde skiljer sig åt (5 000 kr respektive 8 261 kr) tyder emellertid på en stor spridning när det gäller det belopp konstnärer investerar i sitt privata pensionssparande.

I tabell 22 visas samma data som i tabell 21, men nu uppdelat efter kön. Eftersom de absoluta talen är låga när det gäller pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet, respektive annat sparande, är det främst de belopp som rör privat pensionssparande som ska fokuseras. I likhet med befolkningen i stort så är värdet för de kvinnliga konstnärernas privata pensionssparande lägre än männens. Medelvärdet för de konstnärligt verksamma männens privata pensionssparande var år 2008 8 836 kronor. För kvinnorna var motsvarande värde 7 721 kronor.

Tabell 21 Pensionssparande år 2008. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har högst belopp och för de 10 respektive 25 procent som har lägst belopp.

Pensionssparande under 2008	P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Privat pensionssparande	2 000	3 000	5 000	12 000	16 000	8 261	452
Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	2 500	8 000	15 000	30 000	47 345	22 316	93
Sparar på annat sätt	3 600	5 500	10 000	30 000	140 000	42 588	44

Tabell 22 Pensionssparande år 2008, efter kön. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har högst belopp och för de 10 respektive 25 procent som har lägst belopp.

Pensionssparande under år 2008		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Man	Privat pensionssparande	2400	3128	6000	12000	18000	8836	213
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	4000	10000	18000	36000	48000	25823	59
	Sparar på annat sätt	5500	6000	18000	50000	200000	49589	23
Kvinna	Privat pensionssparande	1500	2500	5000	11500	15000	7721	239
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	2000	4200	12000	24000	40000	16559	34
	Sparar på annat sätt	3000	5000	10000	16000	140000	35660	21

I tabell 23 redogörs för konstnärernas pensionssparande i belopp, uppdelat efter konstområde. Även här är de absoluta talen små och därför kommenteras endast belopp som rör privat pensionssparande. Av tabellen går att utläsa att det är konstnärer inom Ord och Film som förlägger högst belopp vid privat pensionssparande. Medelbeloppet för dessa konstområden är 10 846 kr respektive 10 632 kronor. De lägsta medelbeloppen bland

konstnärerna återfinns inom områdena Dans samt Bild och form. Medelbeloppet för privat pensionssparande inom dessa konstområden var år 2008 5 345 kr respektive 6 107 kronor.

Tabell 23 Pensionssparande år 2008, efter kön. Medelvärde och Medianvärde, samt gränsvärden för de 10 respektive 25 procent som har högst belopp och för de 10 respektive 25 procent som har lägst belopp.

Pensionssparande under 2008		P10	P25	Median	P75	P90	Medelvärde	Antal
Musikal	Privat pensionssparande	1200	2450	4800	7900	12000	7052	52
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	4250	10000	21500	30000	35000	20050	10
	Sparar på annat sätt	.	.	.	.	.	.	5
Ord	Privat pensionssparande	2200	4000	6000	12000	18000	10846	61
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	8000	15000	30000	45000	60000	41031	13
	Sparar på annat sätt	1800	6000	10000	20000	140000	34422	9
Musik	Privat pensionssparande	2400	3600	6000	12000	18000	8978	106
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	2000	3600	20000	32000	40000	19688	13
	Sparar på annat sätt	4000	5500	10000	16000	140000	34990	10
Dans	Privat pensionssparande	1800	2400	3600	7200	12000	5345	54
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	.	.	.	.	.	.	5
	Sparar på annat sätt	.	.	.	.	.	.	4
Bild	Privat pensionssparande	1200	2400	4000	7100	12000	6107	64
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	6000	6000	12000	18000	40000	17514	14
	Sparar på annat sätt	.	.	.	.	.	.	5
Teater	Privat pensionssparande	1500	2400	3600	8000	12000	7979	72
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	2400	12000	14000	20000	51700	19453	17
	Sparar på annat sätt	5000	6000	10000	50000	100000	27571	7
Film	Privat pensionssparande	2000	3000	7500	15000	24000	10632	43
	Pensionsavsättningar inom egen näringsverksamhet	1200	5000	20000	30000	36000	23343	21
	Sparar på annat sätt	.	.	.	.	.	.	4

4. Avslutning

Denna bilaga har sammanställt svar på frågor som ställdes i Konstnärsnämndens enkätutskick år 2009 och som gällde konstnärers sjukdomstillfällen och arbetsskador, gruppens sjuknärvaro och sjukskrivningar, deras framtida pension och pensionssparande. Nedan uppmärksammas några väsentliga resultat i det presenterade materialet som också ger upphov till frågor att problematisera och fördjupa i vidare undersökningar:

1. Konstnärers arbetsskador och sjuknärvaro

När det gäller arbetsskada och sjuknärvaro framstår konstnärliga arbeten som riskyrken. Enkätmaterialet visar att var tionde konstnär skadade sig i sitt konstnärliga arbete år 2008. Inom konstområdet Dans skadade sig var tredje konstnär samma år. Sjuknärvaron är utbredd bland konstnärerna. Nästan hälften av de konstnärer som varit sjuka år 2008 arbetade varje gång trots denna sjukdom. Inom Teater gällde detta för tre av fyra konstnärer. Problemet med sjuknärvaro bland konstnärer är genusrelaterat. Konstnärligt verksamma män arbetar oftare trots sjukdom än konstnärligt verksamma kvinnor.

Forskning visar att sjuknärvaro på sikt kan leda till försämrad hälsa, men det behövs mer preciserade studier som följer upp sjuknärvarons konsekvenser bland konstnärer. Liknande studier kan öka konstnärers medvetenhet om sjuknärvarons eventuella risker. Ett långsiktigt forskningsperspektiv behövs där uttömmande förklaringar också ges till sjuknärvarons utbredning bland konstnärer. I bilagan har några tänkbara orsaker lyfts fram såsom konstnärers utsatta privatekonomi, konkurrensen om arbete, gruppens låga ersättningsnivåer i sjukförsäkringen, att arbetsinsatserna är svåra att ersätta samt att det kan finnas arbetsplatskulturer med normer att inte ge efter för fysisk sårbarhet.

En studie av sjuknärvaro bland konstnärer bör ha ett komparativt analytiskt fokus som tar fasta på såväl genuskillnader som olikheten mellan konstområden. I en sådan hälso-studie föreslås också att betydelsen av stöd från arbetsgivaren när det gäller arbetsskador behandlas. Enkätmaterialet visar att endast en fjärdedel av konstnärerna, som skadade sig i sitt arbete, upplevde att de fick stöd av en arbetsgivare. Konstnärligt verksamma män fick i högre grad stöd än konstnärligt verksamma kvinnor (30 procent jämfört med 20 procent). Huruvida detta är en genusproblematik eller om det har att göra med inom vilka konstområden som kvinnor och män är verksamma bör utredas ytterligare.

2. Konstnärerna, socialförsäkringen och tillförsikt inför framtiden

Bilagan har visat att konstnärer i relativt liten utsträckning nyttjar socialförsäkringen och rätten till sjuklön, sjukpenning och arbetsskadeersättning. Endast hälften av de konstnärer, som inte arbetar när de var sjuka, sökte sjuklön/sjukpenning. Det var 80 procent av konstnärerna som skadat sig i sitt konstnärliga arbete år 2008 som inte sökte ersättning. Konstnärers relation till trygghetssystemen har utretts tidigare (SOU 2003:21). Det finns dock anledning att återigen lyfta frågan och närmare diskutera detta. Ett tema att då vidare problematisera kan handla om hur typen av bolagsform (såsom aktiebolag eller enskild firma), och typen av anställningsform (tidsbegränsade anställningsformer respektive tillsvidareanställningar) påverkar konstnärernas sjukskrivningsmönster, familjebildningsstruktur, deras pensioner, men även privatekonomin och sparandet inför framtiden. Här föreslås frågor som berör vilka konkreta implikationer som kontinuitet eller diskontinuitet i anställningsform och inkomster får för kvinnliga och manliga konstnärer inom skilda konstområden.

3. Konstnärerna pensioner och pensionssparande

I likhet med vad som gäller i svenska befolkningen tyder resultaten av enkätfrågorna på att det finns en ovisshet bland konstnärerna inför den framtida pensionen. En tredjedel av konstnärerna uppger att de inte vet vad deras framtida pension kommer att bestå av. Ett intressant resultat som presenterats i bilagan är att konstnärer pensionssparar i större utsträckning än befolkningen. År 2008 var det 44 procent av konstnärerna som hade ett privat pensionssparande och drygt var tionde gjorde pensionsavsättningar inom närings-

verksamhet. År 2009 var det i befolkningen 39 procent som hade ett privatpensionssparande och/eller pensionsavsättningar inom näringsverksamhet (SCB 2011b). På liknande vis som diskuterats i Konstnärsnämndens (2010; 2011) tidigare undersökningar kan alltså konstnärgruppen inte enkelt avfärdas som en resurssvag samhällsgrupp.

I likhet med vad som gäller i befolkningen är det något vanligare att konstnärligt verksamma kvinnor har ett privat pensionssparande än konstnärligt verksamma män (47 procent jämfört med 41 procent). I likhet med befolkningen pensionssparar kvinnor i konstnärgruppen dock mindre belopp än männen (medianvärdet för kvinnorna var 5 000 kronor och för männen 6 000 kronor år 2008). I befolkningen pensionssparar låginkomsttagare i mindre utsträckning än höginkomsttagare. Ett sådant entydigt mönster går inte att finna i det presenterande enkätmaterialiet. Att kvinnor sparar lägre belopp och att frånvaro av pensionssparande är mest utbredd inom Bild och form, det konstområde med lägst medianinkomst år 2007 (Konstnärsnämnden 2010), tyder dock på inkomstens betydelse för pensionssparandet även bland konstnärer. Men här behövs vidare utredningar för att analysera pensionssparandets omfattning i relation till betydelsen av inkomstens omfattning och kontinuiteten. Här behövs ett genusperspektiv som går in på frågan om hur konstnärligt verksamma kvinnors lägre medianinkomster ger sämre pensionsvillkor än vad som gäller för de konstnärligt verksamma männen.

5. Referenser

AFA försäkring. 2011. *Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro 2011*. Hämtat: 2011-07-20 från http://www.afaforsakring.se/PageFiles/6229/AFA_arb_skaderapport_2011_10.pdf

Arbetsmiljöverket 2011. *Arbetsskador 2010*. Arbetsmiljöstatistisk Rapport 2011:1. Hämtat: 2011-07-20 från http://www.av.se/dokument/statistik/officiell_stat/STAT2011_01.pdf.

Aronsson, Gunnar, Gustafsson, Klas, & Mellner, Christine. 2009. "Samband mellan sjuknärvaro, sjukfrånvaro och självskattad hälsa i den yrkesaktiva befolkningen", *Arbete och Hälsa*, 2009:43(3). Göteborg, Göteborgs universitet.

Bergström, Gunnar, Bodin, Lennart, Hagberg, Jan, Aronsson, Gunnar & Josephson, Malin. 2009. "Sickness Presenteeism Today, Sickness Absenteeism Tomorrow? A Prospective Study on Sickness Presenteeism and Future Sickness Absenteeism", *Journal of Occupational & Environmental Medicine*, Vol. 51: 6, s. 629-638.

Försäkringskassan. 2011a. *Arbetsskada*. Hämtat: 2011-07-20 från <http://www.forsakringskassan.se/sjukvard/arbetsskada>

Försäkringskassan. 2011b. *Sjuklön*. Hämtat: 2011-07-20 från http://www.forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/sjuk_1_-_14_dagar/om_sjuklon

Försäkringskassan. 2011c. *Sjukpenning*. Hämtat: 2011-07-20 från http://www.forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/sjuk_langre_an_14_dagar/om_sjukpenning

Gröttheim, Richard. 2011. "Tre av fyra svenskar kan inte bedöma sin pension", *Dagens Nyheter*, Debatt 2011-06-11.

Heggmann, Hans, 2002. "Pensionssparande – mest", *VälfärdsBulletinen*, 2002:4.

Konstnärsnämnden. 2009. *Konstnärernas inkomster. En statistisk undersökning av SCB inom alla konstområden 2004-2005*.

Konstnärsnämnden. 2010. *Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv. Ekonomi, arbete och familjeliv*.

Konstnärsnämnden. 2011. *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster*

Minpension. 2011. *Så fungerar pensionen*. Hämtat: 2011-07-20 från <https://www.minpension.se/SaFungerarPensionen/Default.aspx>

Premiepensionsmyndigheten. 2011. *Så fungerar pensionen*. Hämtat: 2011-07-20 från <http://www.pensionsmyndigheten.se/SaFungerarPensionen.html>

Sandgren, Maria. 2011. "Innebörden av bärbar kompetens hos frilansande operasångare – att ha rösten som instrument", i Flisbäck, M. & Lund, A. (red.). *Konst- och kultursektorn – ett pionjärområde för ett arbetsliv i omvandling*, *Arbetsliv i omvandling*, 2010:4, s. 1-13.

SCB 2011a. *Ohälsodata 2010*. Hämtat: 2011-07-20 från www.scb.se/Grupp/Produkter_Tjanster/.../Ohälsodata_riket_2010.xls

SCB 2011b. Privat pensionssparande 2009. Hämtat: 2011-07-20 från http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____303801.aspx

SOU 1997:190. *Kartläggning av konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden*. Bilaga till betänkande SOU 1997:184 från Konstnärsstödsutredningen. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

SOU 2003:21. *Konstnärerna och trygghetssystemen*. Betänkande från utredningen om konstnärerna och trygghetssystemen. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Thornblad, Helene. 2002. *Teaterns arbetsmiljö: Dansare*. Stockholm: Prevent.

Thornblad, Helene. 2003a. *Teaterns arbetsmiljö: Sångare*. Stockholm: Prevent.

Thornblad, Helene. 2003b. *Teaterns arbetsmiljö: Musiker*. Stockholm: Prevent.

Thornblad, Helene. 2004. *Teaterns arbetsmiljö: Skådespelare*. Stockholm: Prevent

